Programmabegroting

2024-2027

Inhoud

Inleiding 4
Leeswijzer 5
1 Bestuurlijke samenvatting 6
1.1 Bestuurlijke hoofdlijn 6
1.2 Financiële hoofdlijn 8
1.3 Projecten 17
2 Programmaplan 19
2.1 Bestuur en ondersteuning 20
2.2 Veiligheid 24
2.3 Verkeer, vervoer en waterstaat 26
2.4 Economie 28
2.5 Onderwijs 31
2.6 Sport, cultuur en recreatie 33
2.7 Sociaal domein 36
2.8 Volksgezondheid en milieu 43
2.9 Volkshuisvesting, RO en stedelijke vernieuwing 46
3 Paragrafen 51
3.1 Lokale heffingen 52
3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 57
3.3 Onderhoud kapitaalgoederen 62
3.4 Financiering 66
3.5 Bedrijfsvoering 75
3.6 Verbonden partijen 79
3.7 Grondbeleid 102
3.8 Demografische ontwikkelingen 113
3.9 Openbaarheidsparagraaf 114
4 Financiële bijlagen 116
4.1 Overzicht structurele en incidentele baten en lasten 117
4.2 Overzicht van lasten en baten per taakveld 119
4.3 Overzicht MIP 2024 - 2027 122
4.4 Reserves 124
4.5 Voorzieningen 168
5 Overige bijlagen 175
5.1 Risicobeheermatrix 175
5.2 Kerngegevens 188
5.3 Lijst van gebruikte afkortingen 192
5.4 Lijst van begrotingssubsidies 196

Inleiding

Besturen doen we samen. Dat was ons credo bij de totstandkoming van begroting 2024-2027 die nu voor u ligt.

De basis hiervoor hebben we samen gelegd in de Zomernota (2022) waarin we de ambities uit onze strategische visie en het coalitieakkoord hebben samengebracht. Tijdens de raadsbijeenkomsten van 7 en 20 september zijn we aan de hand van de centrale thema's passend wonen, vitaal buitengebied en sociale basis met elkaar in gesprek gegaan over de ontwikkelrichting voor de toekomst van onze gemeente. Thema's die we juist in samenhang bekeken hebben zodat ze een versterkend effect op elkaar hebben. Waarbij we ons gerealiseerd hebben dat de wereld om ons heen niet stilstaat. De daaruit voortkomende maatschappelijke opgaven hebben invloed op ons handelen en de keuzes die we maken. Met deze werkwijze bent u als gemeenteraad op een andere manier dan gebruikelijk betrokken bij de totstandkoming van dit vergezicht. Zo hebben we samen invulling gegeven aan bestuurlijke vernieuwing en ligt er een begroting die we u met gepaste trots aanbieden.

Deze begroting is gestoeld op een gezamenlijk toekomstbeeld en dit beeld vormt ons kompas en afwegingskader voor de keuzes van nu én morgen. Dit zodat we samen koersvast verder bouwen aan een '*Mooi leven in Leudal*' voor onze inwoners, ondernemers, verenigingen en bezoekers.

Het college van burgemeester en wethouders

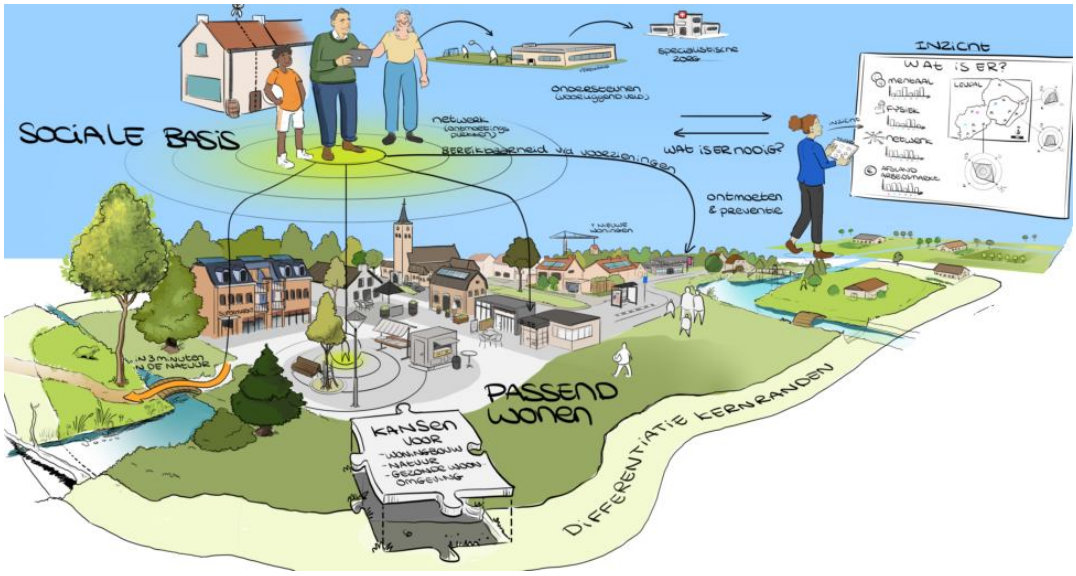
Leeswijzer

In de Zomernota 2023 – 2026 zijn drie thema's vastgesteld. Deze drie thema's vormen de komende jaren de hoofdlijn voor de doorontwikkeling van onze gemeente.

Deze hoofdlijn hebben wij beschreven in de bestuurlijke hoofdlijn. En in de financiële hoofdlijn is de financiële doorvertaling gemaakt. Daarna komen de programma's aan bod. Die zijn opgesteld aan de hand van de indeling op taakveld niveau. Dit is in lijn met de opzet van de Kadernota 2024 – 2027.

Het kan zijn dat doelstellingen afwijken ten aanzien van de eerdere beschrijving in de kadernota. Reden hiervoor is dat door nieuwe inzichten de doelen zijn aangevuld of geherformuleerd. Belangrijk is dat ze aansluiten bij het bestaande beleid en bijdragen aan de thema's. Tot slot zijn de paragrafen, financiële bijlagen en overige bijlagen onderdeel van deze begroting.

Belangrijk bij het lezen van de begroting is dat de thema's als een rode draad door de programma's en paragrafen lopen. Hoewel ze niet afzonderlijk terugkomen, levert ieder programmaonderdeel een bijdrage aan één of meerdere thema's.

1 Bestuurlijke samenvatting

1.1 Bestuurlijke hoofdlijn

"De wijze man en de dappere man weten wel beter dan hun kop op de spoorlijn van de geschiedenis te leggen en te wachten tot de trein van de toekomst over ze heen dendert."
- Dwight D. Eisenhower -

Wij geloven in de kracht van onze gemeente. De saamhorigheid onder de inwoners, onze historische dorpen en de fantastische natuur. Wij kijken uit naar de komende jaren waarin we samen werken aan een Leudal dat robuust staat en is opgewassen is tegen de vele ontwikkelingen die nog op ons gaan afkomen. Waarin we de handen ineenslaan. Keuzes durven maken, met een duidelijke stip op de horizon. En niet van ons pad afwijken als we de keuzes eenmaal gemaakt hebben. Zo scheppen we duidelijkheid naar onze inwoners, verenigingen en ondernemers. Door duidelijk, transparant en koersvast te zijn, bieden we hen echt perspectief en een duidelijk toekomstbeeld. Zo bouwen we samen verder aan een 'Mooi leven in Leudal'.

We hebben een mooie en unieke gemeente met 16 prachtige dorpen. Het is hier fijn om te wonen, te leven en te werken. We zorgen voor elkaar, genieten met elkaar en zetten ons in voor een bruisend verenigingsleven. Elk dorp is uniek en heeft bijzondere en soms verborgen parels waar we iedere dag trots op zijn.

Om te kunnen blijven wie we zijn en te houden wat we hebben, zullen we een antwoord moeten vinden op de ontwikkelingen om ons heen. Deze regionale en landelijke ontwikkelingen beïnvloeden het mooie leven in onze prachtige gemeente. Hoe zorgen we voor toekomstbestendige ontmoetingsplekken? Hoe geven we invulling aan het onderwijs in Leudal? Hoe kunnen we onze agrariërs helpen in onzekere tijden? Hoe zorgen we ervoor dat we onze inwoners die dat nodig hebben zowel fysiek als mentaal blijven ondersteunen?

Dat betekent een opdracht aan onszelf. We moeten zelf een actieve rol aannemen en onze verantwoordelijkheid pakken. De ontwikkelingen vragen om een lange termijn visie en om (het maken van) lange termijn keuzes. Zodat we de rust, de ruimte en het groen voor onze inwoners, ondernemers en verenigingen kunnen behouden. We wachten niet af wat er op ons afkomt, maar bepalen zelf de richting waar dat kan. Dit is niet alleen de wens van ons, maar ook van onze inwoners en onze ondernemers.

Het vinden van een oplossing voor de ontwikkelingen, gebeurt aan de hand van de drie thema's, passend wonen, vitaal buitengebied en sociale basis. Binnen deze thema's staan de keuzes centraal, zoals reeds met u besproken. Deze onderdelen worden gezamenlijk met u verder uitgediept voordat definitieve besluitvorming plaatsvindt in de raad. In 2024 mag u van ons de volgende acties verwachten:

<u>Sociale basis</u>
In kwartaal 1 van 2024 wordt de basis aangeboden voor een visie op het mens ontwikkelbedrijf en de zorgboulevard. In gezamenlijkheid zullen de belangrijkste aandachtspunten voor de visie worden besproken. Deze zullen landen in de visie zoals deze door de raad in 2024 zal worden vastgesteld.

Eind 2023 wordt de toekomstvisie voor Sint Ursula aangeboden aan u. Op basis daarvan zal in 2024 een voorstel worden voorgelegd voor de vervolgacties om te komen tot een passende onderwijsvoorziening.

Vitaal buitengebied

In kwartaal 2 van 2024 gaan we verder in gesprek over ons buitengebied. Hierin staat de differentiatie van de kernrandzones en het effect hiervan op de inwoners, de ondernemers en de natuur centraal. Op basis van deze verdiepende gesprekken, komen wij met een voorstel hoe dit in te vullen.

Passend wonen

In kwartaal 3 van 2024 gaan we met u in gesprek over hoe we ons als woongemeente kunnen profileren. Hierbij staat niet alleen de reguliere woningbouw centraal, maar ook de transformatie van de bestaande woningvoorraad en het bestaande vastgoed. Dit om te komen tot een toekomstbestendige woningvoorraad om onze gemeente nu en in de toekomst leefbaar te houden.

1.2 Financiële hoofdlijn

Vanuit de kadernota 2024 - 2027 zijn 18 financiële mutaties verwerkt in de primaire begroting. Deze mutaties zijn ter verduidelijking toegevoegd in de tabel aan het einde van deze paragraaf. Hier is tevens de bij de kadernota opgenomen toelichting opgenomen. In de tabel behorende bij deze begroting, zijn deze als één geheel verwerkt in de regel mutaties kadernota 2024 - 2027. Tussen de behandeling van de zomernota in de raad en de behandeling van de begroting hebben zich een elftal mutaties voorgedaan met effect op de begrotingsruimte. Deze posten zien toe op het uitvoeren van wettelijke verplichtingen of reeds genomen besluiten. Tot slot zijn keuzes opgenomen (K1 - K19) die nu of op een later stadium effect zullen hebben op de begroting. Deze worden middels aparte besluitvorming, besluitvorming bij deze begroting of in een volgend planning en control cyclus product voorgelegd. Voor de volledigheid zijn deze posten wel opgenomen in de begroting.

De posten die zijn opgenomen in het overzicht worden hierna toegelicht:

K1 Verhogen bijdrage aan bibliotheekwerk
De aankomende wetswijziging per 2025 met als doel een landelijk dekkend bibliotheeknetwerk draagt hieraan bij. Iedere gemeente heeft daarbij een toekomstgerichte (doel: klantgerichte) bibliotheekvoorziening. Als gemeente zijn we voorstander van deze wetswijziging, maar willen we ons in eerste instantie verbinden aan de minimale wettelijke variant.

K2 Onderwijshuisvesting St. Ursula
Wij vinden middelbaar onderwijs van groot belang voor de toekomstbestendigheid van onze gemeente. Daarom wordt in 2023 het onderzoek naar de locatie voor St. Ursula afgerond. Hieruit volgen keuzes ten over de onderwijshuisvesting. Op basis van een eerste inschatting bedraagt het investeringsvraagstuk € 35.000.000.

K3 Onderwijshuisvesting IHP
Onderwijs is een van de basisbehoeften voor onze inwoners. In 2023 wordt een integraal huisvestingsplan opgesteld voor het onderwijs. Hieruit volgen mogelijke keuzes over de onderwijshuisvesting. Hierbij wordt de volledige onderwijshuisvesting in beeld gebracht, je kunt denken aan:

- uitbreiding van de basisschool bij het asielzoekerscentrum en
- uitbreiding van de Heikei

Op basis van het IHP kunnen we keuzes maken voor de lange termijn van onderwijshuisvesting in de gemeente Leudal. Voor het totale investeringsvraagstuk is op dit moment de bandbreedte € 15.000.000 tot € 30.000.000 aan investeringslasten. Dit is op basis van een rapportage van de RO groep uit 2021. Op dit moment wordt gewerkt aan een actualisering van dit rapport.

K4 Projectbudget gebiedsproces
In de begroting worden middelen aan gevraagd voor gebiedsproces. Een onderdeel van dit gebiedsproces is het LPLG (landelijk programma landschappelijk gebied). Doel van het LPLG is om de drie hoofddoelen van het NPLG (natuur/stikstof, water en klimaat) in Limburg en dus ook Leudal te kunnen realiseren. Deze doelen volgen mede uit Europese en nationale verplichtingen, zoals de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR), Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn), Kaderrichtlijn Water (KRW), de Europese Klimaatwet en de Europese landgebruik-verordening (LULUCF).

Naast de NPLG-doelen zijn er voor Limburg specifiek vier doelen toegevoegd. Met als doel het bieden van een toekomstperspectief aan mensen om te wonen en werken in een aantrekkelijke, sociale, gezonde en veilige leefomgeving. Uitgaande van het principe dat water en bodem sturend zijn, zijn alleen projecten kansrijk daar waar ze op de juiste plek liggen en op de juiste wijze worden uitgevoerd.

Op initiatief van het Ministerie van LNV stelt het Rijk op basis van het LPLG- gebiedsprogramma de middelen voor koploperprojecten beschikbaar. Hiermee worden uitvoeringsprojecten gestart welke een bijdrage leveren aan doelbereik, no-regret en op korte termijn uitvoerbaar zijn. Samen met de partners in de gebiedsprocessen hebben wij potentiële koploperprojecten geïnventariseerd. Voor het uitvoeren van de LPLG en de koploperprojecten is in eerste instantie een bedrag nodig van € 100.000.

K5 Oprichting energiegemeenschap

Een energiegemeenschap is een entiteit die voortkomt uit Europese wet- en regelgeving en gemeenschappen in staat stelt haar eigen energie in eigendom te hebben en te verkopen. De entiteit heeft geen winstoogmerk maar biedt gemeenschappen milieutechnische, economische of sociale voordelen ten behoeve van leden, aandeelhouders en het gebied waar de energiegemeenschap actief is. Deelname is voor inwoners, bedrijven en de lokale overheid en kan door individuele leden of deelnemers op elk moment beëindigd worden mochten zij die noodzaak voelen. Er bestaan verschillende vormen van de energiegemeenschap (met andere terminologie) waarbij bepaalde eigenschappen verschillen. Daarbij kunnen bepaalde vormen van de energiegemeenschap in de toekomst voorrang krijgen bij projecten afhankelijk van de gekozen vorm. De Energiegemeenschap kan ook dienen als invulling van lokaal eigendom van de warmtevoorziening zoals bedoeld in de Wet Collectieve Warmte. De komende jaren zal de gekozen vorm van de energiegemeenschap vorm krijgen waarbij lokale energie in lokale handen blijft en ook de revenuen terugvloeien in de omgeving. Wij zijn aan het verkennen welke vorm het best aansluit bij onze gemeente.

K6 Regeling transformatie bestaande woningvoorraad

De transformatie van de bestaande woningvoorraad is van belang om Leudal leefbaar te houden. We willen de huidige woningvoorraad energetisch veranderen en levensloopbestendig maken. Om onze inwoners hierbij te helpen willen we een regeling opstellen voor deze ondersteuning. Hierbij gaat het in eerste instantie om adviseren en waar mogelijk ontzorgen. Als financiële regelingen van hogere overheden wegvallen, onderzoeken we welke drempelverlagende middelen wij als gemeente kunnen inzetten.

K7 Branding van Leudal als woongemeente

Om Leudal aantrekkelijk te maken als gemeente om te wonen, verblijven en te recreëren is het niet alleen van belang om de juiste woningvoorraad te hebben, maar zeker ook om de gemeente als woongemeente op de kaart te zetten. We zetten in op branding om onze ambities op het gebied van arbeidspotentieel te benutten.

K8 en K8a Kosten fietsbrug Buggenum – Roermond en voorbereidingskrediet

Om de toeristische sector te versterken en onze bereikbaarheid per fiets te verbeteren, hebben we een fietsbrug opgenomen in de lijst van majeure projecten. De fietsbrug wordt waarschijnlijk duurder dan het bedrag dat in de begroting staat. Dat blijkt uit de laatste gegevens. We schatten de extra kosten voor de gemeente Leudal op een bedrag van € 10.000.000. De definitieve keuze hangt samen met de keuzes die we op basis van de thema's maken en de uitkomsten van overleg met de gemeente Roermond en de provincie.

Voorgesteld wordt om een voorbereidingskrediet beschikbaar te stellen. Dit budget gaat gebruikt worden om de vervolgstappen (verkleinen van de bandbreedte) te nemen in de realisatie van de fietsbrug. Na het onderzoek volgt een go/no-go moment ten aanzien van de fietsbrug, dat voorgelegd zal worden aan de raad.

K9 Toekomstvisie zwembaden

We willen tenminste één zwemfaciliteit bieden aan onze inwoners. We werken aan een toekomstvisie voor de zwembaden. Alle opties liggen hierbij nog open. De mogelijke kosten (of besparingen) hangen samen met de keuzes die we maken in de visie. Het uitgangspunt is dat het bijdraagt aan de doelen en effecten van de thema's.

K10 Doorontwikkeling gemeenschaps- en sportaccommodaties

Ontmoeten en bewegen zijn basisuitgangspunten in onze visie voor de toekomst. Nadat we de gemeenschapshuizen hebben doorontwikkeld tot ontmoetingsplekken, volgt de tweede fase van dit project. De tweede fase begint in 2024 en de keuzes zijn afhankelijk van de wijze waarop invulling wordt gegeven aan de doorontwikkeling. Om te komen tot een toekomstplan zijn procesmiddelen nodig. De uiteindelijke keuzes ten aanzien van de gemeenschaps- en sportaccommodaties worden separaat voorgelegd.

K11 Zorgboulevard

In 2022 is het businessplan voor het MensOntwikkelBedrijf (MOB) vastgesteld. Het MOB maakt gebruik van het gebouw naast het Ortholaan- pand. Om meer mensen te laten participeren is een uitbreiding van de activiteiten van het MOB nodig. Deze activiteiten koppelen we aan de werkzaamheden van andere organisaties. Deze organisaties (binnen het sociaal domein) zitten door heel Leudal verspreid. Denk aan het Centrum Jeugd en Gezin, Algemeen Maatschappelijk Werk, Synthese, Vluchtelingenwerk, Proteion welzijn, het Repaircafé en de kringloopwinkel De Luifel. Door deze activiteiten op een centrale plaats te bundelen, ontstaat er een nauwere samenwerking.

De organisaties treffen elkaar op een centrale plaats. Er ontstaat een mooie samenwerking, waar de inwoners van Leudal van profiteren.

Voor de inwoners is duidelijk waar zij met hun vragen terecht kunnen. En ook waar zij ondersteuning kunnen krijgen. Ook de spreekuren die wij organiseren kunnen op deze centrale locatie plaatsvinden.

Het pand van de Ortholaan is hiervoor geschikt, met een centrale ligging. Voor het realiseren van de zorgboulevard wordt ingeschat dat een krediet nodig is van € 1.200.000.

K12 Doorontwikkeling MOB

Werk - en participatie in de brede zin - biedt bestaanszekerheid, het geeft mensen de financiële middelen om in het eigen levensonderhoud te voorzien en te investeren in hun welzijn en persoonlijk geluk. Factoren die eraan bijdragen dat mensen gezond blijven, zich gelukkig voelen en groeien als mens. Daarnaast is werk ook van grote maatschappelijke waarde. Mensen die werken maken bijvoorbeeld minder vaak gebruik van geestelijke gezondheidszorg en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Bron: CPB/SCP).

Op dit moment worden inwoners vanuit de gemeente Leudal middels het MensOntwikkelBedrijf (MOB) begeleid om te kunnen participeren in de samenleving. Daarnaast heeft de gemeente Leudal een intergemeentelijke samenwerking voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, te weten Westrom. Binnen de Westrom wordt al enige tijd gesproken over het toekomstperspectief en de mogelijkheden hierover. Eén van de varianten is 'de afbouw' van de Westrom. Voor de gemeente Leudal is dit een uitgelezen moment en een kans om meer grip en regie te nemen op de begeleiding en ontwikkeling van onze eigen inwoners en te werken aan perspectief. Vanuit deze ontwikkeling – en in aansluiting op ons beleid en de ambities voor de toekomst - wil de gemeente een bewuste investering doen in het MOB. Daarmee versterken we de bestaande infrastructuur en dienstverlening van het MOB. Dit vergt onder andere een uitbreiding van personele capaciteit (bijv. het aantal jobcoaches). Mensen toeleiden naar werk kost immers geld, maar het levert uiteindelijk meer geld en maatschappelijk rendement op.

K13 Garantiefonds Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb)

De natuur en de beleving hiervan zijn belangrijk voor de gemeente Leudal en maken de gemeente tot een uniek stukje Nederland. Om de biodiversiteit te bevorderen en de natuurbeleving te stimuleren kunnen agrariërs en particuliere grondeigenaren op dit moment een vergoeding aanvragen voor het onderhouden van een natuurlijke zone aan de rand van hun perceel of landschapselement. Deze regeling wordt op dit moment iedere zes jaar aangeboden, waarbij zekerheid over de periode na deze zes jaar niet gegeven kan worden. Voor de lange termijn visie is het daarom niet altijd rendabel om deze zones aan te leggen, terwijl ze wel van belang zijn voor ons als gemeente. We willen dan ook een garantiefonds opzetten, om voor langere tijd zekerheid te geven over de inkomsten die tegenover het aanhouden van de natuurlijke zone staat. Zo houden we de unieke natuurbeleving en de soortenrijkdom van onze gemeente in stand.

K14 CDOKE Middelen structureel maken (voor 2024 en 2025 reeds in de begroting)

De provincie Limburg heeft voor de CDOKE middelen toestemming gegeven om deze structureel op te nemen in de begroting. Van deze middelen dient formatie aangenomen te worden, die uitvoering geeft aan de duurzaamheidsopgave van gemeente. Om de nu beschikbare mensen voor lange termijn aan ons te binden, is het voorstel om deze middelen voor 3,5 FTE structureel in de begroting op te nemen.

K15 Formatie duurzaamheid in relatie tot CDOKE (voor 2024 en 2025 reeds in de begroting)

De provincie Limburg heeft voor de CDOKE middelen toestemming gegeven om deze structureel op te nemen in de begroting. Van deze middelen dient formatie aangenomen te worden, die uitvoering geeft aan de duurzaamheidsopgave van gemeente. Om de nu beschikbare mensen voor lange termijn aan ons te binden, is het voorstel om deze middelen voor 3,5 FTE structureel in de begroting op te nemen.

K16 DMJOP

Duurzaamheid loopt als een rode draad door ons beleid. De MJOP's zoals vastgesteld door de raad dienen voorzien te worden van de duurzaamheid component. Voor het uitvoeren van o.a, de energiescans en het opstellen van de portefeuilleroutekaart is een bedrag van € 60.000 nodig. De structurele kosten van het DMJOP zijn op dit moment nog niet in te schatten.

K17 Vergroenen (school)pleinen
Hittestress zorgt voor steeds warmer wordende schoolpleinen. In 2024 en verder wordt het programma "Groenblauwe revolutie schoolpleinen" verder ingevoerd en mogelijk uitgebreid.
In deze begroting wordt een bedrag opgenomen voor het uitvoeren van onderzoeken of het inhuren van expertise. Op basis van concreet uitgewerkte plannen, inclusief totale begroting en dekking wordt separaat een voorstel aangeboden. Dit punt is toegevoegd op basis van het in de raad aangenomen amendement.

K18 Uitvoeringsprogramma mobiliteit
Op basis van het uitvoeringsprogramma mobiliteit, zullen keuzes gemaakt worden voor investeringen ten aanzien van de mobiliteit. De benodigde investeringskredieten zullen in een later stadium worden voorgelegd ter besluitvorming.

K19 Schrappen taakstelling accommodaties
Sinds 2015 is een taakstelling aanwezig ten aanzien van het gemeentelijk vastgoed en accommodaties. Op dit moment wordt gewerkt aan de doorontwikkeling van de gemeenschaps- en sportaccommodaties (K10). Het voorstel is dan ook om de resterende taakstelling te schrappen. Mochten zich in de toekomst lagere kosten voordoen, dan zullen direct ten gunste komen van het begrotingssaldo.

B1 Bijstelling stelpost CAO ambtenaren 2023
In de begroting 2023 - 2026 is een stelpost gevormd voor de CAO ontwikkelingen van de gemeentelijke ambtenaren. Voor het jaar 2023 was deze stelpost te laag en voor de jaren 2024 e.v. te hoog. Derhalve wordt het restant nu afgeraamd en toegevoegd aan het begrotingssaldo. In de kadernota 2024 - 2027 is een nieuwe stelpost gevormd voor de CAO afspraken voor gemeentelijke ambtenaren voor het jaar 2024 e.v.

B2 Bijstelling Spuk bibliotheekwerk
De gemeente heeft een aanvraag gedaan voor de spuk-gelden bibliotheken. Bij een toekenning dient de gemeente 20% zelf bij te dragen in de kosten.

B3 Overige bijstellingen
Het betreft een bijstelling voor de kosten in SUN en tevens een dekking voor de lasten voor het onderhoud aan de Napoleonsweg. De hiervoor in het verleden gevormde reserve is eindig, waarna de bijdrage gedekt wordt uit het begrotingssaldo.

B4 Bijstelling kapitaallasten
De kapitaallasten zijn voor deze begroting herberekend. Op basis daarvan is een bijstelling gedaan van de eerder geraamde bedragen.

B5 Indexering OZB inflatiecorrectie
Conform afspraak wordt de OZB geïndexeerd voor de inflatie zoals opgenomen in de meicirculaire van het lopende jaar. Deze bijstelling is verwerkt in de begroting.

B6 Bijstelling kapitaallasten majeure projecten
In hoofdstuk 1.3 staan projecten benoemd, die zijn aangemerkt als majeure projecten. Voor de dekking van de toekomstige kapitaallasten is een stelpost in de begroting aanwezig, zodat dekking voorhanden is op het moment kredietvotering van deze projecten aan de orde is. De verwachting is dat de projecten niet voor 2027 (met uitzondering van het IKC Leudal West) zijn afgerond.
Derhalve vallen de eerder gereserveerde kapitaallasten vrij.

B7 Schrappen OZB stijging 2% (amendement 19.3)
Bij de behandeling van de kadernota 2024 - 2027 heeft de raad een amendement aangenomen om de consequenties van het schrappen van de eerder ingerekende OZB stijging van 2% per jaar op te nemen als keuze. Als college hebben we dit gedaan en hebben we dit tevens verwerkt in de primaire begroting.

B8 Verkeersmaatregelen
In de kadernota 2024 - 2027 heeft de raad een bedrag beschikbaar gesteld van € 450.000 in het kader van verkeersmaatregelen. Dit bedrag is ten onrechte als exploitatiebedrag opgenomen, maar dit had een krediet moeten zijn. In de primaire begroting is dit omgezet naar een krediet.

B9 Verkeersmaatregelen krediet
In de kadernota 2024 - 2027 heeft de raad een bedrag beschikbaar gesteld van € 450.000 in het kader van verkeersmaatregelen. Dit bedrag is ten onrechte als exploitatiebedrag opgenomen, maar dit had een krediet moeten zijn. In de primaire begroting is dit omgezet naar een krediet.

B10 Bijstelling rente inkomsten schatkistbankieren
Indien een gemeente liquide middelen over heeft aan het einde van de dag, worden deze gelden afgeroomd en in de schatkist bij het Rijk gestort. Op deze rekening krijgt de gemeente sinds 2023 weer rente, die doorvertaald is in deze begroting.

B11 Bijstelling begrotingssubsidies
De lijst van begrotingssubsidies is geactualiseerd voor het jaar 2024 e.v. Daarbij zijn de budgetten in de begroting aangepast.

Nr.	+ = overschot/baat en - = tekort/last	I/S	2024	2025	2026	2027
						(bedrag x 1.000)
	Primaire begroting 2023-2026		**1.091**	**3.680**	**-427**	**-427**
	Bijstellingen bij begroting 2023 - 2026		37	0	0	0
	Bijstellingen op basis van raadsbesluiten tot en met april		-74	-244	1.454	1.453
	Resultaat 1e raadsrapportage 2024		-174	-166	-128	-555
	Bijstellingen kadernota 2024 - 2027 *		75	339	-196	-1.334
	Raadsbesluiten mei		-31	-31	-31	-31
	Bijstelling verbonden partijen		56	51	46	39
	Meicirculaire 2023		3.964	3.930	1.947	3.635
	Begrotingsaldo primaire begroting 2024 - 2027 (obv kadernota en meicirculaire)		**4.943**	**7.557**	**2.665**	**2.781**
B1	Bijstelling CAO ambtenaren 2023		437	437	437	437
B2	Bijstelling Spuk bibliotheekwerk		-22	-15	0	0
B3	Overige bijstellingen		-7	-7	-7	-40
B4	Bijstelling kapitaallasten		79	65	63	62
B5	Indexering OZB inflatiecorrectie		21	21	44	216
B6	Bijstelling kapitaallasten majeure projecten		279	279	232	
B7	Schrappen OZB stijging 2%		-93	-243	-403	-403
B8	Verkeersmaatregelen		450	0	0	0
B9	Verkeersmaatregelen krediet		0	-18	-18	-18
B10	Bijstelling renteinkomsten schatkistbankieren		850	425	425	425
B11	Bijstelling begrotingsubsidies		-202	3	3	3
	Begrotingssaldo primaire begroting 2024 - 2027		**6.734**	**8.504**	**3.441**	**3.463**
K1	Verhogen van de bijdrage aan bibliotheekwerk		0	-296	-370	-370
K2	Onderwijshuisvesting St. Ursula		PM	PM	PM	PM
K3	Onderwijshuisvesting IHP		PM	PM	PM	PM
K4	Projectbudget gebiedproces		-100	PM	PM	PM
K5	Oprichting energiegemeenschap		PM	PM	PM	PM
K6	Regeling transformatie bestaande woningvoorraad		PM	PM	PM	PM
K7	Branding van Leudal als woongemeente		PM	PM	PM	PM
K8	Kosten fietsbrug Buggenum-Roermond		PM	PM	PM	PM
K8a	Kosten voorbereidingskrediet fietsbrug Buggenum-Roermond		0	-3	-3	-3
K9	Toekomstvisie zwembaden		PM	PM	PM	PM
K10	Doorontwikkeling gemeenschaps- en sportaccommodaties		-50	PM	PM	PM
K11	Zorgboulevard		PM	PM	PM	PM
K12	Doorontwikkeling MOB		-247	-247	-247	-247
K13	Garantiefonds ANLb		-200	-200	-200	-200
K14	CDOKE middelen structureel maken		0	0	301	301
K15	Formatie duurzaamheid in relatie tot CDOKE middelen		0	0	-301	-301
K16	DMJOP		-60	PM	PM	PM
K17	Vergroenen (school)pleinen		-50	PM	PM	PM
K18	Uitvoeringsprogramma mobiliteit		PM	PM	PM	PM
K19	Schrappen taakstelling accommodaties		-141	-141	-141	-141
	Begrotingssaldo na keuzes begroting 2024 - 2027		**5.887**	**7.617**	**2.480**	**2.502**

+ = overschot/baat en - = tekort/last						(bedrag x 1.000)
Nr.		I/S	2024	2025	2026	2027
B1	Speeltuinenbeleid	S	0	-30	-60	-90
B2	Speeltuinenbeleid uit eigen dekkingsreserve	S	0	30	60	90
B3	Nieuwe CAO Gemeente 2024	S	-1.002	-1.002	-1.002	-1.002
B4	Eerste indicatie bijstelling stelpost loon- en prijscompensatie	S	0	-58	-48	-1.129
B5	Sociaal medische indicaties	S	-52	-52	-52	-52
B6	Bestuurlijke vernieuwing	S	-25	-25	-25	-25
B7	Resultaten Zero based budgeting 3D's	S	1.729	1.478	914	859
B8	Voorstel inzake overdracht woonwagenzaken	S	0	-40	-40	-40
B9	Vormen dekkingsreserve overdracht woonwagenzaken	S	0	40	40	40
B10	Vormen dekkingsreserve woonwagenzaken huidige afschrijvingslasten	S	80	68	67	67
B11	Verkeersmaatregelen	S	-450	0	0	0
B12	Bijstelling Dividend op basis brief provincie	S	-212	-59	-59	-59
B13	Versterken formatie ICT	S	-154	-154	-154	-154
B14	Dekking formatie ICT uit vrijval kredieten	S	154	154	154	154
B15	Extra kosten SaaS oplossing zaakgericht werken	S	-38	-38	-38	-38
B16	Vrijval kredieten ICT	S	71	71	71	71
B17	Aanbesteding ambulantisering	I	0	-20	0	0
B18	Bezuiniging 2e tranche leerlingenvervoer terugdraaien	S	-25	-25	-25	-25
	***Bijstellingen kadernota 2024 - 2027**		**75**	**339**	**-196**	**-1.334**

Taakstelling accommodaties

Het uitgangspunt van het accommodatiebeleid is dat de functies ontmoeten en zorg in ieder dorp aanwezig zijn. Voor overige functies wordt rekening gehouden met een geografisch spreiding, waarbij maatwerk per dorp noodzakelijk is. Voor de jaren 2024 en verder dient nog invulling te worden gegeven aan deze taakstelling. Keuzes voor de wijze waarop dienen nog gemaakt te worden.

				(bedrag x 1.000)
Maatregel	2024	2025	2026	2027
Accommodaties	-141	-141	-141	-141
Totaal	**-141**	**-141**	**-141**	**-141**

In onderstaand overzicht wordt het structurele begrotingssaldo van de gemeente Leudal gepresenteerd. Indien de raad instemt met de begroting zijn alle jaarschijven structureel sluitend. Op basis van de nog te maken keuzes zal het saldo dalen. De openstaande taakstellingen zijn onderdeel van het begrotingssaldo.

Presentatie van het structurele begrotingssaldo bij de begroting 2023-2026				***(bedrag x 1.000)***
	2024	**2025**	**2026**	**2027**
Saldo baten en lasten	5.761	7.678	2.586	2.672
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	974	827	855	791
Begrotingssaldo na bestemming	6.735	8.505	3.441	3.463
Waarvan incidentele baten en lasten	23	129	-69	64
Waarvan structurele baten en lasten	6.712	8.376	3.510	3.399

1.3 Projecten

In deze paragraaf zijn de projecten opgenomen met een grote impact op de gemeente, waarvan de kredietvotering nog dient plaats te vinden. Dekking wordt bekostigd uit de hiervoor gevormde stelpost.

(bedrag x 1.000)

Indicatie	Inves-tering	Subsi-die	Aandeel derden	Aandeel ge-meente	Krediet vote-ring	Afschrijving					Fase -ring
Majeure projecten						**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	
Kindcentrum Leudal West	12.108				10.000			47	47	47	2026
Aanv.verkeersmaatregelen Kindcentrum Leudal West	700			700	700						2027
Fietsbrug	7.100	3.500		3.600	50				142	142	2027
Herinrichting oude kern Baexem	3.500	1.750		1.750					70	70	2027
Bereikbaarheid Zevenellen	1.000	175	333	492					20	20	2027
Totaal	**24.408**	**5.425**	**333**	**6.542**	**10.750**			**47**	**279**	**279**	
	Beschikbaar budget in stelpost							**47**	**279**	**279**	
	Verschil (- tekort / + overschot)										

Kindcentrum Leudal West

Onderwijs en bewegen is belangrijk voor onze inwoners. Willen we deze functies toekomstbestendig maken, dan moeten we gaan concentreren in een kern.
Om goed basisonderwijs te kunnen blijven behouden in de kernen Haler, Hunsel, Ittervoort en Neeritter én om één goede moderne sportvoorziening te realiseren voor deze kernen en andere kernen, realiseren we een nieuw Kindcentrum in de kern van Ittervoort. In dit nieuwe Kindcentrum is ruimte voor de fusieschool Haler, Hunsel, Ittervoort en Neeritter, Hoera kindercentra, Stichting Bilbiocenter en een sportzaal. De bibliotheek heeft een centrale rol. We zien de bibliotheek als ontmoetingsplek.

Inmiddels ligt er een technisch ontwerp van het gebouw en een ontwerpbestemmingsplan. Naar verwachting treedt het bestemmingsplan in 2024 in werking en kan de omgevingsvergunning in 2024 verleend worden. De realisatie van het Kindcentrum vindt plaats in 2024 - 2025, maar is afhankelijk van eventuele juridische procedures tegen het bestemmingsplan en de omgevingsvergunning.

Aanvullende verkeersmaatregelen Kindcentrum Leudal West

Bij een concentratie aan functies in een bepaalde kern moet er extra aandacht besteed worden aan de bereikbaarheid van de functies.
Met name schoolroutes verdienen veel aandacht in het kader van verkeersveiligheid.

In mei 2021 heeft het college de eindrapportage 'Verkeersmaatregelen Leudal West' voor kennisgeving aangenomen. Vervolgens zijn er financiële middelen toegekend door de gemeenteraad om de maatregelen met de prioriteit 'hoog' en 'normaal' uit te voeren.
Een deel van de voorbereiding van de werkzaamheden is al gestart. Start uitvoering is verschoven naar 2024 i.v.m. de vertraging bij het Kindcentrum.

Fietsbrug

Op 14 februari 2020 hebben Provinciale Staten besloten € 3,5 miljoen te reserveren voor de snelle fietsverbinding Haelen - Roermond, onderdeel fietsbrug Buggenum - Leeuwen. Eind 2020 heeft het college de projectopdracht goedgekeurd. Op dit moment ligt er een inkoopstrategie, een gedetailleerde kostenraming en een schets van de mogelijke plek van de nieuwe brug.

Leudal is een prettige gemeente om te wonen. De landschappelijke structuur biedt kansen op gebied van recreatie & toerisme. Ondernemers in de recreatieve sector benutten deze kansen en zien mogelijkheden. Bovendien wil Leudal aantrekkelijk blijven voor bestaande en nieuwe inwoners.

Om Leudal aantrekkelijk te houden, moet er ingezet worden op bereikbaarheid en mobiliteit. Niet alleen om de goede verbindingen te realiseren, ook om Midden-Limburg - en daarmee ook Leudal - op de kaart te zetten.
Willen we echt stappen zetten, moet er in 2024 een bestuurlijk commitment uitgesproken worden in Leudal, in Roermond en bij de provincie en een akkoord gegeven worden op het projectplan.

Herinrichting oude kern Baexem

Cultuurhistorie, landschap en natuur maken de kern Baexem bijzonder aantrekkelijk om te wonen, te werken of te recreëren. De huidige doorsnijding van de N280 tast echter deze waarden en kwaliteiten in grote mate aan. Nu het de bedoeling is om de N280 zuidelijker te leggen, is er in 2015 een gebiedsvisie opgesteld voor de dorpsentree Baexem. Het idee is om opnieuw de aandacht te vestigen op de oorspronkelijke kwaliteiten van de kern. De uitvoering van deze herinrichting komt pas aan bod na realisatie van de N280, naar verwachting in 2025 - 2026.

Bereikbaarheid Zevenellen

Het bestaande bedrijventerrein Zevenellen te Haelen zorgt bij omwonenden voor onrust. Ze maken zich zorgen over de bedrijven die er zich willen vestigen, maar ook over het verkeer.
Om een goede woon- en leefomgeving te behouden voor de bestaande en nieuwe inwoners is Leudal bereid om verkeerskundige maatregelen te nemen. Om één en ander goed onder aandacht te brengen is er opdracht gegeven aan adviesbureaus Kragten en Royal Haskoning DHV om een breed onderzoek uit te voeren naar de verkeerssituatie rondom Zevenellen.

Naar verwachting wordt het verkeersonderzoek in 2023 definitief afgerond. In 2024 zal duidelijk zijn wat de vervolgstappen zijn en wat de planning is van de rotondes.

2 Programmaplan

2.1 Bestuur en ondersteuning

Visie

Met grote maatschappelijke opgaven zoals de stikstofproblematiek en de opvang van vluchtelingen heeft iedere gemeente te maken. Gemeenten zijn vrij om lokaal oplossingen te zoeken die passen bij hun eigen ambities. Wij zetten in op bestuurlijke vernieuwing. *De omgevingswet* en de aankomende *Wet versterking participatie op decentraal niveau* zijn hier belangrijke bouwstenen voor. Om bestuurlijk te vernieuwen, moeten het college, de gemeenteraad en de medewerkers binnen de organisatie anders werken en anders sturen. De thema's van de gemeente Leudal vragen om een integrale procesaanpak. Zowel intern als extern. Dit betekent dat alle belanghebbenden een rol kunnen en mogen spelen. Hierdoor komen we tot betere en meer gedragen oplossingen. Waar we het als gemeente niet alleen redden, zoeken we actief de samenwerking op in regionaal, provinciaal of landelijk verband.

Wat willen wij bereiken?

1. Doel- en opgavegericht besturen

We spelen in op nieuwe ontwikkelingen en nieuwe wet- en regelgeving. We stellen duidelijke prioriteiten om de hoeveelheid en complexiteit van de werkzaamheden uit te kunnen voeren. Daarom werken we aan de hand van de drie vastgestelde thema's.

2. Houden van een respectvolle dialoog

We werken aan een respectvolle dialoog tussen de gemeenteraad, het college en de ambtelijke organisatie. Daarnaast informeren we onze inwoners actief. We betrekken de inwoners bij de zoektocht naar oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken als dat mogelijk is. We proberen de afstand tussen de lokale politiek en de inwoners van de gemeente Leudal te verkleinen.

3. De dienstverlening speelt in op de behoefte van onze inwoners, ondernemers en verenigingen

We verbeteren onze dienstverlening zodat inwoners, ondernemers en verenigingen gemakkelijk zaken kunnen doen en kwaliteit en gastvrijheid ervaren. We zijn transparant en communiceren begrijpelijk zodat onze dienstverlening voor iedereen toegankelijk is. We zijn goed bereikbaar en hebben een proactieve communicatie. We gaan mee met technologische en maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van digitalisering, toegankelijkheid, veiligheid en datagedreven werken.

Wat gaan wij daar voor doen?

Onder de noemer "bestuurlijke vernieuwing"; hebben we drie pijlers geprioriteerd. Hiermee zetten we stappen in de richting van de hierboven omschreven effecten. De ervaringen die we opdoen geven richting aan de ambities in het kader van burger- en overheidsparticipatie:

1. De positie van jongeren in Leudal verder verbeteren door het instellen van een participerende jongerenraad
2. De werkwijze dorpsplatforms verder professionaliseren door duidelijkheid te verschaffen over de rol en mate van participatie aan de voorkant van participatietrajecten, te werken met inhoudelijke contactpersonen binnen de ambtelijke organisatie
3. Meer inzicht verschaffen in participatietrajecten, door het beschrijven van de vorm van het participatietraject en hoe hier uitvoering aan is gegeven.

Daarnaast werken we in 2024 verder aan onze dienstverlening, conform de uitgangspunten van onze actuele visie op dienstverlening en organisatie: wendbaar, dienstbaar en dichtbij.

1. We werken aan de verbetering van een toegankelijke en begrijpelijke communicatie met onze inwoners.

2. We werken verder aan onze informatiehuishouding om te voldoen aan de wettelijke uitgangspunten.

Bestuur en ondersteuning					*(bedrag x 1.000)*	
	Realisatie 2022	Begroting na wijziging 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten						
Bestuur	3.427	1.811	1.842	1.784	1.726	1.726
Burgerzaken	1.275	1.357	1.760	1.760	1.760	1.760
Beheer overige gebouwen en gronden	580	1.922	320	330	329	387
Overhead	12.190	14.706	13.325	13.488	13.391	13.308
Treasury	206	429	999	727	495	288
OZB woningen	115	156	198	205	211	218
OZB niet-woningen	43	65	84	87	90	93
Belastingen overig	9	33	31	33	33	34
Alg.uitkeringen en ov. uitkeringen GF	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	79	6.438	8.380	11.087	6.946	8.268
Vennootschapsbelasting (VpB)	-17	20	20	20	20	20
Mutaties reserves	8.196	9.807	6.198	459	459	435
Totale lasten	**26.103**	**36.744**	**33.157**	**29.978**	**25.460**	**26.536**
Baten						
Bestuur	-11	-1	-1	-1	-1	-1
Burgerzaken	-437	-278	-669	-669	-669	-669
Beheer overige gebouwen en gronden	-56	-19	-19	-19	-19	-19
Overhead	-1.497	-1.358	-1.220	-1.220	-1.220	-1.220
Treasury	-1.132	-1.089	-1.576	-1.387	-1.235	-1.212
OZB woningen	-4.539	-4.818	-4.948	-5.072	-5.194	-5.313
OZB niet-woningen	-1.897	-2.124	-2.183	-2.238	-2.291	-2.345
Belastingen overig	-219	-4	0	0	0	0
Alg.uitkeringen en ov. uitkeringen GF	-63.664	-65.458	-67.268	-70.018	-66.001	-67.046
Overige baten en lasten	-450	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	-6.888	-12.736	-7.173	-1.285	-1.314	-1.226
Totale baten	**-80.789**	**-87.885**	**-85.057**	**-81.909**	**-77.944**	**-79.051**
Resultaat	**-54.686**	**-51.142**	**-51.900**	**-51.931**	**-52.484**	**-52.515**

Verplichte indicatoren uit het BBV

Indicator	Eenheid	Jaar	Waarde	Bron	Beschrijving
Formatie	Fte per 1.000 inwoners			Eigen gegevens	Het gaat hier om de toegestane formatie in fte voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. Uitgangspunt is het vastgestelde formatieplan, dus niet de werkelijke bezetting.
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners			Eigen gegevens	Het gaat hier om het werkelijk aantal fte dat werkzaam is, dus niet om de toegestane formatieve omvang uit het formatieplan.
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2024	705,23	Begroting gemeente	Apparaatskosten (ofwel organisatiekosten) zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken.
Externe inhuur	Kosten inhuur externen als % van totale loonsom + kosten inhuur externen			Begroting gemeente	Onder externe inhuur wordt verstaan: het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de gemeente in dienst zijnde opdrachtgever, door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder dat daar een arbeidsovereenkomst of aanstelling tussen organisatie en de daarbij ingezette personen aan ten grondslag ligt.
Overhead	% van totale lasten			Begroting gemeente	Overheadkosten: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.
Woonlasten éénpersoons huishouden	euro	2022	762	COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.
Woonlasten meerpersoons huishouden	euro	2022	851	COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.
WOZ-waarde woningen	dzd euro	2022	281	CBS-Statistiek Waarde Onroerende Zaken	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.

Verbonden partijen

- Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW)
- Euregio Rijn-Maas-Noord
- CSV Amsterdam BV
- Enexis NV
- Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV
- Bank Nederlandse Gemeenten

2.2 Veiligheid

Visie

Veiligheid is steeds minder van zelfsprekend. De maatschappij verhardt. Er is sprake van een toenemende individualisering en van afnemende zekerheden. Ondermijnende criminaliteit en de gevaren ervan wordt een steeds groter probleem voor de samenleving. Ontwikkelingen gaan steeds sneller. Crisissen volgen elkaar op en er worden steeds hogere eisen gesteld. Overlastproblemen vergen steeds meer aandacht. Het is belangrijk dat aan de voorkant wordt geïnvesteerd. Dit zal op termijn leiden tot minder uitgaven, werk en zorgen aan de achterkant. Wij vinden het belangrijk dat burgers en ondernemers hierbij actief betrokken worden en meehelpen bij het verbeteren van de veiligheid in onze gemeente.

Wat willen wij bereiken?

1. Het tegengaan van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit
   De aanpak van ondermijning is complex en vraagt structureel aandacht. De gemeenten in Midden-Limburg hebben besloten de krachten te bundelen. Met versterkingsgelden van het Rijk gaat een interventieteam Midden-Limburg aan de slag. Door de weerbaarheid van burgers en ondernemers te vergroten, het treffen van preventieve maatregelen en door controles willen we voorkomen dat ondermijnende criminaliteit doordringt tot in de haarvaten van onze samenleving. We focussen op de thema's: drugs, witwassen en mensenhandel. We richten ons op de grootste risicogebieden voor de gemeente. Dit zijn: het buitengebied en de bedrijventerreinen. Daarnaast hebben ook cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit onze aandacht.

2. Het veiligheidsgevoel van inwoners bevorderen
   We herkennen vroegtijdige signalen van ongewenst gedrag. Ook onze jongeren krijgen hierbij speciale aandacht. We proberen problemen vooraf te voorkomen, door actief de verbinding te zoeken met onze jongeren. Indien nodig grijpen we in als onze jongeren over de schreef gaan.

3. De leef- en woonomgeving zijn veilig
   We beperken de veiligheidsrisico's voor onze inwoners. Hierbij komt steeds meer de nadruk te liggen op het voorkomen en beheersbaar maken van incidenten. Dit geldt voor rampen of crisis maar ook incidenten die mogelijk de openbare orde en openbare veiligheid bedreigen. We zetten zoveel als mogelijk in op het voorkomen van ongewenst gedrag of pakken het aan als het plaatsvindt. Hierbij wordt samengewerkt met ketenpartners en inwoners. We leveren een actieve bijdrage aan de veerkracht van onze buurten.

Wat gaan wij daar voor doen?

1. We versterken onze organisatie op weerbaarheid en zorgen dat medewerkers de signalen van ondermijning herkennen.
2. We zorgen dat we zicht hebben op ondermijnende activiteiten door meldingen en controles.
3. We maken inwoners en ondernemers bewust door voorlichtingsactiviteiten over ondermijning waaronder gedigitaliseerde criminaliteit.
4. We leveren een actieve bijdrage om de burgerparticipatie te vergroten.
5. Bewustwording vergroten onder jongeren/ouders/verenigingen over alcoholgebruik, door middel van het preventie- en handhavingsplan jeugd en alcohol.
6. We houden het crisisplan actueel en oefenen met het team bevolkingszorg crisisbeheersing, om kennis actueel te houden.

Veiligheid						(bedrag x 1.000)
	Realisatie 2022	Begroting na wijziging 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten						
Crisisbeheersing en brandweer	2.912	2.965	3.494	3.468	3.509	3.471
Openbare orde en veiligheid	1.031	1.303	1.222	1.222	1.218	1.218
Totale lasten	**3.943**	**4.268**	**4.716**	**4.690**	**4.726**	**4.688**
Baten						
Crisisbeheersing en brandweer	-281	-155	-155	-155	-155	-155
Openbare orde en veiligheid	-61	-41	-10	-10	-10	-10
Totale baten	**-341**	**-197**	**-165**	**-165**	**-165**	**-165**
Resultaat	**3.602**	**4.072**	**4.551**	**4.524**	**4.561**	**4.523**

Verbonden partijen

- Veiligheidsregio- Limburg Noord

2.3 Verkeer, vervoer en waterstaat

Visie

Mobiliteit verbindt Leudal. Tegelijkertijd maken we bewuster de keuze óf we van A naar B gaan, en zo ja, met welk vervoersmiddel. We streven daarom naar een mobiliteitssysteem in Leudal waarin de auto niet het uitgangspunt is. Hierbij ligt de focus op en de prioriteit bij verkeersveiligheid.

Wat willen wij bereiken?

We zetten in op drie ontwikkelrichtingen: verbonden voorzieningen (relatie tussen ruimtelijke ontwikkeling en mobiliteit), toegankelijk systeem (infrastructuur en mobiliteitssysteem) en bewust mobiel (de reiziger centraal). Het streven naar verkeersveiligheid loopt als een rode draad door de drie ontwikkelrichtingen heen.

1. Verbonden voorzieningen
   We stellen toegankelijkheid centraal: dit leidt tot veilige en logische verbindingen tussen voorzieningen. We plannen en organiseren vanuit de actieve verkeersdeelnemer: de fietser, de voetganger, enzovoorts.

2. Toegankelijk systeem
   In Leudal kan iedereen zich veilig en vrij bewegen, waarbij een keuze bestaat in de vorm van verplaatsing. We zorgen dat er geen vervoersarmoede bestaat in onze gemeente.

   We zetten in op een verhoging van tegelijkertijd verkeersveiligheid en leefbaarheid. We organiseren verkeersveiligheid vanuit de risicogestuurde aanpak, waarbij het beperken van de risico's voorop staat: voorkomen is beter dan genezen.

3. Bewust mobiel
   We zetten in op andere, duurzamere vormen van vervoer die een volwaardig alternatief voor de auto vormen. Bewust en onbewust worden onze inwoners en bezoekers ertoe gezet na te denken over hun reisgedrag.

Wat gaan wij daar voor doen?

Het in 2023 nog vast te stellen Uitvoeringsprogramma Mobiliteit vormt de basis voor een verkeersveilig, leefbaar, duurzaam en verbonden Leudal.

1. Verbonden voorzieningen
   We hanteren bij ruimtelijke ontwikkelingen het STOP-principe: stappen, trappen, openbaar vervoer en personenwagen. Dit is de volgorde van wenselijke vervoersmethode die als uitgangspunt voor ruimtelijke ontwikkelingen wordt gehanteerd. Een instrument om dit te bereiken, is het herijken van onze fiets- en autoparkeernorm.

2. Toegankelijk systeem
   We zorgen voor een veilige en kwalitatief goede voetgangers- en fietsinfrastructuur. Met betrekking tot wegonderhoud zetten we in op instandhouding van een standaard kwaliteitsniveau: kwaliteitsniveau B volgens de CROW kwaliteitscatalogus. Verkeersmaatregelen aan wegen en fietspaden worden gecombineerd met onderhoudswerkzaamheden en projecten. We doen onderzoek naar mogelijke vervoersarmoede in onze gemeente, waarbij we oog hebben voor de mobiliteitsbehoefte van oudere mensen die langer thuis wonen.

We doen onderzoek naar de mogelijkheden om in onze dorpen het vrachtverkeer te weren. Ook vergroten we de bekendheid van het landbouwroutenetwerk. Daarnaast wordt het '30, tenzij...'-principe leidend; niet langer is 50 km/h als maximumsnelheid binnen de bebouwde kom het uitgangspunt, maar 30 km/h. We waarderen 50 km/h-wegen volwaardig af naar 30 km/h-wegen waar dit kan. We gaan in het buitengebied aan de slag met het aanpakken van risicolocaties: we brengen deze in kaart en nemen maatregelen waar nodig. Ook doen we onderzoek naar het verbeteren van verlichting op fietspaden in het buitengebied.

3. Bewust mobiel

We gaan actief aan de slag met het stimuleren van fietsen en deelmobiliteit. Daarnaast zorgen we voor een dekkend netwerk van publieke laadinfrastructuur ten behoeve van het faciliteren van elektrisch rijden. Bovendien zetten we in op versnelling van openbaar vervoer-verbindingen en goede bushaltevoorzieningen, in samenwerking met de provincie en vervoerder. Met betrekking tot de haven op bedrijventerrein Zevenellen zetten we in op vervoer over water waar mogelijk, omdat dit een relatief duurzame wijze van transport is.

Het streven naar verkeersveiligheid loopt als een rode draad door de drie ontwikkelrichtingen heen. We bereiken dit door een combinatie van gedragsmaatregelen, bijvoorbeeld onze campagne *Samen goed op weg*, en fysieke maatregelen, zoals snelheid beperkende maatregelen. We geven extra aandacht aan verkeersveiligheid rondom scholen en winkelgebieden, door deze als zodanig herkenbaar in te richten en aangrenzende wegen als 30 km/h-zone in te richten.

Verkeer, vervoer en waterstaat						***(bedrag x 1.000)***
	Realisatie 2022	**Begroting na wijziging 2023**	**Primitieve begroting 2024**	**Begroting 2025**	**Begroting 2026**	**Begroting 2027**
Lasten						
Verkeer en vervoer	3.562	4.232	4.389	4.656	4.760	5.063
Parkeren	1	2	12	12	12	12
Recreatieve havens	0	0	0	0	0	0
Economische havens en waterwegen	69	69	66	65	65	33
Openbaar vervoer	16	16	16	16	16	16
Totale lasten	**3.649**	**4.319**	**4.482**	**4.749**	**4.852**	**5.123**
Baten						
Verkeer en vervoer	-337	-185	-237	-237	-237	-237
Parkeren	0	0	0	0	0	0
Recreatieve havens	0	0	0	0	0	0
Economische havens en waterwegen	-5	-5	-5	-5	-5	-5
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0
Totale baten	**-342**	**-189**	**-242**	**-242**	**-242**	**-242**
Resultaat	**3.307**	**4.130**	**4.241**	**4.507**	**4.611**	**4.882**

2.4 Economie

Visie

Wij kiezen voor een duurzame ontwikkeling van een toekomstbestendige economie, waarbij omvang niet de belangrijkste drijfveer is. We ondersteunen bedrijven die kansen adopteren en omgaan met toekomstige bedreigingen. We werken samen bij marktontwikkelingen en geven samen antwoord op sociaal-maatschappelijke opgaven. We stimuleren het overdragen van kennis en kunde en waar nodig medewerkers.

Wat willen wij bereiken?

De bedrijven en de gemeente zijn steeds in goed overleg en werken hand in hand samen aan het realiseren van de visie. Ieder vanuit zijn eigen rol en mogelijkheden en altijd met oog op de impact voor de omgeving.

Leudal trekt en faciliteert bedrijven die niet naar korte termijn gewin streven, maar focussen op hun lange termijn bestaansrecht met oog voor sociaal-maatschappelijke opgaven en de natuurlijke omgeving.

Onze bedrijventerreinen zijn modern, goed bereikbaar en toekomstbestendig. In het buitengebied gaan economische vitaliteit en leefbaarheid hand in hand door nieuwe verdienmodellen zoals natuur-inclusief boeren en recreëren.

Wat gaan wij daar voor doen?

1. Versterken van de dialoog en samenwerking

   We ontwikkelen communicatie- en samenwerkingsstructuren met ondernemend Leudal. We gaan meer in dialoog met ondernemers en faciliteren hen via het Ondernemersteam Leudal (accountmanagers) en netwerkbijeenkomsten (via onze partner Keyport). Wij denken mee met ondernemers die willen innoveren, uitbreiden, verplaatsen, etc. in het belang van het behoud van levendige dorpen, behoud van werkgelegenheid en het bieden van toekomstperspectief voor de ondernemer, maar ook diens (nieuwe) omgeving.

2. Faciliteren van vernieuwende ontwikkelingen Buitengebied

   De transitie van de agrarische sector leidt op verschillende locaties tot; Innovatie, stoppen of verbreding van economische activiteiten. In 2024 gaan we samen met de regio werken aan deze ontwikkelen. We ondersteunen agrariërs met een gewenste of noodzakelijke transitieopgave.

   Door het samengaan van verenigingen en stoppen of verplaatsen van bedrijven, komen locaties vrij. Deze willen we een nieuwe invulling geven waarbij niet alleen wordt gekeken naar de ontwikkeling van nieuwe functies maar ook naar het stimuleren van sloop van de overtollige bebouwing. Deze nieuwe invulling moet leiden tot een economisch vitaler Leudal of ruimte bieden aan andere beleidsopgaven zoals de woonopgave, natuurontwikkeling, enz.

3. Versterken van het toeristisch profiel

   We verstevigen onze positie als toeristische gemeente door economische stimuleringsprojecten te initiëren o.a. in samenwerking met de buurgemeenten. Ondernemers dagen wij uit aan te haken bij stimuleringsprojecten met creatieve en onderscheidende concepten. Met onze ondernemers werken we samen aan de ontwikkeling van vernieuwende product-markt-combinaties die voorzien in de behoeftes van onze inwoners en bezoekers. Daarbij zetten we in op kwaliteit, beleving en diversiteit en het beantwoorden van consumentenbehoeftes

4. Ontwikkelen van bedrijventerreinen

Om aan de vraag naar bedrijfsruimte en -kavels te kunnen blijven voldoen, werken we aan het behoud van kwalitatieve bedrijventerreinen, zodat deze duurzaam en toekomstbestendig worden en blijven. Ook onderzoeken we of nieuwe bedrijfsruimte, bedrijfskavels of bedrijfsterreinen kunnen worden ontwikkeld.

5. Opzetten van een Leudal marketingcampagne

Het zoeken, vinden en binden van 4.200 arbeidskrachten is en blijft een prioritaire opgave. In 2024 ontwikkelen we een marketingcampagne om potentiële arbeidskrachten te motiveren in Leudal te komen werken. Daarbij presenteren wij Leudal ook als een prettige gemeente om te wonen en te leven voor jonge gezinnen.

Economie						***(bedrag x 1.000)***
	Realisatie 2022	**Begroting na wijziging 2023**	**Primitieve begroting 2024**	**Begroting 2025**	**Begroting 2026**	**Begroting 2027**
Lasten						
Economische ontwikkeling	373	402	361	398	398	398
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.723	505	332	309	284	284
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	346	377	344	294	294	294
Economische promotie	295	315	292	300	297	297
Totale lasten	**2.737**	**1.598**	**1.329**	**1.301**	**1.273**	**1.272**
Baten						
Economische ontwikkeling	-43	0	0	0	0	0
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-1.424	-103	-220	-189	-152	-152
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-100	-110	-103	-53	-53	-53
Economische promotie	-1.188	-961	-961	-961	-961	-961
Totale baten	**-2.754**	**-1.174**	**-1.284**	**-1.204**	**-1.166**	**-1.166**
Resultaat	**-17**	**424**	**44**	**98**	**106**	**106**

Verplichte indicatoren uit het BBV

Indicator	Eenheid	Jaar	Waarde	Bron	Beschrijving
Banen	per 1.000 inw 15-64jr	2022	683,6	LISA	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
Vestigingen	per 1.000 inw 15-64jr	2022	170,1	LISA	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
Functiemenging	%	2022	48,4	LISA	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

Verbonden partijen

- Grenspark Maas-Schwalm-Nette
- Samenwerking Midden-Limburg
- Keyport
- Ontwikkelingsmaatschappij Midden-Limburg BV
- Ijzeren Rijn
- Routebureau Midden-Limburg

2.5 Onderwijs

Visie

Goed onderwijs is het meest belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen. Elke leerling verdient onderwijs dat stimuleert om talenten maximaal te ontwikkelen en te benutten. We willen daarom dat iedereen gelijke kansen heeft in het onderwijs (bevorderen kansengelijkheid). Onze onderwijshuisvesting draagt bij aan optimale leer- en ontwikkelingsmogelijkheden.

Wat willen wij bereiken?

1. Het taalniveau van kinderen is op orde.
   Kinderen uit Leudal krijgen alle kansen om zich te ontwikkelen, onafhankelijk van hun thuissituatie. Elk kind verdient het om met een voldoende taalniveau aan de basisschool te beginnen. Voor- en vroegschoolse educatie (VVE) is daarom heel belangrijk. We dringen onderwijsachterstanden terug en voorkomen deze zoveel als mogelijk. Voor alle leeftijden hebben we aandacht om het aantal laaggeletterden in Leudal te verlagen.

2. Cultuureducatie en bewegingsonderwijs op scholen.
   We vinden het belangrijk dat kinderen in aanraking komen met verschillende facetten van de samenleving. Sport en cultuur zijn voor ons belangrijke elementen. Daarom faciliteren wij cultuureducatie en bewegingsonderwijs.

3. De onderwijshuisvesting voldoet aan de huidige tijd.
   We faciliteren goede onderwijshuisvesting. Goed onderwijs vindt plaats in een schoon veilig, comfortabel en duurzaam schoolgebouw. We hebben groene schoolpleinen die spel stimuleren.

Wat gaan wij daar voor doen?

1. We vinden het van belang dat peuters kunnen deelnemen aan een peuterprogramma of vroeg en voorschoolse educatie. De kindercentra in onze gemeente vormen al vele jaren een belangrijke partner in het aanbod. Daarom ondersteunen we de kindercentra door middel van subsidies op voornoemde onderdelen. Daarnaast geven we in 2024 verdere uitvoering aan het Leudals taalakkoord. Daarbij focussen we ons o.a. op huishoudens waar kinderen opgroeien in een taalarme omgeving.

2. We zijn op grond van onderwijswetgeving en de gemeentelijke Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Leudal verplicht om scholen gelegenheid te bieden voor bewegingsonderwijs. Dit doen we o.a. door het beschikbaar stellen van de in de dorpen aanwezige gymzalen, sportzalen en sporthal die eigendom zijn van de gemeente. Daarnaast stimuleren we sport en cultuur op scholen door de inzet van combinatiefunctionarissen.

3. In 2024 gaan we over tot planmatige uitvoering van de in 2023 vastgestelde visie op onderwijs en het integraal huisvestingsprogramma onderwijs (IHP). In 2024 en verder wordt het programma "Groenblauwe revolutie schoolpleinen" verder ingevoerd en mogelijk uitgebreid. Het programma is een samenwerking tussen 15 gemeenten in Noord en Midden Limburg, het Waterschap en de Waterleidingmaatschappij. Het heeft als ambitie om binnen 6 jaar 80% van de schoolpleinen 'te vergroenen'. Tijdens dit proces wordt er veel aandacht besteed aan educatie en communicatie over de voordelen van een groene omgeving, klimaatverandering en klimaat adaptieve maatregelen die individuen kunnen nemen. Op dit moment zijn er ongeveer 30 scholen betrokken bij het programma, waaronder basisschool "De Zjwiek" in Roggel en basisschool "De Klink" in Grathem.

4. In 2024 starten we met de uitvoering van het eind 2023 te nemen besluit op huisvesting van scholengemeenschap Ursula op één unilocatie.

Onderwijs						*(bedrag x 1.000)*
	Realisatie 2022	Begroting na wijziging 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten						
Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0	0	0
Onderwijshuisvesting	1.809	1.499	1.402	1.369	1.608	1.627
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.702	2.756	1.517	1.517	1.517	1.517
Totale lasten	**4.510**	**4.255**	**2.920**	**2.887**	**3.125**	**3.144**
Baten						
Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0	0	0
Onderwijshuisvesting	-334	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.476	-1.413	-75	-75	-75	-75
Totale baten	**-1.810**	**-1.413**	**-75**	**-75**	**-75**	**-75**
Resultaat	**2.700**	**2.843**	**2.845**	**2.812**	**3.050**	**3.069**

Verplichte indicatoren uit het BBV

Indicator	Eenheid	Jaar	Waarde	Bron	Beschrijving
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	%	2021	1,3	DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.
Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	2021	0	DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 leerlingen.
Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	2021	19	DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 leerlingen.

2.6 Sport, cultuur en recreatie

Visie

Sociale basis gaat verder dan zorg, het is het fundament van de samenleving om te zorgen dat we zowel fysiek als mentaal gezond zijn en blijven. Sport, cultuur en recreatie maken onderdeel uit van dit fundament. Het verbindt onze inwoners en vergroot de leefbaarheid in onze dorpen en het buitengebied. Deze zaken dragen bij aan hun vitaliteit, plezier, geluk en gezondheid. We vinden het belangrijk dat sport, cultuur en recreatie voor iedereen bereikbaar is en dat het aanbod aansluit bij de vraag van de inwoners van Leudal. Ook vinden we het belangrijk dat de activiteiten passen bij de identiteit van Leudal. We streven naar een gevarieerd en kwalitatief goed aanbod. Hierbij werken we samen met inwoners, verenigingen, organisaties en ondernemers.

Wat willen wij bereiken?

1. Ontmoetingsplek in elk dorp
   We vinden het belangrijk dat onze inwoners elkaar kunnen ontmoeten, dit kan in onze gemeenschapshuizen en sport- en cultuuraccommodaties. Omwille van de leefbaarheid vinden we het belangrijk dat er binnen de dorpen ontmoetingsplekken blijven bestaan.

2. Breed aanbod kunst en cultuur
   We hebben vitale gemeenschappen. In ieder dorp is een goed aanbod van kunst en cultuur. We stimuleren en faciliteren kunstzinnige en culturele activiteiten voor iedereen. We focussen specifiek op kunst- en cultuurbeleving bij kinderen en jongeren. We bieden ruimte aan innovatie en ontwikkeling van kunst en cultuur.

3. Informeren en betrekken
   We informeren en betrekken onze stakeholders bij het beleid en de taken van de gemeente. We zoeken hierin de samenwerking met media zoals kranten, radio, televisie en online kanalen. We gebruiken ook onze eigen media en die van onze partners, om nieuws aan onze stakeholders over te brengen.

4. De bibliotheek heeft een centrale rol
   We zien de bibliotheek als sociaal verbindende ontmoetingsplek. Kennis, ontwikkeling, educatie, contact en cultuur uit de samenleving komen hier samen. Als gemeente ondersteunen we de organisatie van educatieve en culturele activiteiten, voor zowel jong als oud.

5. Musea worden ondersteund
   We faciliteren de musea in de gemeente, als een plek voor informatie, beleving, verwondering en het prikkelen van nieuwsgierigheid.

6. De natuurbeleving in Leudal is uniek
   We stimuleren de beleving van de natuur bij inwoners en bezoekers van de gemeente Leudal. We hebben oog voor de verhouding tussen recreatie en draagkracht van het gebied. Bij de aanleg en het beheer van openbaar groen staan de waarden rust, ruimte en (bio)diversiteit centraal. We zorgen dat de kwaliteit en kwantiteit van het openbaar groen en de bos- en natuurterreinen gelijk blijven, of vergroot worden. We willen komen tot een klimaatbestendige en duurzame openbare ruimte. We streven daarbij naar vergroening en vergroting van de biodiversiteit. We stimuleren de natuurbeleving bij kinderen, door speeltuinen aan te leggen die toegankelijk zijn voor alle leeftijdscategorieën.

7. Sport- en bewegen draagt bij aan gezonde inwoners
   We hebben extra aandacht voor doelgroepen die niet vanzelfsprekend mee (kunnen) doen aan sporten en bewegen. We willen sporten en bewegen toegankelijk maken voor alle inwoners. Daarnaast stimuleren we het sportieve verenigingsleven om een divers en kwalitatief goed aanbod te behouden. Ook investeren we in een gezonde omgeving voor kinderen, zodat zij een goede basis hebben voor een gezond en actief leven.

8. Cultureel erfgoed is voor iedereen toegankelijk
   We maken cultureel erfgoed bereikbaar voor alle inwoners en bezoekers van Leudal. Het cultureel erfgoed wordt op deze manier duurzaam in stand gehouden.

Wat gaan wij daar voor doen?

Ontmoetingsplekken

We werken op dit moment aan een nieuw kader waarin we voorstellen om de vorm en de locatie binnen een dorp ondergeschikt te maken aan het doel. Dit kan een (voormalig) gemeenschapshuis zijn, maar mag ook op een andere locatie. Zolang het ontmoeten van onze inwoners goed mogelijk is. We starten in dit beleidsproces met de definitie van een ontmoetingsplek en de doorvertaling daarvan naar de huidige gemeenschapshuizen (fase 1). In fase 2 (in de loop van 2024) gaan we aan de slag met sportaccommodaties.

Kunst en cultuur

- We leggen in 2024 de focus op het stimuleren van nieuwe initiatieven en het bevorderen van laagdrempeligheid.
- We continueren de inzet van onze culturele combinatiefunctionarissen op scholen. De inzet van de combinatiefunctionarissen wordt verankerd in een integraal plan van aanpak, die de thema's sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis omvat.

Bibliotheekwerk conform de nieuwe wettelijke richtlijnen

De bibliotheekwet wordt voor het jaar 2025 gewijzigd. Ons op te stellen bibliotheekwerk gaan we in 2024 aansluiten op de nog vast te leggen wettelijke kaders uit deze wetgeving.

Speelruimte beleid

We gaan in 2024 speelruimtebeleid voorleggen ter besluitvorming. Dit zal kaders geven voor de besteding van de investeringsbudgetten voor de speeltuinen.

Sport

- In 2024 geven we op basis van een integraal plan van aanpak uitvoering aan de doelstellingen uit de brede regeling combinatiefunctionarissen (cultuur en sport), het hoofdlijnen sportakkoord II en het 'gezond en actief leven akkoord' (GALA).
- In 2024 geeft de gemeente Leudal samen met verschillende partners op het gebied van sport, bewegen, onderwijs, gezondheid en welzijn uitvoering aan de herijking van het Sport- en beweegakkoord Leudal
- In 2024 gaan we een project starten om te komen tot een toekomstvisie van zwembaden in Leudal;
- In 2024 doorlopen we een proces met inwoners, verenigingen en andere betrokkenen om te komen tot de herijking van het accommodatiebeleid gericht op sport;

Het versterken van recreatieve verbindingen in het Maasdal

De Maas is de grootste structuurvormer van ons landschap en biedt ons een geweldig zicht op het volledige Maasdal. Dit gebied wordt nu toeristische recreatief niet volledig benut, terwijl het N2000 Leudal tegen de grenzen van zijn draagkracht loopt. Het Maasdal heeft de draagkracht voor kwalitatief hoogwaardige verblijfsrecreatie waarbij het uitgangspunt natuur en landschapsbeleving is.

Sport, cultuur en recreatie						(bedrag x 1.000)
	Realisatie 2022	Begroting na wijziging 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten						
Sportbeleid en activering	628	376	522	522	489	290
Sportaccommodaties	2.458	2.454	2.812	2.735	2.912	2.883
Cult.presentatie,-productie+-participati	1.581	1.274	1.498	1.249	1.329	1.408
Musea	26	26	49	33	68	33
Cultureel erfgoed	199	195	223	357	267	202
Media	545	603	725	557	464	462
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.111	3.406	3.253	3.312	3.351	3.383
Totale lasten	**8.548**	**8.335**	**9.082**	**8.766**	**8.881**	**8.662**
Baten						
Sportbeleid en activering	-198	-113	-232	-232	-199	0
Sportaccommodaties	-418	-441	-270	-270	-270	-270
Cult.presentatie,-productie+-participati	0	-7	0	0	0	0
Musea	-12	-11	-11	-11	-11	-11
Cultureel erfgoed	-16	-16	-16	-16	-16	-16
Media	-95	-130	-218	-154	-95	-95
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-11	-6	-6	-6	-6	-6
Totale baten	**-749**	**-725**	**-754**	**-689**	**-597**	**-398**
Resultaat	**7.798**	**7.610**	**8.329**	**8.077**	**8.284**	**8.264**

Verplichte indicatoren uit het BBV

Indicator	Eenheid	Jaar	Waarde	Bron	Beschrijving
Niet-sporters	%	2020	53	RIVM - Zorgatlas	Het percentage inwoners dat niet sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners.

2.7 Sociaal domein

Visie

We gaan voor een samenleving in een omgeving waar onze inwoners zich thuis voelen en mee kunnen doen naar vermogen. De behoefte en het talent van de inwoner staan centraal. Dit betekent dat mensen iets voor elkaar betekenen, dat er respect is voor elkaars eigenheid en dat er ruimte is voor individuele keuzes. De inwoner kan erop vertrouwen dat de gemeente voorziet in passende ondersteuning als deze nodig is.

Wat willen wij bereiken?

We willen dat iedereen een beroep kan doen op ondersteuning binnen het sociaal domein, die voldoet aan zijn of haar wensen en behoefte. We willen de transformatie van dure geïndiceerde zorg naar lokale vrije toegankelijk zorg verder voortzetten. De ondersteuning binnen het sociaal domein is onder te verdelen in drie vormen van ondersteuning:

1. Eigen kracht en 'samenkracht' van de inwoners
   De kracht van onze eigen inwoners, daar geloven wij in. Hierbij is ons streven dat inwoners zelf óf met de hulp van hun netwerk hun hulpvraag oplossen. In deze vorm van ondersteuning wordt weinig tot geen beroep gedaan op de gemeente.

2. Een goed samenwerkend voorliggend veld voor de ondersteuning aan het merendeel van onze inwoners
   Als het op eigen kracht of met eigen netwerk niet of onvoldoende lukt krijgt de inwoner ondersteuning van één van onze partners. Dat zijn organisaties met wie we samenwerken en die algemene en collectieve voorzieningen bieden. Dit zijn voorzieningen waar inwoners meestal toch al komen zoals het consultatiebureau, de kinderopvang, scholen, sport- en cultuur verenigingen, wijkaccommodaties, huiskamerprojecten etc. Daarnaast bestaan deze collectieve en algemene voorzieningen uit partners die ondersteuning bieden, waarbij de zorg "vrij toegankelijk" is. Voorbeelden van zulke partners zijn het Centrum voor Jeugd en Gezin, de huisarts, Synthese, het Algemeen Maatschappelijk Werk, de bibliotheek, de fysiotherapeut en sport- en beweegprogramma's. Alle ondersteuning met algemene en collectieve voorzieningen kan worden gezien als 'lichte ondersteuning'. We noemen dit ook wel het 'voorliggend veld'.

3. Maatwerkvoorzieningen en specialistische zorg blijven mogelijk
   Als het voorliggend veld geen uitkomst biedt voor de zorgvraag van onze inwoners, dan kunnen zij terugvallen op een maatwerkvoorziening of hoog specialistische zorg. Wij zorgen dat deze twee varianten van ondersteuning mogelijk zijn binnen onze gemeente, zodat al onze inwoners de zorg krijgen die zij nodig hebben. Hierbij ondersteunen wij inwoners zodanig dat zij op termijn voldoende hebben aan de ondersteuning in het voorliggend veld en maatwerk niet langer nodig is. Er zullen echter ook altijd inwoners zijn die aangewezen zijn en blijven op maatwerkvoorzieningen en/of specialistische zorg.

Gelet op de complexiteit van de vraagstukken en de gewenste en noodzakelijke samenwerking binnen het sociaal domein hebben wij onze doelstellingen beschreven in het beleidsplan sociaal Domein. Dit doen we samen met de drie gemeenten in Midden-Limburg West. We hebben dit samengevat in onderstaande afbeelding:

Wat gaan wij daar voor doen?

Een goed samenwerkend voorliggend veld waarin het merendeel van onze inwoners ondersteund worden

1. Gezond en actief leven akkoord (GALA)
   Wij ontvangen voor de periode 2023 tot en met 2026 een specifieke uitkering voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis. Hiervoor is een uitvoeringsplan opgesteld genaamd "de zorg voor morgen begint vandaag Gemeente Leudal".

   Het uitvoeringsplan 'De zorg voor morgen begint vandaag' bevat een aanpak gericht op gezonde(re) inwoners in de gemeente Leudal. We borduren voort op de ingeslagen weg van de voorgaande jaren. Wel brengen we focus en richting aan door middel van een analyse van de factoren die de gezondheid van de inwoners van de gemeente Leudal beïnvloeden. Naast het inzoomen op deze gezondheidsfactoren schetsen we vanuit welke kaders we werken en welke uitvoeringsinstrumenten we reeds inzetten. Vervolgens beschrijven we hoe we op basis van de data over de gezondheidsfactoren richting gaan geven binnen wat we al doen én wat we nog extra moeten gaan doen voor meer gezonde inwoners in de gemeente Leudal. Hiermee zetten we een koers uit voor de komende jaren. De exacte invulling van de koers (het hoe) geven we samen met onze inwoners, vrijwilligers en partners vorm.

2. Laagdrempelige passende zorg voor al onze inwoners: Zorgboulevard
   We willen zorg- en ondersteuningsvragen tijdig signaleren en aanpakken zodat inwoners gezonder gaan leven, beter en sneller worden geholpen als dat nodig is en dat de druk op dure en langdurige zorg kan worden verminderd. Zo houden we zorg en ondersteuning toegankelijk, betaalbaar en beschikbaar. Bij laagdrempelige en toegankelijke zorg en ondersteuning, hoort ook een herkenbare en uitnodigende locatie. Dit noemen we De Zorgboulevard. Op deze locatie kunnen zorgaanbieders en partners die in het voorliggend veld samenwerken gehuisvest worden. Hiermee worden kennis en krachten gebundeld, wordt verwijzen makkelijker en vooral ook effectiever en krijgt de inwoner de kans om op 1 plek de vragen beantwoord te krijgen die hij/zij heeft. De toegankelijke integrale zorg die vanuit de Zorgboulevard wordt opgebouwd kan met dezelfde meerwaarde voor onze inwoners ook ambulant worden aangeboden op bestaande ontmoetingsplekken in de andere kernen. Zo is laagdrempelige passende zorg voor iedereen ook altijd dichtbij.

3. We doen mee aan het actieprogramma Kansrijke Start
   Het actieprogramma Kansrijke Start benadrukt het belang van de eerste 1000 dagen voor een gezonde, veilige en kansrijke ontwikkeling van een kind. De wijze waarop de regio Noord- en Midden- Limburg invulling geeft aan Kansrijke Start is uitgewerkt in een regionaal uitvoeringsplan 2020-2026. Deze regionale aanpak is gestoeld op het versterken van de samenwerking tussen het medisch en sociaal domein.

4. Samenhang jeugdhulp - onderwijs
   Zowel onderwijs als jeugdhulp staat voor een grote opgave. Het onderwijs wil met inclusief onderwijs het onderwijs passend maken voor elk kind. Jeugdhulp staat voor de uitdaging om nog integraler te werken, kwaliteit te verbeteren en dat tegen een betaalbare prijs.

4. We geven uitvoering aan het uitvoeringsprogramma minima- armoedebeleid 2023 - 2025
   Belangrijk onderdeel is het verbinden van de professionals en vrijwilligers die werken aan het voorkomen, opsporen en oplossen van armoede (voorliggend veld, preventie). Bijeenkomsten voor uitvoerders worden georganiseerd om deze verbinding te realiseren.

5. De vroegsignalering van schulden wordt doorontwikkeld
   De afspraken met Plangroep, Algemeen Maatschappelijk Werk en de woningcorporaties die zijn vastgelegd in het convenant vroegsignalering worden geëvalueerd, vernieuwd en vastgelegd. Hier wordt ook de positie van Synthese in het kader van de vroegsignalering in meegenomen. Ook hier worden de uitvoerders van de partijen met elkaar in verbinding gebracht.

6. We breiden het aantal partners van het Leudals Taalakkoord uit
   We werken samen met Synthese, Bibliocenter en de Stichting Lezen en Schrijven om het aantal laaggeletterden in Leudal te verminderen. Deze samenwerking is vastgelegd in het Leudals Taalakkoord. Het streven is om het Taalakkoord uit te breiden met 10 professionele partners.

7. Dementie -en mantelzorgvriendelijke gemeente
   Ons hoofddoel is dan ook: als dementievriendelijke gemeente in 2024 en verder het blijven realiseren van een omgeving waarin mensen met dementie een volwaardige plek hebben binnen de samenleving.

8. Uitbreiding Praktijkondersteuners huisartsen
   De implementatie van praktijkondersteuners huisartsen is één van de maatregelen uit de Hervormingsagenda Jeugd. In onze gemeente is reeds besloten om deze structureel in te zetten. Jaarlijks wordt bekeken in hoeverre uitbreiding van het aantal huisartspraktijken mogelijk is.

9. Mensontwikkelbedrijf (MOB)
   Mede op basis van een opgestelde businesscase (uit 2022) wordt aan het MOB een centrale rol toebedeeld voor de uitvoering van de Participatiewet en de Wet Inburgering. De werkervaring die hier wordt opgedaan moet leiden tot uitstroom uit de uitkeringen en het laten meedoen in de samenleving. Inburgeraars worden geholpen bij het integreren in onze samenleving. Ze worden gestimuleerd om hun inburgeringsprogramma goed af te sluiten. Binnen het MOB wordt taalondersteuning gegeven voor de inburgering.
   Deze doorontwikkeling past binnen de opzet om te komen tot een zorgboulevard.

10. Inburgering
    Inburgeraars moeten zo snel mogelijk kunnen deelnemen aan de Leudalse samenleving. Het afronden van de inburgering is een belangrijk onderdeel hierbij. De taallessen voor de B1-route en de Z-route worden door Gilde verzorgd.

Maatwerkvoorzieningen en specialistische zorg blijven mogelijk

11. Hervormingsagenda Jeugd en Toekomstscenario Kind en Gezin

De Hervormingsagenda Jeugd bevat een groot pakket maatregelen om de jeugdzorg te verbeteren en financieel houdbaar te krijgen. Voor de meeste onderdelen volgt een landelijk uitwerktraject. Zo komt er een aanpassing van de jeugdwet, waarin de grenzen van de jeugdwet beter aangegeven worden en volgt er nog duiding hoe het versterken van de regio's moet worden ingevuld. De regio Midden- Limburg West gaat verder aan de slag met de thema's lokale team (CJG - Centrum voor Jeugd en Gezin) en verbinding met andere domeinen (onderwijs, kinderopvang, volwassen GGZ en bestaanszekerheid).

12. We besteden ambulante hulpverlening opnieuw aan
    De gemeenten Midden-Limburg zijn voornemens per 1 januari 2025 de ambulante hulpverlening opnieuw aan te besteden met het doel een langdurige contractering en waar mogelijk de transformatie in de ambulante hulpverlening contractueel beter vorm te geven. De positieve opgedane ervaringen in de pilot Lokaal Behandelteam krijgen in deze nieuwe aanbesteding een plek.

13. Collectief aanvullend vervoer
    In 2024 zullen we wederom de 'opschoningsactie inactieve passen' inzetten. Huidige cliënten met een Omnibuzzpas worden benaderd en gevraagd om de pas bij geen of nauwelijks gebruik in te leveren bij de gemeente. Dit kost de gemeente maandelijks geld, ook als deze passen niet of nauwelijks ingezet worden.

14. Opvang en beschermd wonen volwassenen
    Voor het beleid op het gebied van beschermd wonen (BW), maatschappelijke opvang (MO) en bemoeizorg & preventie OGGz (B&P) werkt de gemeente Leudal samen met gemeenten in de regio Noord- en Midden-Limburg. Voor bestaande inwoners creëren we de voorzieningen waardoor ze langer thuis kunnen blijven wonen.

Sociaal domein						***(bedrag x 1.000)***
	Realisatie 2022	**Begroting na wijziging 2023**	**Primitieve begroting 2024**	**Begroting 2025**	**Begroting 2026**	**Begroting 2027**
Lasten						
Samenkracht en burgerparticipatie	4.559	6.940	3.988	3.946	3.977	3.864
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1.567	1.957	2.264	2.220	2.220	2.220
Inkomensregelingen	9.757	6.938	6.778	6.782	6.786	6.790
WSW en beschut werk	3.712	3.476	3.368	3.425	3.282	3.197
Arbeidsparticipatie	716	1.268	1.513	1.495	1.496	1.490
Maatwerkvoorziening (WMO)	1.095	1.215	1.215	1.215	1.215	1.215
Hulp bij het huishouden (WMO)	3.539	3.769	3.589	3.589	3.589	3.589
Begeleiding (WMO)	3.200	3.196	3.201	3.201	3.201	3.201
Dagbesteding (WMO)	0	0	190	190	190	190
Jeugdhulp begeleiding	3.589	2.496	2.508	2.508	2.508	2.508
Jeugdhulp behandeling	20	386	391	391	391	391
Jeugdhulp dagbesteding	3.104	621	628	628	628	628
Pleegzorg	775	418	425	425	425	425
Jeugdhulp met verblijf overig	0	984	998	998	998	998
Jeugdhulp behand. GGZ zonder verblijf	188	2.949	2.984	3.004	2.984	2.984
Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	165	498	506	486	486	486
Gesloten plaatsing	297	311	316	316	316	316
Beschermd wonen (WMO)	103	80	73	73	73	73
Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	18	20	20	20	20
Jeugdbescherming	975	951	915	918	920	922
Jeugdreclassering	0	14	14	14	14	14
Totale lasten	**37.363**	**38.485**	**35.887**	**35.846**	**35.721**	**35.523**

Baten						
Samenkracht en burgerparticipatie	-2.280	-3.499	-684	-688	-659	-518
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	-5.820	-5.462	-5.405	-5.405	-5.405	-5.405
WSW en beschut werk	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	-5	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening (WMO)	-10	-11	-11	-11	-11	-11
Hulp bij het huishouden (WMO)	-226	-220	-220	-220	-220	-220
Begeleiding (WMO)	0	0	0	0	0	0
Dagbesteding (WMO)	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp begeleiding	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp behandeling	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp dagbesteding	-9	0	0	0	0	0
Pleegzorg	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp met verblijf overig	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp behand. GGZ zonder verblijf	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	0	0	0	0	0
Gesloten plaatsing	0	0	0	0	0	0
Beschermd wonen (WMO)	-2.767	-1.699	-1.800	-1.801	-1.802	-1.802
Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	-566	-600	-600	-601	-601
Jeugdbescherming	0	0	0	0	0	0
Jeugdreclassering	0	0	0	0	0	0
Totale baten	**-11.117**	**-11.457**	**-8.720**	**-8.725**	**-8.698**	**-8.557**
Resultaat	**26.246**	**27.028**	**27.168**	**27.121**	**27.023**	**26.967**

Verplichte indicatoren uit het BBV

Indicator	Eenheid	Jaar	Waarde	Bron	Beschrijving
Netto arbeidsparticipatie	%	2022	70,8	CBS - Arbeidsdeelname	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking.
Bijstandsuitkeringen	per 10.000 inw 18 jr eo	2021	178,2	CBS - Participatie Wet	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners.
Lopende reïntegratievoorzieningen	per 1.000 inw 15-65jr	2022	143,6	CBS - Participatie Wet	Het aantal reïntegratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	per 10.000 inw	2022	610	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO	Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.
% kinderen in uitkeringsgezin	%	2021	3	CBS Jeugd	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.
% werkloze jongeren	%	2021	2	CBS Jeugd	Het percentage werkeloze jongeren (16-22 jaar).
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2022	16	CBS Jeugd	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.
Jongeren met jeugdreclassering	%	2022	geen data	CBS Jeugd	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).
Jongeren met jeugdbescherming	%	2022	1,6	CBS Jeugd	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
Demografische druk	%	2022	76,9	CBS - Bevolkingsstatistiek	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.

Verbonden partijen

- Westrom
- Modulaire gemeenschappelijke regeling sociaal domein Limburg-Noord (MGR)
- Omnibuzz

2.8 Volksgezondheid en milieu

Visie

Een goed woon- en leefklimaat is opgebouwd uit een fijne woonomgeving met een divers landschap en een goede balans tussen milieu en bedrijvigheid. Het is voor inwoners steeds belangrijker om bewuster bezig te zijn met hun gezondheid. Hoe gezonder je bent, hoe beter je je voelt. De gemeente gaat niet over de individuele gezondheid van elke inwoner, maar kan wel de randvoorwaarden creëren zodat iedereen in Leudal een gezond leven kan leiden.

Luchtkwaliteit, geur en verbetering van natuur en landschap, zijn belangrijke thema's in de gemeente Leudal. Deze hebben een groot effect op de gezondheid van de inwoners. Zij leveren daarom een wezenlijke bijdrage aan de gezondheidsdoelstelling uit de strategische visie 'Mooi leven in Leudal' en de Zomernota 2023-2026.

Wat willen wij bereiken?

1. Iedere inwoner in 3 minuten in het buitengebied

2. Deelname aan beëindigingsregelingen voor veehouderijen
   We geven uitvoering aan de diverse beëindigingsregelingen. Dit doen we door omgevingsvergunningen in te trekken en mee te werken aan het herbestemmen van vrijkomende agrarische bestemmingen.

3. We dragen bij aan het Schone Lucht Akkoord
   We geven uitvoering aan het Schone Lucht akkoord. Hierbij hebben we naast landbouw ook oog voor mobiliteit, mobiele werktuigen, industrie en het stoken van houtkachels.

4. Een goed woon- en leefklimaat in de dorpen.

5. Als reactie op de klimaatveranderingen en de hittestress gaan we zorgen voor een gunstig leefklimaat met vergroening in de kernen. De vergroening van de kernrandzone als een groene jas om de kern draagt bij aan het leefklimaat.

Wat gaan wij daar voor doen?

1. Omgevingsvergunningen intrekken en vrijkomende agrarische bestemmingen herbestemmen en/of slopen.

2. Een plan van aanpak opstellen voor het verminderen van latente ruimte (verschil tussen feitelijke en vergunde bedrijfsvoering) bij veehouderijen.

3. Een uitvoeringsplan Schone Lucht Akkoord opstellen/actualiseren en daaraan uitvoering geven.

4. De nota ruimtelijke kwaliteit herzien in de omgevingsvisie.

5. We voeren een onderzoek uit naar de mogelijkheid om een differentiatie te maken in de kernrandzones. In sommige dorpen is de druk van agrarische bedrijven op de leefomgeving te groot. Er is dan sprake van een overbelaste situatie. Om het woon- en leefklimaat te verbeteren kan het een oplossing zijn om een variatie aan te brengen in de kernrandzones. Binnen deze zone mogen intensieve veehouderijen niet uitbreiden (geen toename aantal dieren). Deze zone is ingesteld om tot een scheiding van mens en dierconcentraties te komen. De functie van de huidige kernrandzone is het borgen van een gezonde leefomgeving. Voor alle dorpen geldt nu al een minimum kernrandzone van 200 meter; dit verandert ook niet. Maar niet elk dorp heeft dezelfde functie: het ene dorp heeft meer een woonfunctie het andere is meer agrarisch gericht. Om recht te doen aan de verschillende behoeftes in onze dorpen gaan we de functie van deze zone verbreden. Zo kunnen we bij het ene dorp een “groene jas” in de kernrandzone realiseren en bij het andere dorp overgaan tot functiemenging met een combinatie van wonen en werken. Hierdoor kan het nodig zijn dat de kernrandzone groter wordt dan 200 meter. Het onderzoek moet aantonen of, hoe en wat de mogelijkheden zijn.

Volksgezondheid en milieu						***(bedrag x 1.000)***
	Realisatie 2022	**Begroting na wijziging 2023**	**Primitieve begroting 2024**	**Begroting 2025**	**Begroting 2026**	**Begroting 2027**
Lasten						
Volksgezondheid	1.382	1.472	1.798	1.784	1.724	1.581
Riolering	3.672	3.720	3.564	3.588	3.639	3.648
Afval	3.616	3.627	3.946	4.059	4.168	4.279
Milieubeheer	2.683	1.586	1.697	1.703	1.707	1.710
Begraafplaatsen en crematoria	12	11	11	11	11	11
Totale lasten	**11.366**	**10.415**	**11.016**	**11.145**	**11.248**	**11.229**
Baten						
Volksgezondheid	-42	-31	-204	-204	-143	-1
Riolering	-4.862	-4.910	-4.873	-4.878	-4.878	-4.879
Afval	-3.394	-4.211	-4.432	-4.534	-4.637	-4.744
Milieubeheer	-1.022	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	-10	-7	-7	-7	-7	-7
Totale baten	**-9.331**	**-9.159**	**-9.516**	**-9.622**	**-9.665**	**-9.631**
Resultaat	**2.034**	**1.256**	**1.500**	**1.524**	**1.583**	**1.598**

Verplichte indicatoren uit het BBV

Indicator	Eenheid	Jaar	Waarde	Bron	Beschrijving
Huishoudelijk restafval	kg	2021	141	CBS	De hoeveelheid restafval per inwoner per jaar (kg)

Verbonden partijen

- Reinigingsdienst Maasland
- Nazorg Limburg
- Waterleidingmaatschappij
- Regionale Uitvoerings Dienst (RUD) Limburg-Noord

2.9 Volkshuisvesting, RO en stedelijke vernieuwing

Visie

Het is fijn om te wonen in Leudal. Het is een omgeving met veel groen en natuur. Het (agrarische) buitengebied is levendig en een goede omgeving om te sporten en te ontspannen. Steeds meer woningen en bedrijven maken gebruik van milieuvriendelijke manieren om stroom en warmte op te wekken. De kwaliteit van de woon- en leefomgeving is hoog. Fijn wonen in Leudal is meer dan alleen het juiste dak boven het hoofd hebben. Het gaat ook om elkaar ontmoeten, voor elkaar zorgen en een gevoel van verbondenheid ervaren. Wij streven naar actieve gemeenschappen met een passende mix van woonvormen, voorzieningen en bedrijvigheid.

Wat willen wij bereiken?

1. Passende woningbouw in al onze kernen
   We stimuleren passende woningbouw in al onze kernen. Daar zetten we fors op in. De vraag naar kleinere en betaalbare woningen is groot, bij jong en oud. Dat zijn (sociale) huurwoningen en goedkope koopwoningen. Nieuwe woningen zijn levensloopbestendig en geschikt voor verschillende levensfasen. De Versnellingsagenda Wonen geeft richting aan de gewenste lokale woningbouwontwikkelingen. Dat kan op verschillende manieren: door transformatie van bestaand vastgoed, de projectmatige ontwikkeling van strategische locaties en/of met woning- en woonkavelsplitsingen. De veranderende woningbehoefte is niet alleen met nieuwbouw te vervullen, maar wordt ook vervuld door aanpassing van bestaande woningen.

2. Alternatieve woningbouw voor andere doelgroepen
   Wij bieden niet alleen bouwmogelijkheden voor de behoefte van huidige inwoners. Wij hebben ruimere ambities. Leudal is een aantrekkelijke woongemeente. Bijvoorbeeld voor mensen die werken in de regio Zuidoost-Brabant. Vooral de jongere beroepsbevolking willen wij aan ons binden. Daarnaast zijn internationale werknemers inmiddels onmisbaar voor onze lokale economie. De gemeente heeft een specifiek beleid om deze doelgroep op een goede manier tijdelijk te huisvesten. We maken het voor deze groep makkelijker om zich hier permanent te vestigen en een leven op te bouwen. Dat doen we door het aanbod van sociale huurwoningen en goedkope koopwoningen in Leudal te vergroten. De woningcorporaties zijn daarbij een belangrijke samenwerkingspartner. Dat geldt ook voor hun deelname aan gebiedsontwikkelingen en (collectieve) burgerinitiatieven, zoals in Kelpen-Oler. Daarnaast dragen wij onze woonwagencentra één voor één over aan de woningcorporaties. Dit proces is in 2025/2026 afgerond.

3. Een passende wooncarrière voor alle inwoners
   Wij vinden het belangrijk dat onze senioren en andere kwetsbare doelgroepen zo lang mogelijk actief deelnemen aan de samenleving. Ook vinden wij het belangrijk dat zij zelfstandig wonen in hun vertrouwde omgeving. Met familie en vrienden in de buurt is hun zelfredzaamheid groter. Als ouderen naar een passende woning verhuizen, ontstaat er meer doorstroom op de woningmarkt. Hierdoor kunnen vele anderen binnen Leudal ook een gewenste stap in hun wooncarrière maken.

   Onze focus ligt op het bouwen in de kernen. Als wij meer ruimte nodig hebben om de juiste aantallen, kwaliteit en variatie te halen, bespreken we dit met de provincie.

4. Ruimte voor ontwikkeling, waarborg voor kwaliteit
   Op 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. De huidige bestemmingsplannen voor de kernen (Woonkernen Leudal 2017) en buitengebied (Reparatie- en veegplan Buitengebied Leudal 2016) gaan dan automatisch (van rechtswege) op in het tijdelijke Omgevingsplan Leudal. De Omgevingswet geeft inwoners, ondernemers en de gemeente meer ruimte om gewenste ontwikkelingen mogelijk te maken. Het motto van de wet is 'Ruimte voor ontwikkeling, waarborg voor kwaliteit'. Dat proberen wij vanuit verschillende programma's ook te bereiken.

5. De transitie van de landbouw zo soepel mogelijk laten verlopen
   Leudal kent net als de rest van Nederland een aantal grote ruimtelijke en andere opgaven die om een oplossing vragen, elkaar beïnvloeden en ruimte vragen. De transitie van de landbouw, zal plaatsvinden volgens water en bodem sturend, dit is het uitgangspunt voor een vitaal buitengebied. Maar ook de ruimtelijke opgaven op het gebied van energie en klimaatadaptatie vragen om aandacht.
   Wij gaan we op zoek naar een gezond evenwicht tussen natuur, landschap, landbouw, recreatie en toerisme, ruimte om te wonen en leefbaarheid. Hiervoor moeten bestuurlijke keuzes gemaakt worden; en die schuren soms. Niet alles kan overal en niet alles kan op de manier die we gewend zijn.

6. Leefbare dorpen en een vitaal buitengebied aan de hand van vier gebiedstypes
   Ons doel is het behoud of het verbeteren van de brede welvaart door in te zetten op leefbare dorpen en een vitaal buitengebied, een goed voorzieningenniveau passend bij het dorpse karakter en de gemeenschappen.

   Eind 2023 maken rijk en provincie afspraken over de toekomstige inrichting van de schaarse ruimte door vaststelling van de "ruimtelijke arrangementen". Het vastleggen van de voor ons belangrijke thema's en de wijze waarop de ruimte ingericht wordt willen wij zoveel als mogelijk op lokaal niveau behouden.

   Vanuit de Rijksoverheid is bepaald dat water en bodem sturend zijn bij keuzes over de inrichting van de fysieke ruimte. Deze principes moeten aan de basis liggen bij besluiten over de fysieke ruimte.

   Uit de enkele jaren geleden opgestelde ruimtelijke analyse van Leudal is een onderverdeling in vier gebieden uit voortgekomen. De onderverdeling is al toegepast in het beleidskader Duurzame Energie en wordt ook toegepast bij toekomstige visies en beleidsstukken zoals de Omgevingsvisie. Dit zorgt voor herkenbaarheid en consistentie in ons beleid. De gebieden zijn het Maasdal, het Leudal en omgeving, het Beekdalenlandschap en het Jonge Ontginningenlandschap.

   We kiezen voor een gebiedsgerichte aanpak in de diverse gebieden. Hierdoor kan aangesloten worden bij de kernwaarden van deze gebieden opgebouwd vanuit water en bodem sturend. Vanuit dit principe zijn landschappelijke structuren bepalend voor de draagkracht van het landschap.

   Voor alle gebiedstypen geldt dat we niet alleen oog hebben voor de kernwaarden maar dat altijd sprake is van een bepaalde diversiteit in activiteiten. Wonen, werken en recreëren gaan hand in hand. Focus op de ene activiteit sluit een andere niet uit. De hoofdkoers wordt echter bepaald door een versterking van de kernwaarden van het betreffende gebied. Door te focussen op de kernwaarden geef je op de ene plaats ruimte aan water en op de andere om te ondernemen of te wonen.

7. Veiligheid door het voorkomen van leegstand
   We besteden in de hele gemeente aandacht aan de verbetering van de veiligheid. Vrijkomende agrarische bebouwing kan gevoelig zijn voor ondermijning. En herbestemming is niet overal mogelijk bijvoorbeeld door nog actieve agrarische bedrijven in de omgeving of door de ligging van het bedrijfsgebouw. Daarom zetten we naast herbestemming ook in op sloopfonds of een rood voor rood initiatief waarbij bijvoorbeeld ruimte wordt geboden aan nieuwe woonconcepten.

Wat gaan wij daar voor doen?

Voor woningbouw geeft de Versnellingsagenda Wonen de door ons gewenste ontwikkelrichting aan. In alle dorpen blijft het de komende jaren mogelijk om nieuwe woningen te realiseren. Wij bieden de beleidsruimte voor de bouw van 150 woningen per jaar en zullen eigen locaties successievelijk op de markt brengen (zoals o.a. de voormalige sportvelden in Grathem en Hunsel of vrijkomende schoollocaties). Wij doen dit niet alleen voor de huidige inwoners, maar ook voor nieuwkomers die zich (tijdelijk) in Leudal willen vestigen. Vooral mensen uit de werkzame beroepsbevolking zijn belangrijk voor onze lokale economie en de vitaliteit van onze kernen. Starters blijven wij ondersteunen met startersleningen.

Onze focus ligt op het bouwen in de dorpen. Als wij meer ruimte nodig hebben om de juiste aantallen, kwaliteit en variatie te halen, bespreken we dit met de provincie. Het differentiëren van onze kernrandzones, biedt mogelijkheden voor het ontwikkelen van gronden voor woningbouw.

Woningbouwmogelijkheden richten zich vooral op het tegemoet komen aan de woon(zorg)behoefte van de groeiende groep 1- en 2 persoonshuishoudens, jong én oud. Zij vragen om kleinere en betaalbare levensloopbestendige woningen. Dat zijn sociale huurwoningen, middeldure huurwoningen en goedkope koopwoningen. De woningcorporaties zijn daarbij voor ons een belangrijke samenwerkingspartner. Dat geldt ook voor hun deelname aan gebiedsontwikkelingen en (collectieve) burgerinitiatieven. Daarnaast breiden wij het aantal woonwagenstandplaatsen uit en dragen wij onze woonwagencentra één voor één over aan de woningcorporaties. Wij ronden dit proces in 2025/2026 af.

Wij sturen op kwaliteit, zodat nieuwe bouwontwikkelingen ook bijdragen aan het versterken van de leefbaarheid en onderlinge betrokkenheid. Transformatie van vrijkomend of leegstaand vastgoed en het aanpassen van bestaande woningen krijgt steeds meer aandacht, naast de nodige nieuwbouwontwikkelingen. De ontwikkeling van prioritaire locaties is geborgd door een projectmatige aanpak. Daarnaast biedt de gemeente zo veel mogelijk ruimte voor (collectieve) burgerinitiatieven, omdat wij het belangrijk vinden dat inwoners aan zet komen en blijven.

De gemeente is voornemens om eigen vastgoed, dat bijvoorbeeld door fusie of vertrek van verenigingen beschikbaar komt voor herontwikkeling, in de markt te zetten voor de bouw van woningen in diverse segmenten en voor diverse doelgroepen.

Duurzaamheid is een rode draad door diverse thema's. Wij zetten verder in op de verduurzaming van de bestaande voorraad. Dit doen wij door: subsidies te verlenen aan inwoners die dit het hardste nodig hebben, advies te geven en (als dat nodig is) kleine aanpassingen aan woningen te doen. De verduurzaming van de bebouwde omgeving is een van de grootste opgaven in de energietransitie. Dit pakken wij wijk- of dorpsgericht aan. Dit doen wij samen met onze partners (o.a. woningcorporaties).

Zorgpartijen zijn een belangrijke partner om diverse aandachtsgroepen passend te kunnen huisvesten. In 2024 stelt de gemeente (conform het programma ‘Een thuis voor iedereen’) een algemene visie vast op wonen met zorg. De onderliggende woonzorganalyse laten wij samen met de regio uitvoeren. Een nieuw woningmarktonderzoek maakt ons totaalbeeld van de woningbehoefte weer actueel en compleet. Dit onderzoek vindt net als in 2018 regionaal plaats, met uitkomsten op gemeentelijk en kernniveau.

De rijksoverheid versterkt de regie op de volkshuisvesting en op de verdeling van ruimteclaims. Wij zetten in op het behouden en benutten van ruimte om eigen keuzes te maken die passen bij de behoefte en karakteristiek van Leudal. Dit doen wij, naar het motto van de Omgevingswet, met algemene kwalitatieve kaders. Daarbinnen krijgen ondernemers en inwoners van ons de ruimte om gewenste ontwikkelingen uit te voeren. Wij voeren de komende jaren de noodzakelijke wettelijke aanpassingen door.

De verbetering en het behoud van de beekdalen
Beekdalen vervullen een belangrijke rol bij het vasthouden of afvoeren van water, het vergroten van de biodiversiteit, het behoud van de landschappelijke structuur en de cultuurhistorische beleving en het opvangen van de gevolgen van klimaatverandering. Beekdalen komen in de verschillende deelgebieden voor. Het is van belang om de kwaliteit van de beekdalen te verbeteren om de functie optimaal te benutten, hierbij moeten we nevenfuncties ondergeschikt maken.

Een garantiefonds voor Agrarisch natuur en landschapsbeheer
Voor agrarisch natuur en landschapsbeheer wordt in bepaalde gevallen provinciale subsidie verstrekt. Hierdoor ontstaat een landschappelijk raamwerk wat de identiteit van de deelgebieden versterkt en de natuurinclusiviteit vergroot. De looptijd van de contracten is over het algemeen 6 jaar. Aan het eind van deze periode bestaat vaak veel onzekerheid over de verlenging van de contracten. Agrariërs moeten op dat moment beslissen of ze op eigen kosten de natuur/het landschap in stand houden of dat ze alles omploegen en de gronden weer in agrarisch gebruik nemen. Om dit laatste te voorkomen is het voorstel om, op plekken die voor de natuur en/of biodiversiteit belangrijk zijn, een garantie te geven op de vergoeding voor het natuur- en landschapsbeheer. Dit garantiefonds is enerzijds ter overbrugging als de besluitvorming voor de volgende subsidieronde vertraging oploopt en anderzijds als vervanging als het Rijk beslist om de subsidie stop te zetten (alleen op waardevolle percelen).

Een sloopfonds voor agrarische bebouwing/verplaatsing van knelgevallen
Niet alle agrariërs kunnen of willen hun bedrijf voortzetten. Deze groep voldoet niet altijd aan de voorwaarde vanuit de stikstofcrisis en kunnen niet deelnemen aan beëindigingsregelingen van het Rijk. Verder zijn er een groot aantal bedrijven die in het verleden gestopt zijn maar waar nog alle stallen zijn blijven staan. Vaak zie je op deze plekken leegstand, verrommeling, ongewenst of zelfs onveilig gebruik optreden. Vaak kan de stoppende agrariër het niet betalen om de stallen te slopen. Voor deze groep stellen wij voor om te onderzoeken of door middel van een revolverend fonds of het verstrekkingen van slopersleningen de sloop van de leegstaande of vrijkomende bebouwing alsnog gerealiseerd kan worden.
Het differentiëren van de kernrandzones
We voeren een onderzoek uit naar de mogelijkheid om een differentiatie te maken in de kernrandzones. In sommige dorpen is de druk van agrarische bedrijven op de leefomgeving te groot. Er is dan sprake van een overbelaste situatie. Om het woon- en leefklimaat te verbeteren kan het een oplossing zijn om een variatie aan te brengen in de kernrandzones. Binnen deze zone mogen intensieve veehouderijen niet uitbreiden (geen toename aantal dieren). Deze zone is ingesteld om tot een scheiding van mens en dierconcentraties te komen.

De functie van de huidige kernrandzone is het borgen van een gezonde leefomgeving. Voor alle dorpen geldt nu al een minimum kernrandzone van 200 meter; dit verandert ook niet. Maar niet elk dorp heeft dezelfde functie: het ene dorp heeft meer een woonfunctie het andere is meer agrarisch gericht. Om recht te doen aan de verschillende behoeftes in onze dorpen gaan we de functie van deze zone verbreden. Zo kunnen we bij het ene dorp een “groene jas” in de kernrandzone realiseren en bij het andere dorp overgaan tot functiemenging met een combinatie van wonen en werken. Hierdoor kan het nodig zijn dat de kernrandzone groter wordt dan 200 meter. Het onderzoek moet aantonen of, hoe en wat de mogelijkheden zijn.

Het aanpassen en voorbereiden van de omgeving op de gevolgen van klimaatverandering zoals hoge temperaturen, lange periodes van droogte, extreme neerslag en hoog water.
De kwaliteit van het buitengebied verandert door de snel ontwikkelende klimaatverandering. Het buitengebied moet weerbaar gemaakt worden voor hoge temperaturen, lange periodes van droogte, extreme neerslag en hoog water. Vanuit de gedachte water en bodem sturend moeten er structurerende keuzes gemaakt worden welke functies in de toekomst mogelijk zijn in de verschillende deelgebieden.

Volkshuisv., leefomgev. + sted.vernieuw.						***(bedrag x 1.000)***
	Realisatie 2022	**Begroting na wijziging 2023**	**Primitieve begroting 2024**	**Begroting 2025**	**Begroting 2026**	**Begroting 2027**
Lasten						
Ruimte en leefomgeving	2.824	4.043	2.335	2.295	2.295	2.137
Grondexploitatie (niet-bedrijventerrein)	890	101	103	129	129	129
Wonen en bouwen	2.021	2.369	1.872	1.932	1.930	1.929
Totale lasten	**5.735**	**6.513**	**4.311**	**4.357**	**4.355**	**4.195**
Baten						
Ruimte en leefomgeving	-1.872	-1.761	-38	-38	-38	-38
Grondexploitatie (niet-bedrijventerrein)	-917	-33	-52	-52	-52	-52
Wonen en bouwen	-1.198	-940	-998	-998	-998	-998
Totale baten	**-3.986**	**-2.734**	**-1.088**	**-1.088**	**-1.088**	**-1.088**
Resultaat	**1.749**	**3.779**	**3.223**	**3.269**	**3.267**	**3.107**

Verplichte indicatoren uit het BBV

Indicator	Eenheid	Jaar	Waarde	Bron	Beschrijving
Nieuwbouw woningen	aantal per 1.000 woningen	2022	5,9	ABF - Systeem Woningvoorraad	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.
Hernieuwbare elektriciteit	%	2019	23,6	Rijkswaterstaat Klimaatmonitor	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.

3 Paragrafen

3.1 Lokale heffingen

3.1.1 Algemeen

De gemeenteraad heeft de bevoegdheid te bepalen welke belastingen een gemeente heft, welke heffingsmaatstaven worden gehanteerd en welke tarieven daarbij gelden. De gemeente is daarbij beperkt in de soorten belastingen / heffingen, die ze mag heffen. Deze zijn limitatief opgesomd in de gemeentewet.

Naast de belastingen, heft de gemeenten rechten en leges voor individuele dienstverlening aan haar burgers. De tarieven van deze rechten en leges dienen zodanig vastgesteld te worden dat de geraamde opbrengsten de geraamde kosten voor het verlenen van diensten niet overschrijden.

De heffing en inning van de belastingen van de gemeente Leudal is grotendeels ondergebracht bij de gemeenschappelijke regeling Belasting Samenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW).

In Leudal worden de volgende belastingen en rechten geheven:

Belastingen	Rechten
Onroerende-zaakbelasting	Afvalstoffenheffing
Toeristenbelasting	Rioolheffing
	Leges
	Begraafrechten

3.1.2 Beleid en tariefstelling

Voor het heffen van de lokale heffingen hanteren wij enkele algemene uitgangspunten. Uitgangspunt blijft om zoveel mogelijk met kostendekkende tarieven te werken. In de volgende paragrafen gaan we nader in op de tarieven.

Onderstaand een overzicht van gerealiseerde en geraamde opbrengsten:

(bedrag x 1.000)

Heffing	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijziging	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
OZB	-6.438	-6.942	-7.131	-7.309	-7.485	-7.658
Rioolheffing	-4.842	-4.835	-4.798	-4.802	-4.803	-4.804
Afvalstoffenheffing	-3.057	-3.900	-4.251	-4.353	-4.456	-4.456
Toeristenbelasting	-962	-858	-858	-858	-858	-858
Hondenbelasting	-218	0	-	-	-	-
Baatbelasting	-4	0	-	-	-	-
Leges	-1.481	-1.080	-1.633	-1.633	-1.633	-1.633
Marktgelden	0	-10	-10	-10	-10	-10
Begraafrechten	-10	-7	-7	-7	-7	-7
Totaal	**-17.012**	**-17.632**	**-18.689**	**-18.972**	**-19.252**	**-19.426**

3.1.3 Onroerende-zaakbelasting

De onroerende-zaakbelasting (OZB) worden in Leudal geheven bij eigenaren van woningen en niet-woningen en bij gebruikers van niet-woningen. Als grondslag voor deze belastingen wordt de waarde in het economische verkeer (WOZ-waarde) bepaald van elke onroerende zaak. Leudal hanteert tariefdifferentiatie bij het woningen en niet-woning tarief.

De OZB tarieven worden jaarlijks verhoogd met de in de meicirculaire gepubliceerde indexatie prijs nationale bestedingen (pNB). Voor het jaar 2024 bedraagt deze indexering 2,8%. De eerder besloten verhoging van 2% is middels het aangenomen amendement bij de kadernota 2024 - 2027 teruggedraaid.

3.1.4 Rioolheffing

De rioolheffing wordt opgelegd aan de eigenaar van een perceel door middel van een vast bedrag per zelfstandig gedeelte conform de vastgestelde “Notitie omtrent gemeentelijke belastingen”. Uit deze notitie volgt onder meer dat er beperkte differentiatie plaatsvindt. Voor percelen die onderdeel uitmaken van een omsloten terrein bestemd voor verblijfsrecreatieve doeleinden wordt een tariefstelling van maximaal 60% toegepast.

Met het vaststellen van het Gemeentelijk Rioleringsplan 2022-2027 (GRP) zijn ook de kaders voor de tariefstelling van de rioolheffing voor 2024 vastgesteld. Het tarief voor 2024 bedraagt € 282,51 per perceel of zelfstandige gedeelte daarvan. Voor de verblijfsrecreatieve doeleinden bedraagt het tarief € 169,50 en percelen met een WOZ-waarde minder dan € 30.000 bedraagt het tarief € 141,25.

Door de stijgende kosten binnen de gemeentelijke begroting, staat de kostendekkendheid onder druk. Vooralsnog is de voorziening rioolheffing voldoende op peil om de onderdekking op te vangen. Mocht de noodzaak er zijn, dan kan het GRP tussentijds herrekend worden.

		(bedrag x 1.000)
Berekening kostendekkendheid rioolheffing 2024	**Bedrag**	**Dekking**
Kosten taakveld	3.632	
Storting voorziening Riolering	91	
Inkomsten taakveld (excl. heffingen)	-75	
Netto kosten taakveld 7.2	**3.648**	
Toe te rekenen kosten:		
Overhead	304	
Marktconforme rente	233	
BTW	709	
Totale kosten	**4.894**	
Opbrengst heffingen	**-4.794**	
Dekking		98%

3.1.5 Afvalstoffenheffing

Vanaf 2022 wordt er op basis van een nieuwe inzamelsystematiek ingezameld. Het huishoudelijk afval binnen de 16 kernen wordt ingezameld volgens de diftar-systematiek waarbij de differentiatie bepaald wordt door het volume van de afvalcontainer (vastrecht) in combinatie en het aantal ledigingen. De inzameling van huishoudelijk afval wordt uitgevoerd door de Reinigingsdienst Maasland.

In het kader van de tariefstelling afvalstoffenheffing worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- kostendekking van 100%;
- verdeling van de kosten in vaste en variabele kosten, waarbij de differentiatie plaatsvindt op basis van de verwerkingskosten van het rest- en gft-afval;
- vastrecht wordt opgelegd in het lopende belastingjaar 2024;
- het aantal ledigingen wordt na afloop van het belastingjaar 2024 opgelegd, deze staan op de belastingaanslag van belastingjaar 2025.

Onderstaand is de conceptopbouw van de kostendekkendheid te zien. De bedragen zijn gebaseerd op de nu bekende gegevens en kunnen nog afwijken bij definitieve vaststelling van de tarieven. Dit heeft te maken met lopende aanbestedingen voor de verwerking van diverse afvalstromen. Eventuele afwijkingen zullen worden meegenomen in het raadsvoorstel aangaande de afvalstoffenheffing.

		(bedrag x 1.000)
Berekening kostendekkendheid afvalstoffenheffing 2024	**Bedrag**	**Dekking**
Kosten taakveld	3.946	
Inkomsten taakveld (excl. heffingen)	-181	
Netto kosten taakveld 7.3	**3.765**	
Toe te rekenen kosten:		
Overhead	131	
Kwijtschelding	83	
BTW	472	
Totale kosten	**4.451**	
Opbrengst heffingen	**-4.451**	
Dekking		100%

3.1.6 Toeristenbelasting

Op grond van artikel 224 Gemeentewet kan toeristenbelasting worden geheven voor personen die niet in de gemeente wonen, maar wel hier verblijven. Deze personen zijn niet als ingezetene in de basisregistratie personen ingeschreven. Hetgeen anders dan de naam doet vermoeden, alle overnachtingen (recreatief of beroepsmatig) tegen een vergoeding tot een belastingplicht leiden. Voor de gemeente is het tarief vastgesteld op € 1,30 per persoon per nacht.

3.1.7 Leges

De legesopbrengsten voor diensten die de gemeente op verzoek levert mogen, op basis van artikel 229 van de Gemeentewet, maximaal 100% kostendekkend zijn. Fiscaal gezien wordt daaraan voldaan wanneer de totale baten de totale lasten op verordening (macro) niveau niet overschrijden.
De eisen van het BBV gaan een stuk verder dan de fiscale eisen. Er dient cijfermatig inzicht te worden gegeven met betrekking tot de kostendekkendheid van afzonderlijke onderdelen van de verordening.

Voor 2024 wordt de Omgevingswet ingevoerd. De gevolgen van deze wet zijn doorgevoerd in onderstaand overzicht. In december worden de tarieven ter definitieve vaststelling aan de raad aangeboden.

		(bedrag x 1.000)
Berekening kostendekkendheid leges 2024	**Bedrag**	**Dekking**
Kosten totaal	1.884	
Baten totaal	1.633	
Kostendekking leges		
Dekking titel 1		93%
Dekking titel 2		82%
Dekking titel 3		64%

3.1.8 Begraafrechten

In het kader van de tariefstelling begraafrechten wordt het volgende uitgangspunt gehanteerd:

- streven naar een zo goed mogelijke onderhoudstoestand van de begraafplaatsen;

		(bedrag x 1.000)
Berekening kostendekkendheid begraafrechten 2024	**Bedrag**	**Dekking**
Kosten taakveld	11	
Inkomsten taakveld (excl. heffingen)		
Netto kosten taakveld 0.64	**11**	
Toe te rekenen kosten:		
Overhead		
BTW		
Totale kosten	**11**	
Opbrengst heffingen	**-7**	
Dekking		63%

3.1.9 Kwijtschelding

Bij de overgang van de uitvoering van de belastingen naar BsGW is de uitvoering op een aantal beleidsvlakken geharmoniseerd. Bij de kwijtschelding betekende de overgang naar BsGW feitelijk een verruiming van het beleid bij de verlening van automatische kwijtschelding.

Ook voor 2024 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- hantering kwijtscheldingsnormen van 100%;
- kwijtschelding heeft betrekking op de afvalstoffenheffing (vastrecht), en de ledigingen
- automatische kwijtschelding vindt plaats conform toetsing door Inlichtingenbureau.

3.1.10 Woonlasten

Onder woonlasten verstaan we het gemiddelde bedrag dat een huishouden betaalt aan OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Onderstaand overzicht geeft de effecten van de concept tarieven weer voor 2024. Tevens geeft dit overzicht de tariefontwikkeling van de drie belangrijkste gemeentelijke belastingen.

Jaar	OZB	Rioolheffing	Afvalstoffen-heffing	Totaal eigenaar	Totaal gebruiker	Eigenaar en gebruiker
2022	-283,02	-282,51	-233,00	-565,53	-233,00	-798,53
2023	-301,96	-282,51	-256,57	-584,47	-256,57	-841,04
2024*	-302,75	-282,51	-288,94	-585,26	-288,94	-874,20

Onderstaand is een vergelijk te zien tussen de gemeente Leudal en de omringende gemeente op basis van 2023.

Gemeente	OZB	Rioolheffing	Afvalstoffen-heffing	Totaal
Leudal	301,96	282,51	256,57	841,04
Weert	301,26	215,04	318,12	834,42
Nederweert	389,39	296,75	265,44	951,58
Roermond	324,95	183,55	295,97	804,47
Maasgouw	249,56	264,16	287,50	801,22
Echt-Susteren	316,76	278,50	238,00	833,26
Roerdalen	293,09	220,00	263,00	776,09
Peel en Maas	279,51	284,64	231,00	795,15
Horst aan de Maas	408,64	230,00	261,03	899,67
Gemiddeld	**318,35**	**250,57**	**268,51**	**837,43**

3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

3.2.1 Algemeen

De risico's waarmee gemeenten worden geconfronteerd, zijn de laatste jaren fors toegenomen. De complexiteit van projecten waarbij gemeenten zijn betrokken, nieuwe wet- en regelgeving en de decentralisaties werken deze risico's onder meer in de hand. Bij publieke besluitvorming spelen veel aspecten een rol, zoals het beheersen van deze risico's. Uitgangspunt is dat risicomanagement een onderdeel is van het integraal management. De regie wordt gehouden vanuit de risicobeheermatrix die twee keer per jaar wordt geactualiseerd.

Deze paragraaf geeft de belangrijkste zaken hiervan weer. Achtereenvolgens wordt ingegaan op:

- Weerstandsvermogen;
- Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- Een inventarisatie van de risico's;
- Relatie risico's en weerstandscapaciteit;

Het streven is om in kwartaal 2 van 2024 een vernieuwde nota rondom risicomanagement vast te stellen. Door de nieuwe nota krijgen we meer grip op onze risico's en kunnen deze beter kwantificeren. Daarbij worden ook kaders gevormd waaraan een risico moet voldoen om deze op te nemen in de risicobeheermatrix om zo een volledig beeld van de risico's te verschaffen.
De door het BBV verplicht gestelde kaders blijven hierbij uiteraard van toepassing.

3.2.2 Weerstandscapaciteit

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

- De weerstandscapaciteit; dit zijn middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet-begrote kosten te dekken;
- Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die materieel van invloed kunnen zijn op de meerjarige financiële positie.

De omvang van het weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de begroting is. Dit is van belang bij een financiële tegenvaller. Door alert te zijn op het weerstandsvermogen, voorkomen we dat elke financiële tegenvaller leidt tot bezuinigingen.

Inventarisatie weerstandscapaciteit
De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden waarover de gemeente de beschikking heeft/kan beschikken om niet-begrote kosten te dekken. De totale weerstandscapaciteit van de gemeente bestaat uit twee delen. Het eerste deel betreft de weerstandscapaciteit van het vermogen, ook wel incidentele weerstandscapaciteit genoemd. Deze weerstandscapaciteit kan slechts eenmalig worden ingezet om tegenvallers op te vangen.

Het tweede deel is de weerstandscapaciteit van de exploitatie, ook wel de structurele weerstandscapaciteit genoemd. Deze capaciteit kan permanent worden ingezet om tegenvallers op te vangen. Belangrijkste componenten hiervan voor Leudal zijn de post (structureel) onvoorzien en de ruimte tot 100% kostendekkendheid van leges en heffingen.

Voor beiden wordt als voorwaarde gesteld dat de inzet plaatsvindt zonder dat het bestaande beleid in gevaar komt. Vooral om die laatste reden is de algemene reserve in de weerstandscapaciteit van het vermogen de belangrijkste component.

Voor de gemeente Leudal bestaat de weerstandscapaciteit uit:

- de algemene reserve;
- de post onvoorzien en de begrotingsruimte (bij de jaarrekening het saldo);
- de stille reserves;
- de onbenutte belastingcapaciteit.

De beschikbare weerstandscapaciteit is:

			(bedrag x 1.000)
	Realisatie 2022	**Begroting na wijziging 2023**	**Primitieve begroting 2024**
Algemene reserve 31-12-	11.989	17.543	
Algemene reserve 1-1-			17.543
Onvoorzien/saldo rekening	7.268	51	51
Begrotingssaldo		5.429	6.734
Stille reserves	p.m.	p.m.	p.m.
Onbenutte belastingcapaciteit	3.350	4.324	3.682
Totaal	**22.607**	**27.347**	**28.010**

Samenvattend bedraagt de weerstandscapaciteit van de gemeente Leudal € 775 per inwoner (aantal inwoners 36.150).

3.2.3 Risico's

Voor de begroting 2024-2027 is de risicobeheermatrix opgesteld. De risico's die in de risicobeheermatrix worden benoemd, zijn onder te verdelen in structurele risico's en incidentele risico's. De risicobeheermatrix is opgenomen in de bijlage.

3.2.4 Onderlinge relatie

Onderdeel van de programmabegroting is het weerstandsvermogen en de risicobeheersing. Hierbij wordt inzichtelijk gemaakt in welke mate de gemeente de ingeschatte risico's kan opvangen, wanneer deze zich voordoen. Met ingang van de jaarstukken 2020 wordt een onderscheid gemaakt tussen het incidentele en structurele weerstandsvermogen. Deze zijn beide toegevoegd, waarbij tevens een analyse is toegevoegd.

				(bedrag x 1.000)
Incidenteel weerstandsvermogen	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Algemene reserve stand 1-1-	17.543	11.853	11.853	11.853
Incidentele begrotingssaldo	15	143	-71	62
Incidentele risico's	1.051	1.051	1.051	1.051
Ideale bandbreedte	>=1,0 en <=1,4	>=1,0 en <=1,4	>=1,0 en <=1,4	>=1,0 en <=1,4
Weerstandsvermogen o.b.v. algemene reserve	**16,71**	**11,41**	**11,21**	**11,28**
Minimaal benodigde weerstandscapaciteit	1.051	1.051	1.051	1.051

De gemeente Leudal is in staat om de incidentele risico's op te vangen als deze zich in enig jaar allemaal tegelijk voordoen. De ratio is in alle jaren boven 10 en daarmee zeer sterk. Voor nu is de algemene reserve van voldoende omvang om ook naar de toekomst toe een verhoging van incidentele risico's op te vangen.

Structureel weerstandsvermogen	2024	2025	2026	2027
				(bedrag x 1.000)
Onbenutte belastingcapaciteit	3.682	3.498	3.325	3.151
Onvoorzien structureel	51	51	51	51
Structurele begrotingssaldo	6.734	8.504	3.441	3.463
Structurele risico's	1.458	1.458	1.458	1.458
Ideale bandbreedte	>=1,0 en <=1,4	>=1,0 en <=1,4	>=1,0 en <=1,4	>=1,0 en <=1,4
Weerstandsvermogen o.b.v. algemene reserve	**7,18**	**8,27**	**4,68**	**4,57**
Minimaal benodigde weerstandscapaciteit	1.458	1.458	1.458	1.458

De gemeente Leudal is in staat om structurele risico's op te vangen indien deze zich voordoen. Dit kan veranderen op het moment dat de extra keuzes leiden tot een aanpassing van het begrotingssaldo. In dat geval zal de gemeente als alle structurele risico's zich voordoen, en verder geen wijzigingen plaatsvinden in het begrotingssaldo, moeten bezuinigen of aanspraak te maken op de onbenutte belastingcapaciteit om een structureel sluitende begroting aan te aanbieden. In onderstaand overzicht is het begrotingssaldo ten opzichte van de structurele risico's weergegeven:

Tekort/overschot t.o.v. structurele begrotingssaldo	2024	2023	2024	2025
				(bedrag x 1.000)
Structurele begrotingssaldo	6.734	8.504	3.441	3.463
Structurele risico's	1.458	1.458	1.458	1.458
Tekort/overschot	**5.276**	**7.046**	**1.983**	**2.005**

3.2.5 Financiële kengetallen

Vanaf de begroting 2016 nemen we in deze paragraaf verplicht vijf financiële kengetallen op. Naast de kengetallen wordt een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie opgenomen. De kengetallen en beoordeling zijn enerzijds bedoeld om de financiële positie inzichtelijker te maken. Anderzijds zijn de kengetallen bedoeld om gemeenten met elkaar te vergelijken.

Bij ultimo jaar	Realisatie 2022	Begroting na wijziging 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Bandbreedte	Beoordeling Leudal begrotingsjaar (2024)
Netto schuldquote	33%	38%	38%	32%	27%	18%	Cat A <90% Cat B >90 < 130% Cat C > 130 %	Cat A
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	29%	34%	33%	27%	22%	14%	Cat A <90% Cat B >90 < 130% Cat C > 130 %	Cat A
Solvabiliteitsratio	53%	51%	55%	60%	63%	66%	Cat A > 50% Cat B >20 < 50% Cat C <20 %	Cat A
Structurele exploitatieruimte	11%	6%	7%	8%	4%	3%	Cat A > 0% Cat B 0% Cat C < 0 %	Cat A
Grondexploitatie	2%	1%	2%	3%	0%	0%	Cat A <20% Cat B >20 < 35% Cat C > 35%	Cat A
Belastingcapaciteit	88%	89%	93%	93%	93%	93%	Cat A <95% Cat B >95 < 105% Cat C > 105 %	Cat A

In de tabel wordt per kengetal aangegeven in welke categorie de gemeente Leudal zit.
De categorieën bestaan uit:
A = Goed
B = Voldoende
C = Onvoldoende
Hierbij wordt enkel het kengetal in het begrotingsjaar als waarde genomen voor de toekenning van de categorie.

Heeft de gemeente/provincie voldoende structurele baten om haar structurele lasten te dekken?
Hoe hoger dit percentage, hoe beter
Heeft de gemeente/provincie een hoge schuld en hoeveel daarvan is doorgeleend aan derden? De netto schuldquote bestaat dus uit twee ratio's: zowel in- als exclusief doorgeleende gelden.
Hoe lager deze percentages, hoe beter
Structurele Exploitatieruimte
Netto Schuldquote
De kengetallen geven in samenhang (en over meerdere jaren) gemakkelijker inzicht in de financiële positie van een gemeente/ provincie.
Belastingcapaciteit
Solvabiliteit
Grondexploitatie
Heft de gemeente/provincie relatief veel belastingen en is er ruimte om deze belastingen te verhogen?
Hoe lager dit percentage, hoe beter
Grondexploitatie kan risicovol zijn. Heeft de gemeente/provincie relatief veel grond en loopt zij daardoor veel risico?
Hoe lager dit percentage, hoe beter
Heeft de gemeente/provincie voldoende eigen vermogen om aan haar financiële verplichtingen te voldoen?
Hoe hoger dit percentage, hoe beter

3.3 Onderhoud kapitaalgoederen

3.3.1 Algemeen

Deze paragraaf beschrijft het beleidskader en de consequenties van de kapitaalgoederen in onze gemeente. Het gaat om fysieke goederen die van maatschappelijk belang zijn, meerdere jaren meegaan en een hoge financiële (vervangings)waarde hebben, zoals wegen, riolering, civieltechnische kunstwerken, openbare verlichting, groen en wegen en gemeentelijk vastgoed.

Een groot deel van het “vermogen” van de gemeente ligt in de grond, in het openbaar gebied of in gebouwen. Dit vermogen beheert de gemeente zorgvuldig, daarom zijn voor het beheer hiervan meerjarenplannen opgesteld. Deze omschrijven de hoeveelheden, kwaliteitsniveaus en de kosten voor instandhouding van deze objecten.

Artikel 12 van het Besluit Begroting en Verantwoording schrijft expliciet voor dat van de kapitaalgoederen de volgende zaken worden omschreven:

- het beleidskader;
- de uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties;
- vertaling van deze financiële consequenties naar de begroting.
-

Prgr	Omschrijving	Vaststelling raad	Frequentie	Volgende actualisatie	Voorziening	Financieel in de begroting	Achterstallig onderhoud
	Wegen 2023-2026	2022	1 x p. 4 jaar	2026	Nee	Ja	Nee
	GRP 2022-2026	2021	1 x p. 5 jaar	2026	Ja	Ja	Nee
	Kunstwerken 2023-2026	2023	1 x p. 4 jaar	2027	Nee	Ja	Nee
	Openbare verlichting 2023-2026	2023	1 x p. 4 jaar	2027	Nee	Ja	Nee
	Groen 2023-2026	2022	1 x p. 4 jaar	2026	Nee	Ja	Nee
	Gemeentelijk vastgoed 2023-2026	2022	1 x p. 4 jaar	2026	Nee	Ja	Nee

3.3.2 Wegen

Op 13 december 2022 is het Beheerplan groen en wegen 2023-2026 door de Raad vastgesteld. Bij het vaststellen van het beheerplan is tevens ingestemd met het beschikbaar stellen van de benodigde budgetten voor het uitvoeren van het onderhoud aan de wegen en het groen op minimaal kwaliteitsniveau B. We streven echter ook naar differentiatie op specifieke plekken (doelstelling uit integrale beleidsplan). Als gemeente wijzen wij deze plekken echter niet aan. Door burgerparticipatie te bevorderen wordt gestimuleerd dat de gebruikers van de openbare ruimte ideeën en initiatieven aandragen en hieraan gekoppeld zelf werkzaamheden verrichten in de openbare ruimte.
In het beheerplan is gerekend met de kosten voor vervanging op basis van de levensduur benadering. Ondanks dat de openbare ruimte op een goed niveau wordt onderhouden, is het onvermijdelijk dat een weg of een groenelement aan het einde van de levensduur vervangen dient te worden. Uit deze benadering en het uitgangspunt dat de maximale leeftijd van verhardingen 60 jaar is, blijkt dat over enkele jaren (2025-2035) een duidelijke piek in de vervangingsinvestering komt. Deze piek is te verklaren door dat tussen 1960 en 1980 diverse grote uitbreidingsplannen zijn gerealiseerd.

Voor het beheer van de wegen is een structureel exploitatiebudget nodig van € 1.548.000 op basis van het actuele beheersplan groen en wegen.
Voor de instandhouding van de wegen zijn jaarlijkse vervangingsinvesteringen nodig voor een bedrag van € 1.971.000, voorzien in het MIP 2024-2027.
Dit bedrag neemt vervolgens in tranches van 10 jaar toe, zodat de vervangingspieken kunnen worden opgevangen.

				(bedrag x 1.000)
	2024	**2025**	**2026**	**2027**
In begroting opgenomen:				
Regulier onderhoud wegen	1.548	1.548	1.548	1.544
Vervangingsinvestering infrastructurele werken	1.971	1.971	1.971	1.971

3.3.3 Riolering

Landelijk worden steeds hogere eisen en wettelijke verplichtingen aan de waterbeheerders opgelegd. Om hieraan te voldoen werken wij op het gebied van de zorg voor de waterketen al enkele jaren samen in het samenwerkingsverband Waterpanel Noord.
Deze samenwerking heeft geleidt tot het gezamenlijk opstellen van één Waterketenplan (WKP) en 15 afzonderlijke Gemeentelijke Rioleringsplannen (GRP). Het Gemeentelijk Rioleringsplan Leudal 2022-2026 is eind 2021 vastgesteld door de gemeenteraad. De zorgplicht voor afvalwater, hemelwater en grondwater is hierin opgenomen.

In het GRP is beschreven hoe we onze objecten in de waterketen beheren. Regelmatig reinigen we de objecten en voeren we inspecties uit. Daarnaast vervangen we de objecten wanneer deze niet meer goed functioneren. Door het uitvoeren van de maatregelen die in het GRP benoemd zijn, wordt achterstallig onderhoud of kapitaalvernietiging voorkomen.

De maatregelen en verbeteringen aan het rioolstelsel, zoals verwoord in het huidige GRP 2022-2026, worden in de lopende planperiode eveneens uitgevoerd.

				(bedrag x 1.000)
	2024	**2025**	**2026**	**2027**
In begroting opgenomen:				
Regulier onderhoud riolen	1.388	1.388	1.388	1.388
Vervangingsinvestering riolering (G.R.P.)	1.851	1.851	1.851	1.851

3.3.4 Civieltechnische kunstwerken

Naast een groot aantal duikers, heeft de gemeente Leudal diverse bruggen en duikerbruggen in beheer en onderhoud. Het gaat om circa 129 bruggen/duikerbruggen. In april 2023 heeft de gemeenteraad het “Beleidsplan Civieltechnische kunstwerken 2022 t/m 2026” vast gesteld. Als onderdeel van dit beleidsplan is ook inzicht gegeven in de investeringen die in de komende jaren en in de toekomst nodig zijn om bruggen en of duikerbruggen te vervangen. Voor 2024 zijn vooralsnog de eerste vervangingen gepland. Het beleidsplan is samen met het “Uitvoeringsprogramma Civieltechnische kunstwerken 2022 t/m 2026” de basis voor het beheer en onderhoud aan onze civieltechnische kunstwerken voor de komende jaren.

				(bedrag x 1.000)
	2024	2025	2026	2027
In begroting opgenomen:				
Regulier onderhoud civieltechnische werken	177	177	177	177
Vervangingsinvestering civieltechnische kunstwerken	300			

3.3.5 Openbare verlichting

In april 2023 is het “Beleidsplan openbare verlichting voor de periode 2023 t/m 2027” vastgesteld door de gemeenteraad. Op basis van dit beleidsplan zullen in 2024 en volgende jaren, naast het normale dagelijkse onderhoud, verouderde armaturen worden vervangen door armaturen met een LED lichtbron. Ook zullen armaturen omgebouwd worden naar Led. Slechte lichtmasten worden vervangen door nieuwe lichtmasten.

				(bedrag x 1.000)
	2024	2025	2026	2027
In begroting opgenomen:				
Regulier onderhoud openbare verlichting	112	112	112	112
Vervangingsinvestering openbare verlichting	215	216	221	221

3.3.6 Groenvoorziening

37 Duizend Bomenplan gemeente Leudal
In de periode 2021-2028 worden in totaal 37.000 extra bomen geplant, één boom per inwoner. Zoals aangegeven in het Coalitieakkoord worden hiervan in de periode 2022-2026 al 20.000 bomen geplant. Naast aanplanten van solitaire bomen en laanbomen wordt ook gekeken naar het aanplanten van (agrarische) percelen. Deze worden dan omgevormd naar Natuur. Concrete percelen die aangeplant worden zijn: voormalige voetbalvelden Nunhem, agrarisch perceel Roggelseweg Haelen en agrarisch perceel Strubben Roggel. Daarnaast zijn wij voornemens het Herman Meddesplein in Nunhem en het Krekelbergplein in Neeritter om te vormen en te vergroenen.

Beheerplan Groen en Wegen 2023-2026
In 2022 is het beheerplan Groen en Wegen geactualiseerd. Het beheerplan sluit aan bij de beleidsuitgangspunten ten aanzien van onder andere duurzaamheid, klimaatadaptatie en biodiversiteit van de gemeente Leudal. Areaaluitbreiding wordt hierin ook meegenomen.

Data op orde
In 2023-2024 wordt het gemeentelijk bomenbeleid en de gemeentelijke bomenlijst geactualiseerd. Voor het planmatig boombeheer en de wettelijke zorgplicht ten aanzien van bomen is het op orde brengen en houden van onze data een randvoorwaarde. Dit geldt ook voor de overige groenelementen in de openbare ruimte.

Vervanging bomen en plantsoenen
Bomen en planten hebben een bepaalde levensduur. Een deel van de verouderde plantsoenen en bomen die zijn afgekeurd in verband met de boomveiligheid worden vervangen. Ook bij reconstructies wordt kritisch gekeken of het bestaande groen gehandhaafd blijft of beter vervangen kan worden. Bij het bepalen van het sortiment wordt mede gekeken naar de waarde voor de biodiversiteit en veerkracht in relatie tot klimaatadaptatie (extreem droge of natte periodes).

Biodiversiteit
Vrijwilligers van Studiegroep Leudal en Instituut voor natuureducatie (IVN) Roermond monitoren sinds enkele jaren een gedeelte van de gemeentelijke wegbermen. Natuurvriendelijk beheer van de gemeentelijke wegbermen en sloten is een belangrijke randvoorwaarde voor het vergroten van de biodiversiteit. Het is algemeen bekend dat de laatste decennia het aantal insecten in Nederland aanzienlijk is afgenomen. Daarom hechten wij veel waarde aan het vergroten van de biodiversiteit in de openbare ruimte. Wegbermen en gazons worden minder frequent gemaaid wanneer daardoor de verkeersveiligheid en de functionaliteit niet in het gedrang komt. Bij het aanplanten van bomen en struiken wordt meer inheems en streekeigen sortiment en soorten die bijdragen aan biodiversiteit toegepast.

				(bedrag x 1.000)
	2024	**2025**	**2026**	**2027**
In begroting opgenomen:				
Regulier onderhoud groen	2.183	2.183	2.183	2.183
Vervangingsinvestering groen	138	138	138	138

3.3.7 Gebouwen en sportaccommodaties
Verband houdend met de duurzaamheidsverplichtingen voortvloeiend uit het Klimaatakkoord, moet iedere gemeente een Portefeuilleroutekaart opstellen waarin de aanpak om te komen tot de verduurzaming wordt vastgelegd. In dat kader is opdracht verstrekt om de verduurzamingsmogelijkheden van het gemeentelijk vastgoed inzichtelijk te maken. De uitkomsten hiervan worden in 2023 aangereikt. Aansluitend wordt de Portefeuilleroutekaart opgesteld. Aanvullend dienen de MeerJarenOnderhoudsPlannen (MJOP) én de Energielabels opgesteld/herijkt te worden zodat naast de energetische staat ook de technische staat inzichtelijk wordt. Dit traject wordt in 2024 opgestart. Er wordt beleid geschreven rondom verduurzaming zodat Accommodatiebeleid, Vastgoedbeleid en Verduurzaming integraal opgepakt kunnen worden. Door de MJOP's aan te vullen met noodzakelijke c.q. gewenste Duurzaamheidsaanpassingen en te koppelen aan het Accommodatiebeleid ontstaat een Integraal en Duurzaam MJOP (DMJOP).

				(bedrag x 1.000)
	2024	**2025**	**2026**	**2027**
In begroting opgenomen:				
Onderhoud gebouwen groot o.b.v. MJOP	1.678	1.678	1.678	1.678

3.4 Financiering

3.4.1 Algemeen

In deze paragraaf staan het treasury beleid en het risicobeheer van de financieringsportefeuille centraal. Het geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat, de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden worden toegerekend en de financieringsbehoefte.

De kaders hiervoor zijn vastgelegd in de wet Financiering Decentrale Overheden (Fido), de wet Houdbare gemeentefinanciën (Hof), het Besluit Begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV), de Financiële verordening en het Treasurystatuut 2023.

3.4.2 Rente risicobeheer

Renteschommelingen hebben niet alleen gevolgen voor de rentelasten of - opbrengsten bij het aantrekken dan wel uitzetten van gelden, maar ook voor de koersen van obligaties. Hieronder worden de onderscheiden risico's nader toegelicht.

1. Renterisico
Beheersing van het renterisico op korte schuld geschiedt door de kasgeldlimiet en op langlopende schulden door de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet
Met deze limiet wil de wetgever voorkomen dat uitsluitend kortlopende leningen worden afgesloten. Het aantrekken van dit type leningen is aantrekkelijk wanneer de rente erg laag is. Het risico van een stijgende rente bij herfinanciering is daarmee in verhouding groot. Daarom is bepaald dat gemeenten maximaal 8,5% van het begrotingstotaal mogen gebruiken voor kortlopende leningen.

Wanneer zich in drie achtereenvolgende kwartalen een overschrijding voordoet, moet de gemeente maatregelen nemen (zoals het aantrekken van langlopende geldleningen). Gezien de historisch lage rente op kortlopende geldleningen zal de kasgeldlimiet zo goed mogelijk worden benut. De looptijd van de lening is afgestemd op de vrijval van een positie in de beleggingsportefeuille.

				(bedrag x 1.000)
Kasgeldlimiet	**3e kwartaal 2022**	**4e kwartaal 2022**	**1e kwartaal 2023**	**2e kwartaal 2023**
Begrotingstotaal per 1 januari	85.886	85.886	93.981	93.981
Limiet percentage	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%
Normbedrag	**7.300**	**7.300**	**7.988**	**7.988**
Netto vlottende positie				
Vlottende schuld				229
Vlottende middelen	-12.013	-14.049	-16.552	-24.293
Netto saldo	**-12.013**	**-14.049**	**-16.552**	**-24.064**
Onder- overschrijding normbedrag				
Ruimte onder de kasgeldlimiet	**19.313**	**21.349**	**24.540**	**32.052**
Overschrijding kasgeldlimiet				

Renterisiconorm

Deze norm draagt bij aan een zodanige opbouw van de langlopende leningenportefeuille dat tegenvallers als gevolg van renteaanpassingen en herfinanciering in voldoende mate worden beperkt. Het totaal aan aflossingen en herfinanciering mag jaarlijks maximaal 20% bedragen van het begrotingstotaal. Door een goede spreiding van de looptijd wordt flexibiliteit in de toekomst behouden tegen zo laag mogelijke rentekosten.

				(bedrag x 1.000)
Renterisico	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Begrotingstotaal per 1 januari	106.900	103.719	99.640	100.373
Limiet percentage	20,00%	20,00%	20,00%	20,00%
Renterisiconorm	**21.380**	**20.744**	**19.928**	**20.075**
Rente herziening	0	0	0	0
Aflossingen	7.024	6.251	6.076	5.695
Renterisico	**7.024**	**6.251**	**6.076**	**5.695**
Onder- overschrijding normbedrag				
Ruimte onder de renterisiconorm	**14.356**	**14.493**	**13.852**	**14.380**
Overschrijding renterisiconorm				

2. Liquiditeitsrisico

Dit is het risico dat over onvoldoende middelen wordt beschikt om onze financiële verplichtingen te voldoen. Gemeente Leudal werkt vanuit totaalfinanciering. Dit betekent dat alle gemeentelijke inkomsten en uitgaven worden gesaldeerd voordat we ons op de geld- of kapitaalmarkt begeven. Rekening houdend met het moment van inkomsten en uitgaven leidt tot een betere sturing op de benodigde liquiditeiten voor de komende jaren, de aan te trekken externe financiering en de ontwikkeling van de rentekosten.

Gemeenten zijn in het kader van schatkistbankieren verplicht hun overtollige liquide middelen boven het drempelbedrag aan te houden in de rijksschatkist. Door deze maatregel hoeft het Rijk minder geld te lenen op de financiële markten en zal de staatsschuld dalen.

Vanaf 1 juli 2021 is voor gemeenten (en provincies, waterschappen en hun gemeenschappelijke regelingen) met een begrotingstotaal tot € 500 miljoen de drempel voor het verplicht schatkistbankieren verhoogd naar 2% van het begrotingstotaal (was 0,75%) met een minimum van € 1 miljoen (was € 250.000).

Dit drempelbedrag bedraagt afgerond 2,00% van het begrotingstotaal (zijnde € 1.718.000). Verder is er de mogelijkheid overtollige middelen uit te lenen aan andere decentrale overheden.

				(bedrag x 1.000)
Financieringspositie per 1 januari	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Activa				
Vaste activa	129.016	130.680	130.227	128.981
Grondexploitaties	1.558	2.562	20	20
Saldo	**130.574**	**133.242**	**130.247**	**129.001**
Passiva				
Reserves	74.542	73.568	72.741	71.886
Voorzieningen	6.520	6.611	6.649	6.686
Langlopende geldleningen	58.736	51.712	45.461	39.385
Prognose op te nemen langlopende geldleningen				
Saldo	**139.798**	**131.892**	**124.851**	**117.957**
Financieringstekort		**-1.351**	**-5.396**	**-11.043**
Financieringsoverschot	**9.224**			

Bij aanvang van het begrotingsjaar wordt een theoretisch financieringsoverschot verwacht van afgerond € 9 miljoen in het eerst volgende begrotingsjaar. Dit geldt voor het moment dat alle investeringen conform opgave worden uitgevoerd.

Het hebben van een tekort leidt ertoe dat de noodzaak tot een vaste financiering toeneemt, middels het aantrekken van langlopende geldleningen. De liquiditeitenprognose is in 2023 geactualiseerd om de noodzaak van wel of niet financieren te onderbouwen.

3. Koersrisico

Dit is het risico op een daling van de marktwaarde van de financiële activa. Dit risico loopt elke belegger. Omdat onze gemeente de “Essent-gelden” heeft belegd in obligaties zijn de koersrisico’s op het einde van de looptijd beperkt. Vastrentende waarden garanderen dat op de einddatum de nominale waarde wordt uitgekeerd. Op de balans zijn de obligaties gewaardeerd tegen de aankoopprijs indien deze lager lag dan de nominale waarde en tegen de nominale waarde wanneer de aankoopprijs hoger lag. Wordt niet verkocht voor de einddatum dan is er nauwelijks sprake van een koersrisico.

Onze vermogensbeheerder volgt de marktontwikkelingen nauwlettend en informeert de gemeente hierover periodiek. Daarnaast staat de Wet Schatkistbankieren alleen mutaties in de beleggingsportefeuille toe onder de strikte voorwaarde dat de gemiddelde looptijd van de portefeuille niet wijzigt. Door de ingezette beleidslijn van uw gemeenteraad wordt de beleggingsportefeuille stapsgewijs afgebouwd. Dit heeft tot gevolg dat de liquide middelen die de komende jaren naar de gemeente vloeien in het kader van de afronding van de Essent verkoop niet herbelegd worden. In plaats daarvan worden die vrijvallende middelen aangewend als intern financieringsmiddel.

				(bedrag x 1.000)
Beleggingen	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Nominale waarde	2.308	2.308	408	0
Vrijval nominale waarde		-1.900	-408	
Saldo	**2.308**	**408**	**0**	**0**
Gerealiseerde boekwinst beleggingen		-150	-22	
Geldlening	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Verstrekte hybride lening aan Enexis	3.017	3.017	3.017	3.017
Aflossing (vanaf jaar 2030)				
Saldo	**3.017**	**3.017**	**3.017**	**3.017**

Vrijvalkalender		(bedrag x 1.000)
Jaar	**Belegging**	**Boekwinst**
2024		
2025	1.900	150
2026	408	22
2027		
2028		
	2.308	**171**

3.4.3 Leningen en garanties

Opgenomen geldleningen

Wij hebben leningen afgesloten om betalingen te verrichten ten aanzien van investeringen. De afgelopen jaren nam de leningenportefeuille van ons af en tevens daalt de gemiddeld betaalde rente. In 2023 is een lening aangetrokken gelet op het renterisico van ons en de behoefte aan voldoende liquide middelen. Jaarlijks wordt gekeken of het aangaan van nieuwe leningen nodig is om de liquiditeit te garanderen. Onderstaand overzicht geeft inzicht in de omvang en de rentegevoeligheid van de opgenomen leningen.

				(bedrag x 1.000)
Leningenportefeuille per 1 januari	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Opgenomen geldleningen	58.736	51.712	45.461	39.385
Af: reguliere aflossingen	- 7.024	- 6.251	- 6.076	- 5.695
Af: vervroegde aflossingen				
Totaal boekwaarde 31-12-	**51.712**	**45.461**	**39.385**	**33.690**
Gemiddeld rentepercentage geldleningen	**2,51%**	**2,44%**	**2,36%**	**2,25%**

Verstrekte leningen en garanties aan derden
Het verstrekken van leningen of garanties aan derden is alleen toegestaan voor de publieke taak. Begin 2024 heeft de gemeente voor ongeveer € 47 miljoen aan leningen en garantstellingen verstrekt aan derden. Van dit bedrag is € 45 miljoen uitgeleend aan woningbouwcorporaties en afgesloten met een garantie van het Waarborgfonds Sociale Woningbouw. Sinds 2000 trekken woningbouwcorporaties hun leningen rechtstreeks bij banken aan met borging van het Waarborgfonds Sociale Woningbouw waarbij rijk en gemeenten samen voor de achtervangpositie garant staan. Er zijn momenteel geen signalen dat hier risico wordt gelopen.

Per 1 augustus 2021 gelden er nieuwe afspraken ten aanzien van de achtervang overeenkomsten. Met de nieuwe afspraken is beoogd om de volgende knelpunten op te lossen, namelijk:

- Scheefheid in de achtervangpositie van gemeenten;
- Verbetering van afspraken over terugbetaling van renteloze leningen aan Staat en gemeenten;
- Verbetering van afspraken over herfinanciering;
- Ontwikkelen van een robuuster borgstelsel;
- Discrepantie tussen oude en huidige achtervangovereenkomsten, huidige wetgeving en praktijk;
- Modernisering van de overeenkomst.

Hoewel de overeenkomsten qua opzet zijn gewijzigd is de essentie niet gewijzigd; doordat gemeenten en Rijk een achtervangpositie innemen zijn en blijven deelnemende woningcorporaties in staat om tegen optimale financieringsvoorwaarden volkshuisvestelijke prestaties te leveren in de gemeente.

De nieuwe verdeelsleutel is alleen van toepassing op de nieuwe achtervangovereenkomst en leningen die een corporatie vanaf 1 augustus 2021 aangaat.

De bestaande achtervangovereenkomsten blijven gewoon van kracht, inclusief de bestaande verdeelsleutel. Wel zijn enkele verbeterpunten doorgevoerd, zoals terugbetaling van renteloze leningen en borgingsdoeleinden.

3.4.4 Rentetoerekening

Deze toerekening geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend.

De commissie BBV schrijft voor dat de interne rente exact wordt berekend. De omslagrente wordt berekend door de aan de taakvelden toe te rekenen rente te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa die integraal zijn gefinancierd. Het percentage bedraagt 0.50% voor 2024 (Begroting 2023: 1,00%).

Renteschema	2024	%	(bedrag x 1.000)
De externe rentelasten over de korte en lange financiering	1.587	2,51%	
De externe rentebaten over de korte en lange financiering	-1.011		
Saldo rentelasten en rentebaten			**576**
Doorbelaste rente naar de grondexploitatie	-22		
Doorbelaste rente aan projectfinanciering naar taakvelden	0		
Rentebaat verstrekte leningen in het kader van projectfinanciering naar taakvelden	0		
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente			**-22**
Rente over eigen vermogen	0		
Rente over voorzieningen	0		
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente			**554**
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-645		
Renteresultaat op het taakveld Treasury			**-91**

Aan taakvelden toe te rekenen externe rente			**554**
Boekwaarde vaste activa 1-1-2024			**129.016**
Gemiddelde rente		0,43%	
Keuze voor de omslag rente		**0,50%**	

Er mag geen rente over het eigen vermogen aan de grondexploitaties worden toegerekend. De rente van de grondexploitaties wordt niet via de systematiek van de renteomslag berekend maar kent een andere voorgeschreven berekeningsmethodiek. Dit percentage komt uit op 1,23% door de bandbreedte wordt de marktrente geraamd op 1,66% (Begroting 2023 na wijziging: 1,66%).

Balans per 1-1-	Aantal	(bedrag x 1.000) 2024
Rente vaste schulden	20	2,51%
Rente kasgeldleningen		0,00%
Gewogen gemiddelde rente		**2,51%**
Voorzieningen		6.520
Langlopende schulden		58.736
Kasgeldleningen (kort)		-
Overige kortlopende schulden		2.765
Banksaldi		-
Overlopende passiva		8.589
Vreemd vermogen		**76.611**
Eigen vermogen		**79.971**
Balanstotaal		**156.582**
Rentetarief grondexploitatie		**1,23%**
Marktrente (afgerond binnen een marge van 0,5%)		**1,66%**

3.4.5 EMU saldo

In de wet Hof zijn de Europese normen verankerd voor de hoogte en de jaarlijkse groei van de overheidsschuld. De decentrale overheden leveren een gelijkwaardige bijdrage aan het naleven van de EMU normen. Bestuurlijk is afgesproken de komende jaren geen sanctie toe te passen bij blijvende overschrijding van de norm.

Gemeenten krijgen een individuele referentiewaarde voor het EMU-tekort in een jaar. Voor het sturen op de ontwikkeling van de gemeenteschuld luidt het devies: Let bij het opstellen van de begroting op de ontwikkeling van de hoogte van uw gemeenteschuld. Te hoge schulden zijn slecht voor de financiële gezondheid van de gemeenten. Pas als het plafond voor het EMU-tekort van de gezamenlijke gemeenten wordt overschreden kan de individuele referentie waarde een rol gaan spelen.

						Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijziging	Primitieve begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
											(bedrag x 1.000)
EMU-SALDO						**11.057**	**-6.993**	**3.964**	**5.225**	**5.963**	**8.285**
EMU-SALDO referentiewaarde						-3.230	-3.447	-3.447	-3.447	-3.447	-3.447
EMU-saldo blijft onder referentiewaarde						**14.287**		**7.411**	**8.672**	**9.410**	**11.732**
EMU-saldo overschrijdt referentiewaarde							**-3.546**				
Mutaties 1 januari t/m 31 december	Activa	Financiële vaste activa	Kapitaalverstrekkingen en leningen	(+)		218			-1.750	-386	
			Uitzettingen	(+)		-3.730	35	-40	-40	-41	-41
		Vlottende activa	Uitzettingen	(+)		5.512	-521	-2.829	1.013	316	2.617
			Liquide middelen	(+)		239	1.944	-192	-99	20	14
			Overlopende activa	(+)		2.164					
	Passiva	Vaste passiva	Vaste schuld	(-)		-6.549	8.451	-7.024	-6.251	-6.076	-5.695
		Vlottende passiva	Vlottende schuld	(-)		-486					
			Overlopende passiva	(-)		381					
(Verwachte) boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa									150	22	

3.4.6 Meerjarenbalans

Prognose meerjarenbalans	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijziging	Primitieve begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
						(bedrag x 1.000)
Activa						
Vaste activa						
Immateriële vaste activa	215	206	169	98	69	43
Materiële vaste activa	108.710	118.808	120.550	121.959	121.168	115.618
Financiële vaste activa	9.966	10.001	9.961	8.171	7.744	7.702
Totaal vaste activa	**118.891**	**129.016**	**130.680**	**130.227**	**128.981**	**123.364**
Vlottende activa						
Voorraden	1.838	1.375	1.558	2.562	20	20
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	19.111	18.590	15.762	16.775	17.091	19.708
Liquide middelen	251	2.195	2.003	1.904	1.924	1.938
Overlopende activa	5.406	5.406	5.406	5.406	5.406	5.406
Totaal vlottende activa	**26.606**	**27.566**	**24.729**	**26.647**	**24.441**	**27.072**
Totaal activa 31-12-	**145.497**	**156.581**	**155.409**	**156.874**	**153.421**	**150.435**

Passiva						
Vaste passiva						
Reserves*	70.204	74.542	78.997	84.904	92.554	95.204
Resultaat boekjaar 2021	7.268					
Incidentele begrotingssaldo*		5.429	6.734	8.504	3.441	3.463
Voorzieningen	6.386	6.520	6.611	6.649	6.686	6.724
Vaste schulden - huidige opgenomen leningen > 1 jaar	50.285	58.736	51.712	45.461	39.385	33.690
Vaste schulden - prognose op te nemen leningen > 1 jaar						
Totaal vaste passiva	**134.142**	**145.227**	**144.055**	**145.519**	**142.066**	**139.080**
Vlottende passiva						
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	2.765	2.765	2.765	2.765	2.765	2.765
Overlopende passiva	8.589	8.589	8.589	8.589	8.589	8.589
Totaal vlottende passiva	**11.355**	**11.355**	**11.355**	**11.355**	**11.355**	**11.355**
Totaal passiva 31-12-	**145.497**	**156.581**	**155.409**	**156.874**	**153.421**	**150.435**

* Voor de meerjarenbalans wordt in de stand van de reserves rekening gehouden met het begrotingssaldo van het voorgaande jaar. Derhalve dient voor de aansluiting met de staat reserves, het onderdeel reserves vermeerderd te worden met de begrotingsruimte.

3.5 Bedrijfsvoering

3.5.1 Algemeen

In 2023 is de visie 'Mooi werken in Leudal' vastgesteld. De hierin vastgelegde uitgangspunten voor onze dienstverlening 'dienstbaar, dichtbij en wendbaar', komen tot uitdrukking in alle onderdelen van onze bedrijfsvoering. Enerzijds in de doorontwikkeling van onze informatiehuishouding, anderzijds ook in voortzetting van de optimalisatie van diverse werkprocessen in het kader van Werken aan kwaliteit.

3.5.2 Communicatie

De komende periode gaan we ons communicatieframe verder ontwikkelen. Dit frame is een afgeleide van de Zomernota en de thema's waar de komende jaren uitvoering aan wordt gegeven. De belangrijkste speerpunten zijn het inzetten op doelgroepgerichte / klantspecifieke communicatie en het communicatiever maken van onze organisatie.

3.5.3 Personeel en organisatie

In 2024 continueren we onze inzet op de versterking van daadkracht en aandacht voor de mens; de twee rode draden uit onze visie op dienstverlening en organisatie.

We geven onze daadkracht een impuls met de doorontwikkeling van het concernplan en de teamplannen en vervolgens van hieruit nadrukkelijker verbinding te leggen met de gesprekscyclus.

In alle elementen van HR-beleid en -uitvoering staat aandacht voor de mens centraal. Daarbij hebben we in 2024 extra aandacht voor ontmoeting en leren en ontwikkelen. Dit met als doel om onze medewerkers te blijven binden en boeien.

Vanuit het strategisch HR-beleid zal daarnaast in 2024 ingezet worden op de onderstaande thema's:

<u>Strategische personeelsplanning/ competentiegericht sturen</u>
De afgelopen periode hebben we een eerste aanzet gemaakt om te komen tot een Strategische Personeelsplanning. Competentiegericht sturen en SPP worden in 2024 opgenomen in het HRM systeem, hiermee worden het sturen op competenties en resultaten het voeren van gesprekken over loopbaanperspectief vergemakkelijkt. In het kader van SPP blijven we de kwaliteiten van medewerkers matchen met de ontwikkelingen in het vakgebied en de behoeften van de organisatie. In bepaalde onderdelen van de organisatie ligt hier nog een actie. Dit vraagt wendbaarheid van zowel de organisatie als haar medewerkers.

<u>Duurzame inzetbaarheid</u>
Duurzame inzetbaarheid is een begrip dat als een rode draad door alle levensfasen loopt. Daarom blijven we hier de komende jaren in investeren. Duurzame inzetbaarheid is een verantwoordelijkheid van zowel medewerker als werkgever. In de nieuwe cao zijn afspraken gemaakt over het afbouwen van het bovenwettelijk verlof. Dit en het feit dat alle medewerkers langer blijven werken, betekent dat extra investeringen nodig zijn om medewerkers in balans te houden zodat zij mentaal, sociaal en fysiek vitaal blijven. Het komende jaar zullen wij opnieuw inspiratiesessies organiseren en de behoefte peilen bij medewerkers hoe zij “Fit hun werk” willen blijven. Het doel is om tot beleid en een praktisch plan te komen hoe de werkgever hierbij kan ondersteunen.

Aantrekkelijk werkgeverschap

Vacatures invullen wordt steeds lastiger, hierdoor groeit de externe inhuur, wat ondanks de inzet vaak extra druk en belasting betekent voor de vaste medewerkers. Het wordt steeds lastiger om vacatures ingevuld te krijgen. In omliggende gemeenten, maar ook in andere sectoren ervaart men hetzelfde probleem. In het kader van aantrekkelijk werkgeverschap onderzoeken we hoe wij ook de komende jaren een aantrekkelijke werkgever kunnen blijven. We zijn bezig met het vormen van een herkenbare 'Employer brand', het creëren van een herkenbare huisstijl voor werving en selectie onderdelen en het aantrekkelijker opschrijven van vacatureteksten. Jaarlijks organiseren we enkele Meet&Greets waarbij potentiële sollicitanten op een informele manier kennis kunnen maken met onze organisatie en medewerkers. Daarnaast maken we onze personeelsregelingen en personeelsbeleid eigentijdser maken.

Verzuim & Arbeidsomstandigheden

Het verzuim bij alle gemeentes, ook bij Leudal stijgt, vooral het langdurig verzuim. We gaan extra aandacht schenken aan de rol van de medewerker, de leidinggevende, de arbo-arts en de Adviseur P&O. Hiervoor gaan we ons extern laten ondersteunen, waarbij we nog gerichter samen met de bedrijfsarts en P&O kijken naar individuele oplossingen die uiteraard per situatie er anders uit kan zien. We doen daarbij ook nadrukkelijk een beroep op de eigen regie van de medewerker.

Salarissen en inhuur

Onderstaand worden de salariskosten en de inhuurlasten van de gemeente Leudal getoond.
In de primitieve begroting wordt uitgegaan van drie categorieën van personele lasten.

Salariskosten

De salariskosten in de begroting worden gebaseerd op het formatiehuis, waarbij alle mogelijke formatie wordt begroot op het maximum van de schaal. Gedurende het jaar kunnen mutaties plaatsvinden, waarbij de meest voorkomende mutatie het overhevelen van middelen naar de inhuur personeel smal is. Indien openstaande vacatures tijdelijk ingevuld worden, door bijvoorbeeld een krappe arbeidsmarkt of een overbruggingsperiode, wordt hiervoor budget van salaris overgeheveld naar de inhuur. Uitgangspunt is dat de inhuurlasten niet hoger mogen zijn dan de salarislasten, wat veelal resulteert in de inhuur voor een minder aantal uren dan de vaste formatie.

Inhuur personeel smal

Het budget voor inhuur personeel smal bestaat in de primitieve begroting uit de verwachtte kosten voor het inhuren van reguliere vervanging, het inhuur van personen bij knelpunten op specifieke vacatures, het inhuren op basis van de door de raad toegekende bedragen voor projecten (o.a. IPPC en projectleider) en het inhuren bij ziektevervanging.

Inhuur personeel breed

Het budget inhuur personeel breed betreft de inhuur van personen die niet gerelateerd zijn aan de reguliere formatie.

(bedragen x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting na wijziging 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Salariskosten	15.875	18.450	19.837	19.889	19.889	19.889
Inhuur personeel smal	2.722	2.404	709	400	400	400
Inhuur personeel breed	745	848	384	384	384	384
Totaal	**19.342**	**21.701**	**20.931**	**20.673**	**20.673**	**20.673**

3.5.4 Informatievoorziening

Blijven investeren in de informatievoorziening van de gemeente is van essentieel belang om dienstverlening aan burgers en bedrijven te continueren en optimaliseren, in een wereld waarin technologische ontwikkelingen, nieuwe en aangepaste wetgeving en maatschappelijke vraagstukken zich in een rap tempo opvolgen.

We volgen landelijke ontwikkelingen op de voet en werken aan het verder digitaliseren van onze dienstverlening, zoals inwoners en bedrijven ook van ons (mogen) verwachten.

We realiseren ons dat een snel veranderende omgeving invloed heeft op ons werk. Een van onze speerpunten is daarom het uitvoering geven aan de visie op IV en ICT. We werken verder aan het op orde brengen van onze informatiehuishouding om te blijven voldoen aan (nieuwe) informatie-wet en regelgeving, zodat te bewaren informatie uit processen duurzaam toegankelijk is en blijft voor iedereen die daar recht op heeft.

Om de informatievoorzieningen op een gestructureerde en georganiseerde manier te kunnen beheren en efficiënte en onderbouwde inrichtingskeuzes te kunnen maken, maken we stappen in het verder professionaliseren van onze informatiemanagementorganisatie. Zo kunnen we organisatiedoelstellingen eenvoudiger bereiken. Daarnaast optimaliseren we onze processen door het traject "Werken aan kwaliteit".

Door te blijven investeren in digitale veiligheid en het daarmee kunnen nemen van technische en organisatorische maatregelen, kunnen we als gemeente digitale dreigingen het hoofd bieden en het vertrouwen van onze burgers en bedrijven versterken.

Kansen en verplichtingen op het gebied van informatiewetgeving en informatievoorzieningen en de transitie naar een digitale overheid vragen om digitaal vaardige medewerkers. Zo ontstaat een optimale samenwerking tussen de informatievoorzieningsorganisatie en vakinhoudelijke specialisten en wordt efficiënt, effectief en prettig werken bevorderd. Dit sluit aan op de visie op dienstverlening en organisatie als eigentijdse organisatie.

3.5.5 Financiën

Doorontwikkeling P&C cyclus
Verbetering van onze P&C cyclus is een continu aandachtspunt. Deze doorontwikkeling gaan we samen vormen met het auditcomité. De ingebrachte verbeterpunten worden waar mogelijk meegenomen in de P&C producten.

Financieel systeem
Vanaf het jaar 2024 zal een nieuw financieel systeem operationeel zijn binnen de gemeente. Hiermee gaan we het financiële proces nog beter vorm geven en tevens aandachtspunten van de accountant uit het verleden oplossen. Denk bijvoorbeeld aan de analyse op inkopen en de vastlegging van de prestatielevering.

213a onderzoek
In 2024 gaat het 213a doelmatigheidsonderzoek zich richten op de te maken stappen vanuit de I visie. De focus komt te liggen op enerzijds de informatiebehoefte van de lijnafdeling en anderzijds op de inzet en resultaten van de informatievoorzienings (IV)-organisatie.

3.5.6 Overhead

Overhead omvat alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van medewerkers in het primaire proces. Hiertoe behoren in ieder geval leidinggevenden in het primair proces, de ondersteuning vanuit de afdeling bedrijfsvoering op de “PIOFACH” functies (Personeel, Informatievoorziening, Organisatie, Financiën, Automatisering, Communicatie, Huisvesting) en overige kosten niet toe te delen aan de taakvelden in het primaire proces.
Wij hanteren de definitie die in het BBV wordt gehanteerd. Hierin worden ook de kosten meegenomen voor huisvesting, facilitaire zaken, ICT en overige. De laatste omvat kosten voor uitvoering van de algemene taken van de eigen gemeentelijke organisatie zoals onder andere verzekeringskosten, opleidingskosten en aanvullende personeelskosten.
Overhead mag wel worden toegerekend aan grondexploitatie, investeringen en andere (subsidie)projecten en lokale heffingen.

In de financiële verordening van de gemeente is vastgelegd op welke wijze overhead toegerekend wordt aan de heffingen. Voor de begroting bedraagt de opslag voor overhead 57,6% van de doorverdeelde salariskosten.

(bedrag x 1.000)

Omschrijving	Realisatie 2022	Begroting na wijziging 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Personeel	6.371	7.726	6.416	6.139	6.139	6.139
Huisvesting en facilitair	914	882	883	1.197	886	983
ICT	1.674	1.955	2.192	2.209	2.280	2.130
Overig	1.904	2.686	2.567	2.677	2.820	2.791
Reserves	-141					
Totaal	**10.722**	**13.248**	**12.058**	**12.222**	**12.125**	**12.042**

3.6 Verbonden partijen

3.6.1 Algemeen

Verbonden partijen zijn rechtspersonen waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen deelnemingen door de gemeente in publiekrechtelijke samenwerkingsorganisaties (gemeenschappelijke regelingen) en privaatrechtelijke samenwerkingsorganisaties (N.V.'s, B.V.'s, stichtingen etc.).

De uitvoering van een aantal gemeentelijke taken is overdragen aan verbonden partijen. De gemeente blijft verantwoordelijk, maar voert de taken niet zelf meer uit.

Een bestuurlijk belang bestaat als de gemeente enige zeggenschap kan uitoefenen via een bestuurszetel of stemrecht.

Een financieel belang houdt in dat:

- de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij;
- financiële problemen bij de verbonden partij kunnen worden verhaald op de gemeente;
- de door de gemeente verstrekte geldleningen die niet door derden zijn gegarandeerd en waarbij de gemeente haar geld kwijt is als de verbonden partij de lening niet kan terugbetalen.

Het beleid is vastgelegd in de nota verbonden partijen (2011). De nota biedt kaders en handvatten in de samenwerking met verbonden partijen. In de strategische nota sprak de raad uit dat de gemeente in samenspraak en in samenwerking met bewoners en bedrijven, met de regio en de provincie, de kansen die zich in Leudal voordoen wil benutten. De strategische nota is tot stand gekomen door overleg met de (buur)gemeenten en de oriëntatie van het college op regionale samenwerking.

In deze paragraaf zijn de opgenomen weggezet als bedragen x € 1.000, zoals ook het geval in de overige onderdelen van de begroting.

Besloten vennootschap / Naamloze vennootschap					
Bank Nederlandse Gemeenten					
Vestigingsplaats	Den Haag				
Rechtsvorm	Besloten vennootschap / Naamloze vennootschap				
Website	http://www.BNG.nl				
Doelstelling	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. De gemeente Leudal bezit 143.052 aandelen die dividendopbrengsten genereren. Gemeente Leudal ziet haar aandelenbezit als een duurzame belegging.				
Belang in verbonden partij	0,26% (143.052 aandelen)				
Bestuurlijk belang	Deelname in vergadering van aandeelhouders naar rato van aandelen.				
Financieel belang	€ 354				
Bijdrage	N.v.t.				
Financieel					
Eigen vermogen	01-01-2022	€ 5.062.000	Vreemd vermogen	01-01-2022	€ 143.995.000
Eigen vermogen	31-12-2022	€ 4.615.000	Vreemd vermogen	31-12-2022	€ 107.459.000
Resultaat	€ 300.000				
Ontwikkeling 2024	De strategie van de BNG is ‘Ons Kompas Naar Impact”. Het is een partner voor het financieren van maatschappelijke vraagstukken binnen en voor het publieke domein in Nederland. Het uitgangspunt voor het meten van de maatschappelijke impact zijn vijf ‘Sustainable Development Goals’ (SDG’s) die nauw aansluiten bij de belangrijkste activiteiten die de BNG bank financiert. Dit zijn goede gezondheid en welzijn, kwaliteitsonderwijs, betaalbare en duurzame energie, duurzame steden en gemeenschappen en klimaatactie.				
Risicobeheer	Het risicobeheer van de BNG bank is gericht op het handhaven van een veilig risicoprofiel				

CSV Amsterdam BV					
Vestigingsplaats	Den Bosch				
Rechtsvorm	Besloten vennootschap / Naamloze vennootschap				
Website					
Doelstelling	Op 9 mei 2014 is de naam van Claim Staat Vennootschap B.V. gewijzigd in CSV Amsterdam B.V.. De statuten zijn gewijzigd zodat de nieuwe organisatie nu drie doelstellingen vervult: a. Namens de verkopende aandeelhouders van Essent een eventuele schadeclaimprocedure voeren tegen de Staat als gevolg van de WON; b. Namens de verkopende aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RECYCLECO B.V. (“Waterland”); c. Het geven van instructies aan de Escrow-agent wat betreft het beheer van het bedrag dat op de Escrow-rekening n.a.v. verkoop Attero is gestort.				
Belang in verbonden partij	0,60338%				
Bestuurlijk belang	Deelname in vergadering van aandeelhouders naar rato van aandelen.				
Financieel belang	€ 0				
Bijdrage	N.v.t.				
Financieel					
Eigen vermogen	01-01-2023	€ 210	Vreemd vermogen	01-01-2023	€ 14
Eigen vermogen	31-12-2023	€ 0	Vreemd vermogen	31-12-2022	€ 0
Resultaat	€ 100 -/-				
Ontwikkeling 2024	CSV zal voorlopig nog voortbestaan om op eigen kosten en risico namens Deponie Zuid B.V. (vennootschap onder Attero Holding B.V.) in overleg met de aandeelhouderscommissie, het bezwaar en/of beroep te voeren tegen de belastingdienst ten aanzien van de naheffingsaanslag afvalstoffenheffing, waartegen CSV in februari 2021 bezwaar heeft gemaakt. Na afwikkeling van deze procedure of een besluit van de Aandeelhouderscommissie zal CSV kunnen worden opgeheven en de resterende liquide middelen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.				
Risicobeheer	Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestort aandelenkapitaal en het resterend werkkapitaal van deze vennootschap.				

Enexis NV					
Vestigingsplaats	Den Bosch				
Rechtsvorm	Besloten vennootschap / Naamloze vennootschap				
Website	http://www.enexis.nl				
Doelstelling	Enexis beheert het energienetwerk in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland voor de aansluiting van ongeveer 2,3 miljoen huishoudens, bedrijven en overheden. De netbeheerderstaak is een publiek belang, wettelijk geregeld met o.a. toezicht vanuit de Autoriteit Consument en Markt. De vennootschap heeft ten doel het realiseren van een duurzame energievoorziening door state of the art dienstverlening en netwerken en door regie te nemen in innovatieve oplossingen. Dit om de energietransitie te versnellen én excellent netbeheer uit te voeren. Deze doelen worden gerealiseerd op basis van de volgende strategieën: • Netwerk en dienstverlening tijdig gereed voor veranderingen in de energiewereld; • Betrouwbare energievoorziening; • Excellente dienstverlening: hoge klanttevredenheid en verlaging kosten; • Samen met lokale partners Nederlandse klimaatdoelen realiseren; • Innovatieve, schaalbare oplossingen om de energietransitie te versnellen. De provincie tracht met haar aandeelhouderschap in Enexis de publieke belangen te behartigen. De infrastructuur voor energie is een vitaal onderdeel voor onze economie en voor onze samenleving.				
Belang in verbonden partij	dividend € 1.166.000 (903.150 aandelen); 0,60338%				
Bestuurlijk belang	Deelname in vergadering van aandeelhouders naar rato van aandelen.				
Financieel belang	€ 0				
Bijdrage	N.v.t.				
Financieel					
Eigen vermogen	01-01-2022	€ 4.241.000	Vreemd vermogen	01-01-2022	€ 5.154.000
Eigen vermogen	31-12-2022	€ 5.441.000	Vreemd vermogen	31-12-2022	€ 4.907.000
Resultaat	€ 1.300.000				
Ontwikkeling 2024	In het strategisch plan is gekozen voor focus op de kerntaken met drie hoofddoelen: • Sturen op maatschappelijk optimale energiekeuzes. Mede richting geven aan maatschappelijk optimale keuzes voor een duurzaam, betrouwbaar en betaalbaar energiesysteem van de toekomst en een haalbare weg daarnaartoe. • Iedereen heeft altijd toegang tot energie. • Voor iedereen toegankelijke, veilige energie-infrastructuur met behoud van een hoge leveringszekerheid en tegen de laagst mogelijke kosten. • Klanten weten wat ze aan Enexis hebben. Transparante, betrouwbare en efficiënte dienstverlening aan klanten en marktpartijen. Deze missie komt voort uit maatschappelijke ontwikkelingen die een materiële impact op Enexis hebben: klimaatverandering & energietransitie; participatie en vertrouwen in instituties; digitale transformaties				

Risicobeheer	De missie en opgave hebben grote gevolgen voor de financiële positie van Enexis. De energietransitie gaat gepaard met een grote investeringsopgave en daaruitvoortvloeiende kapitaalbehoefte. Uitgangspunt is dat Enexis financieel solide blijft, geen financiële risico's neemt en tenminste een A ccredit-rating behoudt. Eind 2022 hebben de 3 regionale netbeheerders (Enexis, Alliander en Stedin) en hun aandeelhouders een onderhandelaarsakkoord bereikt met het Rijk over de voorwaarden en het proces voor een toekomstige participatie door het Rijk als de kapitaalbehoefte de mogelijkheden van het bedrijf en de huidige aandeelhouders overstijgt. (Afsprakenkader)

Nazorg Limburg					
Vestigingsplaats	Maastricht				
Rechtsvorm	Besloten vennootschap / Naamloze vennootschap				
Website	http://www.bodemzorglimburg.nl/				
Doelstelling	Bodemzorg Limburg was van 1994 tot 1997 onderdeel van Afvalverwijdering Limburg (AVL). Per december 1997 bestaat Bodemzorg Limburg als zelfstandige organisatie met de gemeenten in Limburg als aandeelhouders. Wij hebben géén commerciële doeleinden, maar geven invulling aan de maatschappelijke verantwoordelijkheid van onze aandeelhouders. Namens hen heeft Bodemzorg Limburg de 'eeuwigdurende' zorg voor 15 stortplaatsen op zich genomen.				
Belang in verbonden partij					
Bestuurlijk belang					
Financieel belang					
Bijdrage	n.v.t				
Financieel					
Eigen vermogen		n.v.t.	Vreemd vermogen		n.v.t.
Eigen vermogen		n.v.t.	Vreemd vermogen		n.v.t.
Resultaat	n.v.t.				
Ontwikkeling 2024	De kerntaken van Nazorg Limburg BV, hierna te noemen Bodemzorg Limburg, zijn enerzijds het beheren van grotere complexe voormalige stortplaatsen in Limburg en anderzijds het renderend maken van het vermogen dat daarvoor beschikbaar is gesteld. Met betrekking tot het beheer zijn voorzieningen aangebracht die ervoor zorgen dat mogelijk in deze locaties aanwezige verontreinigingen zich niet verspreiden naar de omgeving. Bodemzorg Limburg is verantwoordelijk voor het in stand houden van deze voorzieningen. Bodemzorg Limburg is permanent op zoek naar mogelijkheden om gesloten stortplaatsen een maatschappelijk verantwoorde functie te geven. Daarbij geldt als uitgangspunt dat de nieuwe activiteiten het beleid van de overheid ondersteunen.				
Risicobeheer					

Ontwikkelingsmaatschappij Midden-Limburg BV					
Vestigingsplaats	Roermond				
Rechtsvorm	Besloten vennootschap / Naamloze vennootschap				
Website	http://www.oml.nl/				
Doelstelling	Ontwikkelingsmaatschappij (OML) heeft tot doel namens de aandeelhoudende gemeenten om het vestigingsklimaat te verbeteren en de regionale economische structuur te versterken. Zij doet dit door: • Ontwikkeling van bedrijventerreinen/verkoop van bedrijfskavels • Beheer bedrijventerreinen • Herstructurering van bedrijventerreinen • Advies en begeleiding				
Belang in verbonden partij	Aandelenkapitaal				
Bestuurlijk belang	Deelname in vergadering van aandeelhouders naar rato van aandelen.				
Financieel belang	€ 2.483				
Bijdrage					
Financieel					
Eigen vermogen	01-01-2022	€ 21.069	Vreemd vermogen	01-01-2021	€ 4.370
Eigen vermogen	31-12-2022	€ 22.650	Vreemd vermogen	31-12-2022	€ 5.801
Resultaat	€ 1.580				
Ontwikkeling 2024	Het Ondernemingsplan 2022-2026, dat door de aandeelhouders is vastgesteld, is het kader voor de activiteiten en investeringen van OML. OML faciliteert het bedrijfsleven bij ruimtelijk economische vraagstukken. Het gaat hierbij om o.a. locatie -en gebiedsontwikkeling; herstructurering van private kavels (niet-openbaar gebied) en mogelijk daaropvolgend de ontwikkeling, aanleg en verkoop van nieuwe bedrijventerreinen (al naar gelang de behoefte). OML is uitvoeringsorganisatie van de aangesloten gemeenten om bovengenoemde ambitie waar te maken. Uitgangspunt hierbij is dat OML waarde creëert voor de regio en de aandeelhouders. OML is de uitvoeringsorganisatie die ten aanzien van bovengenoemde kerntaken de expertise in huis heeft; instrumenten op het gebied van financial engineering kan inzetten en met draagvlak snel en flexibel kan acteren. In 2021 is door OML een mission statement op het gebied van duurzaamheid vastgesteld. OML constateert dat Nederland zich ontwikkeld tot een circulaire economie. Dit beleidskader past OML toe om de bedrijventerreinen duurzaam te (her)ontwikkelen. In de praktijk is Duurzaam Multifunctioneel Bedrijvenpark Zevenellen koploper. Nu OML, door de grote vraag, de ontwikkeling van terreinen naar voren haalt, dient OML ook na te denken over potentieel nieuwe terreinen (c.q. uitbreiding en herontwikkeling) om de strategische reserve op peil te houden. Tegelijkertijd zal OML aan de slag gaan met de verduurzaming van de bedrijventerreinen.				
Risicobeheer	Vanwege de solide financiële positie van OML volstaat het bewaken van het risico van OML als verbonden partij middels opname in de risicoparagraaf van de begroting. Door de verlaagde borgstelling is het risico afgenomen.				

Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV					
Vestigingsplaats	Borssele				
Rechtsvorm	Besloten vennootschap / Naamloze vennootschap				
Website					
Doelstelling	Onderdeel van Essent was het 50% aandeel in N.V. Elektriciteits Productiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ), o.a. eigenaar van de kerncentrale in Borssele. Het bedrijf Delta NV uit Zeeland heeft de verkoop van dit bedrijfsonderdeel van Essent aan RWE bij de rechter aangevochten. Er liepen zowel een kort gedingprocedure als bodemprocedure. Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV ("PBE") had het 50% belang in EPZ bij Energy Resources Holding (ERH) ondergebracht. In 2010 is op gezamenlijk initiatief van de aandeelhouders van PBE en de provincie Zeeland als belangrijkste aandeelhouder van Delta een bemiddelingstraject gestart om het geschil tussen partijen op te lossen. In 2011 is dit bemiddelingstraject succesvol afgerond. Op 30 september 2011 is, 2 jaar na de verkoop van de aandelen Essent, ERH alsnog geleverd aan RWE. PBE blijft bestaan met een beperkt takenpakket. PBE zal de zaken afwikkelen die uit de verkoop voortkomen. Daarnaast is PBE verplichtingen aangegaan in het kader van het Convenant borging publiek belang kerncentrale Borssele uit 2009 die nopen tot voortbestaan van PBE in afgeslankte vorm. Hiermee is een termijn van 8 jaar na verkoop gemoeid. Na een statutenwijziging in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 14 december 2011 is de inrichting van PBE aangepast naar de status van een SPV, vergelijkbaar met o.a. Verkoop Vennootschap.				
Belang in verbonden partij					
Bestuurlijk belang	Deelname in vergadering van aandeelhouders naar rato van aandelen.				
Financieel belang	€ 63				
Bijdrage	N.v.t.				
Financieel					
Eigen vermogen	01-01-2023	€ 1.480	Vreemd vermogen	01-01-2023	€ 10
Eigen vermogen	31-12-2023	€ 0	Vreemd vermogen	31-12-2003	€ 0
Resultaat	€ 75 -/-				
Ontwikkeling 2024	Het General Escrow fonds is in 2016 geliquideerd en uitgekeerd aan de aandeelhouders. Als gevolg van contractuele verplichtingen met betrekking tot het Convenant Borging Publiek Belang Kerncentrale Borssele uit 2009 wordt de vennootschap nog in stand gehouden. Het bestuur is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan of deze contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden ontbonden. Het doel is dat de vennootschap wordt opgeheven en de resterende liquide middelen kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.				
Risicobeheer	Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het gestort aandelenkapitaal en het resterend werkkapitaal in deze vennootschap.				

Waterleidingmaatschappij					
Vestigingsplaats	Maastricht				
Rechtsvorm	Besloten vennootschap / Naamloze vennootschap				
Website	https://www.wml.nl/				
Doelstelling	Het voorzien van zuiver, helder en betrouwbaar drinkwater tegen een zo laag mogelijke prijs.				
Belang in verbonden partij	13 van in totaal 500 aandelen ad € 4.538				
Bestuurlijk belang	Deelname in vergadering van aandeelhouders				
Financieel belang	€ 59				
Bijdrage					
Financieel					
Eigen vermogen	01-01-2022	€ 194.946	Vreemd vermogen	01-01-2022	€ 397.869
Eigen vermogen	31-12-2022	€ 201.413	Vreemd vermogen	31-12-2022	€ 390.100
Resultaat	€ 6.467 (Resultaat WML € 6.303, winst aandeel van derden € 164)				
Ontwikkeling 2024	In het kader van tarieftoezicht voldoet WML aan het wettelijk kader voor de totstandkoming van drinkwatertarieven Vanaf 2022 is WML verplicht een geconsolideerde jaarrekening op te stellen omdat de deelnemingen in 2022 een materiële impact hebben gehad op het totale resultaat van WML. De vergelijkende cijfers van 2021 zijn hierop aangepast.				
Risicobeheer	Risicomanagement en auditing zijn onderdeel van de reguliere planning & control cyclus van de organisatie. Jaarlijks wordt gerapporteerd over risico ‘s en het bestaan en de werking van beheersmaatregelen. Door enerzijds de vraag om risicobeheersing vanuit de maatschappij, diverse ontwikkelingen en anderzijds de vraag vanuit de eigen WML organisatie blijft er een behoefte aan controle en aantoonbare beheersing van risico’s. Om aan deze vraag te voldoen zijn de afgelopen jaren binnen WML-instrumenten ontwikkeld en maatregelen getroffen om risico’s voor de bedrijfsvoering van WML te mitigeren.				

Gemeenschappelijke regeling					
Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW)					
Vestigingsplaats	Roermond				
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling				
Website	http://www.bsgw.nl				
Doelstelling	BsGW is een uitvoeringsgerichte organisatie die de belastingheffing en invordering van gemeenten en waterschappen uitvoert. Doel van het samenwerkingsverband is om de belastingheffing en invordering op een kwalitatief hoog niveau en doelmatig te realiseren. De gemeente Leudal is per 1 januari 2013 deelnemer van BsGW.				
Belang in verbonden partij					
Bestuurlijk belang	In algemeen bestuur is namens Leudal 1 wethouder afgevaardigd.				
Financieel belang	Verdeelsleutel in gemeenschappelijke regeling				
Bijdrage	€ 494				
Financieel					
Eigen vermogen	01-01-2022	- € 362	Vreemd vermogen	01-01-2022	€ 1.714
Eigen vermogen	31-12-2022	€ 2.002	Vreemd vermogen	31-12-2022	€ 1.429
Resultaat	€ 812				
Ontwikkeling 2024	Speerpunten voor 2024 zijn: • het harmoniseren van processen en heffingsystematieken. • het herijken van de kostenverdeelmethode; • het aantal bezwaren / beroepen en daarmee samenhangende proceskosten proberen terug te dringen.				
Risicobeheer	Risico's Het aantal toenemende bezwaar- en beroepschriften en daarmee samenhangende proceskostenvergoeding vormt een risico. De verwachting is dat de bezwaren en de proceskosten de komende jaren blijven toenemen. BsGW neemt verschillende maatregelen om ervoor te zorgen dat het aantal bezwaren via NCNP bureaus afneemt.				

Euregio Rijn-Maas-Noord					
Vestigingsplaats	Mönchengladbach				
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling				
Website	http://euregio-rmn.de/				
Doelstelling	Doel is het stimuleren, ondersteunen en coördineren van de regionale grensoverschrijdende samenwerking op de volgende gebieden: economische ontwikkeling, ruimtelijke ordening, opleiding en onderwijs, cultuur en sport, toerisme en recreatie, milieubescherming en afvalverwerking, natuurbehoud, rampenbestrijding, communicatie, openbare orde en veiligheid. De Euregio beheert tevens de verdeling van subsidiemiddelen INTERREG (vierde periode). Het levert een bijdrage aan programma 4.				
Belang in verbonden partij					
Bestuurlijk belang	Twee leden				
Financieel belang	Verdeelsleutel in gemeenschappelijke regeling				
Bijdrage	€ 10				
Financieel					
Eigen vermogen		n.v.t.	Vreemd vermogen		n.v.t.
Eigen vermogen		n.v.t.	Vreemd vermogen		n.v.t.
Resultaat					
Ontwikkeling 2024	In 2020 is de Euregio visie 2030 vastgesteld die een leidraad biedt voor de koers van de Euregio de komende jaren. Dit gebeurt onder andere door een grenslandagenda, het grensinformatiepunt en financiering van projecten middels INTERREG-middelen. Deze koers is nog steeds actueel.				
Risicobeheer	Het financieel risico is beperkt tot de jaarlijkse bijdrage.				

Grenspark Maas-Schwalm-Nette					
Vestigingsplaats	Roermond				
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling				
Website	www.grenspark-msn.nl				
Doelstelling	Het doel van het Grenspark is om van het landschappelijk waardevolle grensgebied één regionale grensoverschrijdende identiteit te maken. Dit gebeurt door de recreatieve mogelijkheden binnen de gebieden aan weerszijde van de grens te promoten en te verbeteren. Het coördineert en voert daartoe grensoverschrijdende projecten uit, o.a. met subsidies van de EU. Het levert een bijdrage aan programma 2.				
Belang in verbonden partij					
Bestuurlijk belang					
Financieel belang	Verdeelsleutel in gemeenschappelijke regeling				
Bijdrage					
Financieel					
Eigen vermogen	01-01-2024	€ 39	Vreemd vermogen	01-01-2024	€ 104
Eigen vermogen	31-12-2024	€ 39	Vreemd vermogen	31-12-2024	€ 104
Resultaat	€ 14				
Ontwikkeling 2024	Grenspark Maas-Swalm-Nette plant, coördineert en voert grensoverschrijdende projecten uit en zorgt voor de (internationale) subsidiëring ervan. Ook verstrekt ze informatie en geeft ze voorlichting om het recreatief gebruik van het Grenspark te bevorderen. In 2024: uitvoering Interreg VI project Buitenrijden Grenspark MSN, aanvraag en begeleiding uitvoering Interreg-project Natuurbrandmanagement, projectacquisitie en hercertificering Transboundary Park.				
Risicobeheer	Grenspark MSN levert een beperkt aantal producten en dienstverleningen, waardoor de bedrijfsvoering kwetsbaar is. Een substantieel deel van de financiering van het Grenspark MSN hangt af van de subsidiëring door de provincie Limburg en de deelstaat NRW. Deze zijn gebaseerd op subsidiebeschikkingen voor 2023-2026. Een risico is de afhankelijkheid van de realisatie van grensoverschrijdende projecten. Om risico's in toekomstige jaren te beperken heeft het Algemeen Bestuur besloten om een maximumplafonds van € 40.000 aan bestemmingsreserves in te stellen.				

Modulaire gemeenschappelijke regeling sociaal domein Limburg-Noord (MGR)					
Vestigingsplaats	Venray				
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling				
Website	www.sociaaldomein-limburgnoord.nl				
Doelstelling	Regionale samenwerking op het gebied van Beschermd Wonen, Maatschappelijke Opvang en Bemoeizorg & Preventie op hoofdlijnen. Dit met als doel om: • de continuïteit van voorzieningen voor BW, MO en B&P voor inwoners met complexe problematiek te waarborgen; • de regionale aanpak van de doelgroep als bedoeld in de regiovisie te waarborgen				
Belang in verbonden partij					
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigd in het AB.				
Financieel belang	Verdeelsleutel in gemeenschappelijke regeling				
Bijdrage	-€ 2.289				
Financieel					
Eigen vermogen	01-01-2022	€ 0	Vreemd vermogen	01-01-2022	€ 287
Eigen vermogen	31-12-2022	€ 60	Vreemd vermogen	31-12-2022	€ 10.584
Resultaat	€ 0				
Ontwikkeling 2024	• het actueel houden van het regionale beleidsvisie op het gebied van BW MO B&P • bewaken dat de toegang tot beschermd wonen, maatschappelijke opvang, bemoeizorg en preventie binnen de Noord- en Midden-Limburgse gemeenten op een uniforme wijze geregeld is en blijft • bewaking van het budgettaire kader van de programma BW MO B&P • getrouwe en rechtmatige verwerking van de geldstromen binnen het programma BW MO B&P				
Risicobeheer	De risico's die binnen de MGR en de module Opdrachtgeven op dit moment onderkend worden, naast het niet realiseren van te leveren prestaties, kunnen als volgt worden beschreven: • Risico op onvoorziene budgetoverschrijdingen: o Kans: 25%, impact € 150.000 • Bedrijfscontinuïteit / onvoldoende gekwalificeerd personeel: o Kans: 20%, impact € 300.000 • Niet adequaat inspelen op nieuwe ontwikkelingen in wet- en regelgeving binnen het sociaal domein: o Kans: 20%, impact € 100.000 • Rechtszaken inkooptrajecten: o Kans: 80%, impact € 100.000				

Omnibuzz					
Vestigingsplaats	Geleen				
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling				
Website	https://www.omnibuzz.nl/				
Doelstelling	Omnibuzz heeft haar missie vertaald in enkele concrete doelstellingen: Iedere doelgroep passend en tijdig vervoer bieden Continu werken aan kwaliteitsverbetering Hierbij aansluiten bij al ingezette kanteling in het sociale domein Vervoersuitgaven beheersbaar houden Vervoer kunnen blijven garanderen binnen de gemeentelijke begroting en grip op de interne organisatie.				
Belang in verbonden partij					
Bestuurlijk belang	Alle deelnemende gemeenten hebben 1 stem in het algemeen bestuur				
Financieel belang	Verdeelsleutel in gemeenschappelijke regeling				
Bijdrage	€ 727				
Financieel					
Eigen vermogen	01-01-2024	€ 1.017	Vreemd vermogen	01-01-2024	€ 5.407
Eigen vermogen	31-12-2024	€ 1.011	Vreemd vermogen	31-12-2024	€ 4.690
Resultaat	€ 6				
Ontwikkeling 2024	Speerpunten: · Het kantelen van vervoer en het OV-gebruik stimuleren. · Het efficiënter organiseren van doelgroepenvervoer · Omnibuzz als slimme organisatie. - Verbetering van het huidig vervoer met oog voor kwaliteit, beheersbaarheid en de realiteit in de vervoerssector. - Overleg met de Provincie Limburg over een integrale aanpak middels de uitwerking van het Ontwikkelplan OV.- Evaluatie en optimalisatie van de website ikwilvervoer.nl. - Doorontwikkeling van MijnOmnibuzz. - Overleg met gemeenten over de invulling van het relatiebeheer en de overlegstructuur. - Aanpassing van de afrekensystematiek en de wijziging van de GR Omnibuzz. - Verdere uitwerking van beheersmaatregelen op gemeenteniveau, afhankelijk van besluitvorming individuele gemeenten. - Doorontwikkeling van informatie- en kennismanagement. - Structureel toetsen en controleren van de administratieve organisatie, conform het goedgekeurde auditplan. - Structurele controle en bijsturen van resultaten en processen via grondige informatievoorziening, rapportages en risicomanagement binnen de planning & control cyclus. - Compliant zijn met geldende wet- en regelgeving, met speciale aandacht voor digitale toegankelijkheid, privacy, informatiebeveiliging en de archiefwet.				

Risicobeheer	De belangrijkste ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op het meerjarenperspectief zijn: - Een mogelijke nieuwe opleving van de corona-pandemie. Het is met name onduidelijk hoe het reisgedrag zich zal ontwikkelen en wat dat op termijn betekent voor de gecontracteerde vervoerders. - Wijziging in de afrekening van het vervoer van zones naar kilometers. In de toekomst wordt het zone-systeem losgelaten en wordt het vervoer per kilometer berekend. Deze omrekening heeft mogelijk gevolgen voor de kosten en inkomsten van Omnibuzz. - De evaluatie van de huidige verdeelsleutel. Gemeenten hebben gevraagd om een evaluatie van de huidige verdeelsleutel (50% inwoners / 50% pashouders) voor de afrekening van de verschillende kosten tussen gemeenten. De verwachting is dat dit leidt tot een eerlijkere verdeling van kosten. Het resultaat van de scenario's die Omnibuzz hiervoor zal uitwerken heeft door COVID-19 vertraging opgelopen. - Taakstelling sociaal domein Bij de begroting van de Omnibuzz 2021-2024 zijn de voordelen ten gunste van de taakstelling sociaal domein gebracht. Indien zich tekorten voordoen, dienen deze gelet op een bestendige gedragslijn ook toegerekend te worden aan de taakstelling. Dit vormt een risico, waardoor het van belang is om in de toekomst zowel voor-, als nadelen naar de begrotingsruimte worden gemuteerd.

Regionale Uitvoerings Dienst (RUD) Limburg-Noord					
Vestigingsplaats	Roermond				
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling				
Website	http://www.rudlimburgnoord.nl/				
Doelstelling	Het doel van de vorming van de Gemeenschappelijke Regeling voor de Regionale Uitvoeringsdienst Limburg Noord (GR RUD LN) is om een hogere kwaliteit van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) te bereiken.				
Belang in verbonden partij					
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigd in het AB.				
Financieel belang	Verdeelsleutel in gemeenschappelijke regeling				
Bijdrage	€ 100				
Financieel					
Eigen vermogen	01-01-2023	€ 181	Vreemd vermogen	01-01-2023	€ 1.150
Eigen vermogen	31-12-2023	€ 144	Vreemd vermogen	31-12-2023	€ 1.150
Resultaat					
Ontwikkeling 2024	- De RUD en haar deelnemers hebben samen een nieuw VTH-systeem ingekocht dat werken onder de nieuwe omgevingswet mogelijk maakt. Inmiddels is de laatste versie van dit systeem (Rx-Mission) operationeel. In 2024 zal de focus liggen op de doorontwikkeling van de functionaliteiten van de applicatie en het ontwikkelen van dashboards en rapportages (sturings- en monitoringsinformatie). Bij onderstaande thema's zijn in 2024 grote veranderingen.: - Regionale probleem- en risicoanalyse: Vanuit het Interbestuurlijk programma VTH (IBP VTH) staat de ontwikkeling van een landelijke PRA op de planning in 2023. Wij volgen deze ontwikkelingen en zullen onze eigen PRA in 2024 daarop worden aangepast. - De Omgevingswet treedt nu echt in werking, op 1 januari 2024 januari. Dit heeft ook gevolgen voor het basistakenpakket, hierin worden onder meer provinciale bodemtaken overgebracht naar de gemeenten. Daarnaast wordt het begrip 'inrichting' uit de Wet milieubeheer losgelaten en onder de Omgevingswet vervangen door een regulering per (milieubelastende) activiteit (MBA). Verder komen enkele nieuwe milieubelastende activiteiten onder het basistakenpakket. Deze wijzigingen worden in 2023 voorbereid om deze te vertalen in de bedrijfsvoering van de RUD LN (risicoanalyse, PDC, uitvoeringsprogramma etc.). - De impact van de Wet Kwaliteitborging voor het bouwen op de begroting van de RUD Limburg Noord is beperkt, behalve in de ondersteunende, faciliterende en organiserende rol bij de bevoegde gezagen. - Energie. Het Klimaatakkoord verlangt dat de inspanningen van bedrijven op het gebied van energiebesparing en het toezicht geïntensiveerd wordt. Dit komt tot uitdrukking in de inzet die gemeenten via het RUP plegen. Belangrijk is dat energietoezicht in 2024 een basistaak is.De toename van regelgeving op klimaataspecten leidt tot meer werk op het gebied van energietoezicht - Bodem, overdracht bodemtaken van provincie naar gemeenten. Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet zullen taken en bevoegdheden vanuit de huidige Wet bodembescherming van provincies naar gemeenten verschuiven. Om efficiency en kwaliteit te borgen is samen met de provincie een rapport opgesteld (OW Bodemtaken NML, Pouderoyen en Tonnaer, 10 juli 2020) om zorg te dragen dat er een “warme overdracht” zal plaatsvinden. Voor deze “warme overdracht” binnen de RUD LN zal				

	incidenteel (voor 2 jaar) 2 fte extra beleidscapaciteit nodig zijn. Structureel is er voor de uitvoering van de nieuwe bodemtaken een gezamenlijke inzet van 5 fte extra capaciteit berekend. In 2023 zal op basis van voorgenoemd rapport gezamenlijk met de provincie projectmatig een koersbepaling uitgewerkt worden. Er ontstaat dan een goed beeld van de consequenties voor de gemeenten en de RUD LN en de benodigde aanpassingen in 2024. - Bodem en één gezamenlijk bodeminformatiesysteem Squit IBIS. Alle gemeenten binnen de RUD LN hebben de wens uitgesproken te willen gaan werken in één gezamenlijk bodeminformatiesysteem Squit IBIS. Enkele gemeenten hebben dit gerealiseerd en werken al gezamenlijk in Squit IBIS. De aanschaf en implementatie van Squit IBIS voor de overige gemeenten gaan we zoveel mogelijk gezamenlijk concretiseren en organiseren. -Zeer zorgwekkende stoffen. De Nederlandse overheid pakt Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) met voorrang aan. ZZS zijn stoffen die gevaarlijk zijn voor mens en milieu. De overheid heeft diverse maatregelen om de uitstoot ZZS te verminderen bij bedrijfsmatige activiteiten. Met behulp van het uitvoeringsprogramma zal de nieuwe regelgeving bijdragen tot vermindering van de uitstoot ZZS. -Asbest. Er heerst nog steeds onduidelijkheid over mogelijke nieuwe subsidies en versoepelingen van geldende regels omtrent asbestsanering. Mogelijke versoepeling van de regelgeving betekent dus meer werk voor de toezichthouder aangezien zij vaak als eerste op locatie zijn en middels toezicht de fouten in werkzaamheden herkennen en een halt toeroepen. Nieuwe toezichthouders zullen deelnemen aan een Asbestdeskundige cursus en de RUD zal zelf een driejarige herhalingscursus te organiseren. - Geluid. Op 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. En daaronder vallen ook de nieuwe regels voor geluid. De Centrale Voorziening Geluidgegevens (CVGG) vormt hiervoor het digitale systeem. Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen gebruiken de CVGG om geluidgegevens aan te leveren, te raadplegen en af te nemen. - Stikstofwetgeving. De stikstofregelgeving is een actueel onderwerp in Nederland. De overheid wil stikstofuitstoot verminderen en kwetsbare natuurgebieden herstellen en versterken. Middels het uitvoeringsprogramma van de RUD LN kan wel indirect invloed op de uitstoot stikstof worden uit geoefend door het controleren van bedrijven op het voldoen aan de opgelegde emissienormen stikstof (ammoniak). - IPPC Veehouderijen. De actualisatie wordt in RUD-verband nu projectmatig opgepakt en is naar verwachting eind 2024 afgerond.
Risicobeheer	

Reinigingsdienst Maasland					
Vestigingsplaats	Haelen				
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling				
Website	https://www.rdmaasland.nl/				
Doelstelling	De reinigingsdienst Maasland voert taken uit op het gebied van inzameling huishoudelijke afvalstoffen, verwijderen van veegvuil, afvalslib en inzameling van bedrijfsafvalstoffen en levert een bijdrage aan de realisatie van de doelstellingen in programma 4.				
Belang in verbonden partij					
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigd in zowel het DB als AB.				
Financieel belang	Verdeelsleutel in gemeenschappelijke regeling				
Bijdrage	€ 2.730				
Financieel					
Eigen vermogen	01-01-2024	1.038	Vreemd vermogen	01-01-2024	7.833
Eigen vermogen	31-12-2024	1.038	Vreemd vermogen	31-12-2024	7.515
Resultaat	€ 0				
Ontwikkeling 2024	Speerpunten 2024: • Beleid op vermindering van huishoudelijk restafval • Invoering PMD huis-aan-huis inzameling met doorzichtige PMD-zakken • Monitoring: uitbouwen monitoringssysteem inzamelwagens, uitvoeren sorteeranalyses • Verduurzaming inzameling en verwerking huishoudelijk afval: meer nadruk op hergebruik en circulariteit • Updaten dienstverleningsovereenkomst met RD Maasland, o.a. rechtstreekse afrekening containerwisselingen • Bewustwording: communicatie, voorlichting en educatie scholen • Aandacht voor afvalinzameling bij appartementencomplexen en seniorenhofjes • Samenwerking met Limburgse gemeenten (ASL) en overheidsgedomineerde afvalbedrijven.				
Risicobeheer	De gemeenschappelijke regeling biedt voldoende mogelijkheden om het functioneren van de organisatie te optimaliseren en in te kunnen spelen op toekomstige ontwikkelingen. De kosten van de gemeenschappelijke regeling zijn inzichtelijk waardoor de risico's beperkt en voldoende beheersbaar zijn. Risicomanagement is voor deze organisatie permanent een agendapunt.				

Veiligheidsregio- Limburg Noord					
Vestigingsplaats	Venlo				
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling				
Website	http://vrln.nl/				
Doelstelling	• De veiligheidsregio voert taken uit op het gebied van rampenbestrijding, crisisbeheersing, brandweerzorg en Geneeskundige Hulp bij Ongevallen en Rampen (GHOR) en levert een bijdrage aan de realisatie van de doelstellingen aan programma 1 • De GGD maakt ook onderdeel uit van de veiligheidsregio. De GGD is een uitvoeringsorganisatie op het gebied van de Wet Publieke Gezondheid (WPG) en heeft van daaruit een belangrijke taak bij de realisatie van doelstellingen in programma 1 • Verder voert de veiligheidsregio taken uit op het gebied van de WMO (maatschappelijke opvang, verslaving- en bemoeizorg). Daarmee wordt een bijdrage aan programma 1 geleverd				
Belang in verbonden partij					
Bestuurlijk belang	Alle deelnemende gemeenten hebben 1 stem in het algemeen bestuur. Afvaardiging burgemeester namens Leudal				
Financieel belang	Verdeelsleutel in gemeenschappelijke regeling				
Bijdrage	€ 4.672				
Financieel					
Eigen vermogen	01-01-2024	€ 6.047	Vreemd vermogen	01-01-2024	€ 51.830
Eigen vermogen	31-12-2024	€ 5.603	Vreemd vermogen	31-12-2024	€ 60.916
Resultaat	0				
Ontwikkeling 2024	Speerpunten 2024: • Uitvoeren wettelijke taken brandweer conform visie Brandweer 2030 • Samenwerking met buurregio's en informatie gestuurd werken • maatregelen uitvoeren toekomstbestendig maken repressieve inzet brandweer • Bevorderen van een gezonde leefstijl en een gezond en veilige woonomgeving • Het op peil houden van de bescherming tegen gezondheidsrisico's • Informatie laten werken voor publieke gezondheid • Borging publieke gezondheid binnen de publieke veiligheid				
Risicobeheer	In de nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen van de VRLN is bepaald dat de VRLN een weerstandsvermogen aanhoudt op grond van het vastgestelde risicoprofiel. Het risicoprofiel wordt om de drie jaar geactualiseerd. De berekende weerstandscapaciteit is bepaald op € 1.250.000. Uit de jaarverantwoording 2022 blijkt dat de VRLN eind 2022 beschikt over een algemene reserve € 533.000 en een vrij beschikbare reserve van € 1.436.000,-. Dit is een weerstandsvermogen van € 1.969.000,-. Dit is hoger dan de benodigde capaciteit.				

Westrom					
Vestigingsplaats	Roermond				
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling				
Website	http://www.westrom.nl/				
Doelstelling	• Uitvoering Wet sociale werkvoorziening (WsW) • Zoveel mogelijk inwoners arbeid bieden in een beschutte werkomgeving. In de komende jaren wordt de • sociale werkvoorziening afgebouwd				
Belang in verbonden partij					
Bestuurlijk belang	De 5 gemeenten in Midden-Limburg zijn eigenaar van Westrom. In het dagelijks bestuur is Leudal vertegenwoordigd door 1 wethouder. In het algemeen bestuur door 2 wethouders.				
Financieel belang	Verdeelsleutel in gemeenschappelijke regeling				
Bijdrage	€ 229				
Financieel					
Eigen vermogen	01-01-2022	€ 4.151	Vreemd vermogen	01-01-2022	€ 4.072
Eigen vermogen	31-12-2022	€ 4.176	Vreemd vermogen	31-12-2022	€ 4.549
Resultaat	- € 1.269				
Ontwikkeling 2024	Voor de komende jaren wordt een nieuwe strategische visie opgesteld. Thans wordt de variant van beëindiging van Westrom en overheveling van de taken naar de Centrumgemeente uitgewerkt.				
Risicobeheer	In 2024 worden de hogere kosten (ivm inflatie en hogere energielasten) opgevangen met een deel van de reserves.				

Overig					
Ijzeren Rijn					
Vestigingsplaats	Venlo				
Rechtsvorm	Overig				
Website	https://www.prorail.nl/projecten/ijzeren-rijn				
Doelstelling	Gemeenten en instanties werken samen aan het creëren van zo veel mogelijk beïnvloedingsruimte om veiligheidsrisico's en aantasting van de leefbaarheid vanwege heringebruikname van het historische tracé van de IJzeren Rijn zo veel mogelijk te verminderen.				
Belang in verbonden partij	Afhankelijk gesteld van gevergde noodzaak				
Bestuurlijk belang					
Financieel belang					
Bijdrage					
Financieel					
Eigen vermogen	01-01-2023	n.v.t.	Vreemd vermogen	01-01-2023	n.v.t.
Eigen vermogen	31-12-2023	n.v.t.	Vreemd vermogen	31-12-2023	n.v.t.
Resultaat					
Ontwikkeling 2024	Op 6 juni 2023 heeft een bestuurlijk overleg plaatsgevonden tussen vertegenwoordigers van Nederland, België en Duitsland. Daarin is getracht meer beïnvloedingsruimte te creëren ten aanzien van de 3RX-variant.				
Risicobeheer					

Samenwerking Midden-Limburg					
Vestigingsplaats	Roermond				
Rechtsvorm	Overig				
Website					
Doelstelling	Per 1-1-2015 is de Samenwerkingsovereenkomst Midden-Limburg van start gegaan middels een bestuursovereenkomst tussen de 7 Midden-Limburgse gemeenten. Doel van de bestuursovereenkomst SML is: • Het organiseren van een netwerkstructuur die voor bundeling en coördinatie zorgt van projecten en trajecten op economisch, sociaal en fysiek terrein • Het in de overeenkomst bepaalde laat de publiekrechtelijke positie en de bevoegdheden van overheden onverlet				
Belang in verbonden partij	€ 0,60 per inwoner; proces en organisatiekosten				
Bestuurlijk belang					
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage aan Roermond die de budgetten namens de regio beheert.				
Bijdrage	€ 58				
Financieel					
Eigen vermogen	01-01-2022	€ 66	Vreemd vermogen		nvt
Eigen vermogen	31-12-2022	€ 194	Vreemd vermogen		nvt
Resultaat	€ 128				
Ontwikkeling 2024	De eerder vastgestelde visie “Midden-Limburg, verbindend hart van Limburg” is vertaald in een investeringsagenda 2022-2032. We beschikken nu over een ambitieuze, op de maat van onze regio toegesneden Investeringsagenda Midden-Limburg, die ons gaat helpen om de brede welvaart in onze regio op een hoger peil te brengen. De agenda is niet minder dan het visitekaartje van SML en een uitnodiging aan provincie, rijk en Europa om aan te haken. Samen met Keyport, OML, Ons WCL en andere organisaties zetten we Midden-Limburg op de kaart! Op basis van de investeringsagenda gaan we ons opnieuw inspannen om voor Midden-Limburg een zogeheten Regiodeal binnen te halen, nadat de aanvraag in 2022 werd afgewezen.				
Risicobeheer	Het financieel risico is beperkt tot de jaarlijkse bijdrage aan proces- en organisatiekosten. 1 euro extra voor proceskosten ivm regiodeal-aanvraag.				

Stichting / Vereniging						
Keyport						
Vestigingsplaats	Weert					
Rechtsvorm	Stichting / Vereniging					
Website	www.keyport.nl					
Doelstelling	Keyport is de samenwerking tussen ondernemers, overheid en onderwijs (triple helix), een manier van werken om de economische structuur in en voor de regio te versterken. Keyport bundelt en regisseert de krachten van ondernemers, overheid, onderwijs en kennisinstellingen en fungeert als de centrale visie waarin de drie partijen zich herkennen.					
Belang in verbonden partij	bijdrage € 2,47 per inwoner					
Bestuurlijk belang						
Financieel belang	Verdeelsleutel in de regeling					
Bijdrage	€ 88					
Financieel						
Eigen vermogen	01-01-2022	€ 95	Vreemd vermogen	01-01-2022	€ 1.303	
Eigen vermogen	31-12-2022	€ 16	Vreemd vermogen	31-12-2022	€ 1.259	
Resultaat	€ 16					
Ontwikkeling 2024	De voor de uitvoering van het Routeplan 2021-2024 gevraagde bijdrage per inwoner blijft ook voor de jaren 2023-2024 gehandhaafd op € 2,47. Er zijn weer diverse nieuwe projecten opgestart door Keyport. Steeds meer Leudalse bedrijven nemen deel aan een of meer projecten.					
Risicobeheer	Het financieel risico is beperkt tot de jaarlijkse bijdrage aan proces- en uitvoeringsmiddelen.					

Routebureau Midden-Limburg					
Vestigingsplaats	Venlo				
Rechtsvorm	Stichting / Vereniging				
Website	https://www.routebureaulimburg.nl/				
Doelstelling	• Het Routebureau staat garant voor een kwalitatief hoogstaand en actueel fietsknooppuntennetwerk. • Het routebureau zorgt voor goede ontsluiting van routeinformatie naar de promotie-organisaties. • Uniformiteit in bewegwijzering. • Het tegengaan van verrommeling van het landschap. • Vergaren van informatie omtrent routes • Initiëren van vernieuwing en gezamenlijke aanpak in Noord- en Midden-Limburg				
Belang in verbonden partij	€ 0,46 per inwoner van 2021 t/m 2024				
Bestuurlijk belang					
Financieel belang					
Bijdrage					
Financieel					
Eigen vermogen	01-01-2022	€ 82	Vreemd vermogen	01-01-2022	€ 68
Eigen vermogen	31-12-2022	€ 87	Vreemd vermogen	31-12-2022	€ 115
Resultaat	Nihil				
Ontwikkeling 2024	Het Routebureau coördineert het onderhoud en beheer van de recreatieve routenetwerken en de daarbij behorende voorzieningen zoals start- en bewegwijzeringsborden. Ze legt routes vast in een digitaal systeem en ontsluit de informatie in online routeplanners wandelen, fietsen en ruiteren en voor de vervaardiging van promotie- en kaartmateriaal door promotieorganisaties. Ook adviseert het Routebureau haar partners gevraagd en ongevraagd over (project)ontwikkelingen die bijdragen aan de kwaliteit van de routenetwerken. Als extra activiteit wordt in 2024 ook een actueel businessplan voor de periode 2025 t/m 2028 opgesteld.				
Risicobeheer	De algemene reserve (ultimo 2022 € 25.902) wordt aangehouden ter dekking van eventuele incidentele posten en het opvangen van eventuele tegenvallende resultaten.				

3.7 Grondbeleid

3.7.1 Algemeen

Inleiding

Voor diverse gemeentelijke activiteiten is grond- en vastgoed nodig. Gemeentelijke plannen op onder meer het gebied van wonen, werkgelegenheid en recreatie hebben consequenties voor het grond- (en vastgoed-)gebruik in de gemeente. Dat betekent in veel gevallen dat het bestaande gebruik veranderd dient te worden. Zeggenschap over grond en vastgoed is dan ook van groot belang voor het verwezenlijken van initiatieven in de fysieke leefomgeving en publieke voorzieningen. Zonder grond is het immers niet mogelijk om (levensloop bestendige en starters) woningen te bouwen, of wegen of recreatiegebieden aan te leggen. Er is derhalve een markt waarop grond en vastgoed worden gekocht, geëxploiteerd en/of verkocht.

Een goede werking van de grond- en vastgoedmarkt is belangrijk om maatschappelijk gewenst ruimtegebruik te bevorderen (zoals het realiseren van functies en van beleidsinhoudelijke doelstellingen) en de kwaliteit van het ruimtegebruik te verhogen. Overheden voeren onder meer grond- en vastgoedbeleid met het oog op een goede werking van de grondmarkt en trachten met het beleid veranderingen in het grond- en vastgoedgebruik te sturen.

Zo kunnen we het bereiken van onze doelen op het gebied van ruimtelijke ordening, volkshuisvesting, economie, werkgelegenheid, maatschappelijke ontwikkeling en verkeer en vervoer veilig stellen. Het grond- en vastgoedbeleid is een ondersteunend middel om ruimtelijke en sociaal-maatschappelijke doelen in de fysieke leefomgeving te realiseren.

Doel

Grond- en vastgoedbeleid is geen doel op zich.

Grond- en vastgoedbeleid is doelgericht ingrijpen van de overheid op de grond- en vastgoedmarkt om te komen tot een efficiënte en rechtmatige verdeling van onroerend goed en van kosten en baten bij de ontwikkeling ervan. De doelstelling is, in beginsel, driedelig. Overheden grijpen in de eerste plaats in op de grondmarkt om het feitelijke ruimtegebruik beter te laten aansluiten op het maatschappelijk gewenste ruimtegebruik (c.q. ruimtelijke ontwikkeling), zoals op het gebied van de volkshuisvesting (genoeg betaalbare huur- en koopwoningen) en economie (groei werkgelegenheid) en dit (realisatie van bestemmingen en van beleidsinhoudelijke doelstellingen) te bevorderen. In de tweede plaats richt het beleid zich op het verhogen van de kwaliteit van het ruimtegebruik en de marktwerking op de grond- en vastgoedmarkt. In de laatste plaats richt het beleid zich op de verdeling van kosten en baten (tussen gemeente en grondeigenaren) die ontstaan door overheidsinterventies, zoals bestemmingswijzigingen en investeringen. Het transparant maken en beheersen van de risico's van ruimtelijke ontwikkelingen en projecten.

In de omgevingsvisie en beleidsnota's legt de gemeente Leudal haar ruimtelijk beleid en doelstellingen, samenhangend met de ontwikkelingsopgaven van wonen, werken, voorzieningen en (ruimtelijke) projecten vast. Het Grond- en vastgoedbeleid borgt een eenduidige en transparante beleidslijn voor het sturen en beheersen van ruimtelijke projecten. Het is een middel om beleidsinhoudelijke doelstellingen te verwezenlijken voor gebruik, beheer en ontwikkeling van de fysieke leefomgeving. Voor onze gemeente is het (voeren van) Grond- en vastgoedbeleid ook een belangrijk instrument voor het bereiken van de maatschappelijke doelen van de Omgevingswet.

De gemeente geeft in het grond- en vastgoedbeleid de wijze en mate van inzet van het beschikbare grondbeleidsinstrumentarium aan. Het beleid is echter niet alleen een ondersteunend instrument voor het verwezenlijken van diverse ruimtelijke en sectorale beleidsdoelen, ook zijn er voor de gemeente grote financiële risico's aan verbonden. Goede sturing en beheersing van de uitvoering is van groot belang om tegelijkertijd de gemeentelijke doelen te realiseren en financiële risico's beperkt te houden.

Het Grond- en vastgoedbeleid van de gemeente vormt daarnaast het beleidskader van de regels voor het gemeentelijk vastgoedbeheer. Bij vastgoedbeleid gaat het in het bijzonder over de manier waarop de gemeente haar vastgoed op een zodanige manier in kan zetten dat de gemeentelijke (huisvesting)doelen zo doeltreffend en doelmatig gerealiseerd worden.

Visie op Grond- (en vastgoed)beleid

Het Grond- en vastgoedbeleid wordt ingezet om gewenste en toekomstige (her-)ontwikkelingen te realiseren en om ruimtelijke doelstellingen op het gebied van onder meer wonen, werkgelegenheid, natuur en groen, infrastructuur, klimaatadaptie, recreatie, maatschappelijke voorzieningen en gemeentelijke (huisvesting)doelen te verwezenlijken. Dit wordt gestimuleerd door het uitvoeren van lopende en het (her-)ontwikkelen van (nieuwe) plannen.

In de nota wordt uitgegaan van de omgevingswet per 1 januari 2024 en de instrumenten in de nieuwe situatie, zijnde de instrumenten uit het Omgevingsrecht onder andere Wro, Bro, WvG, Wabo en Onteigeningswet.

Vormen van grondbeleid

De gemeente Leudal kan op verschillende manieren haar grondbeleid vormgeven. Dit hangt af van de urgentie van een (her-)ontwikkeling, de mate van gewenste gemeentelijke bemoeienis en de potentie van een ontwikkeling.

De gemeente Leudal kan kiezen tussen de volgende ontwikkelstrategieën:

- Planontwikkeling en -realisatie door de gemeente zelf (Actief Grondbeleid);
- Planontwikkeling en -realisatie door derden (Faciliterend Grondbeleid);
- Planontwikkeling en -realisatie in een samenwerking (PPS);
- Planontwikkeling en -realisatie waarbij toekomstige bewoners gezamenlijk opdrachtgever zijn voor hun eigen nieuwbouwproject (CPO), dit geschied in samenwerking met de gemeente en conform gestelde randvoorwaarden.

Gemeentes kiezen veelal, afhankelijk van de situatie, voor één van deze types van Grondbeleid. Dit wordt "situationeel Grond- en vastgoedbeleid" genoemd. Onder "uitvoering grondbeleid" wordt dit nader toegelicht.

Herziening Nota Grond- en vastgoedbeleid

In de herziening nota Grond- en vastgoedbeleid wordt onder andere meegenomen de vastgestelde 'Structuurvisie Wonen Midden-Limburg 2022-2025', het Didam-arrest, de wijziging van het BBV, de toekomstige ontwikkeling van de Omgevingswet (zie paragraaf doelen) en de gewijzigde inzichten met betrekking tot het (her)ontwikkeling en/of herbestemming van vrijkomende gronden en accommodaties(/gemeentelijk vastgoed). Rekening houdend met deze ontwikkelingen en onze ambitie de kernen leefbaar te houden voor onze burgers en bedrijven, is de nota Grond- en vastgoedbeleid samengevoegd tot één nota. Met de instrumenten die deze Nota ons bieden wordt het mogelijk in te spelen om op de bestaande en toekomstige ontwikkelingen.

Onderstaand wordt kort ingegaan op de bestaande ontwikkelingen

De Structuurvisie Wonen Midden-Limburg 2022-2025 (inclusief Versnellingsagenda) betreft een compacte actualisatie van de Structuurvisie Wonen 2018, de visie is uitvoeringsgericht en in de praktijk toepasbaar. De focus ligt op de realisatie van voldoende woningen van 'de juiste kwaliteit op de juiste plek'. Het is de uitdaging de komende jaren voldoende woningen en de juiste woningen op de juiste plaats toe te voegen. Er zijn regionale verschillen. Het aantal huishoudens in de regio is de afgelopen 3 jaar (2018 tot en met 2020) met 2,1% (2.223) toegenomen. Alle gemeenten laten (nog) een groei zien. In enkele gemeenten vlakt de groei langzaam af en nadert de huishoudentop. Het is zaak de ambities de komende periode wederom waar te maken. De Structuurvisie Wonen 2022 bevat instrumentarium om deze opgaven te bereiken. De Structuurvisie Wonen is voor de gemeente Leudal uitgewerkt in lokaal woonbeleid, vastgesteld in de Versnellingsagenda Wonen 2022-2025. Daarnaast ligt er een opgave in de (ver)bouwopgave en de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad. Dit wordt met concrete maatregelen vanuit het duurzaamheidsbeleid/de transitievisie warmte opgepakt.

In het 'Didam'-arrest van 26 november 2021 (ECLI:NL:HR:2021:1778) heeft de Hoge Raad geoordeeld dat overheden bij de verkoop van grond gelegenheid moeten bieden aan (potentiële) gegadigden om mee te dingen. Dat betekent dat overheden niet zonder meer vrij zijn om grond te verkopen aan een partij naar keuze. Overheden moeten gelijke kansen bieden bij uitgifte van grond. Deze uitspraak heeft veel stof doen opwaaien bij gemeenten. Ook voor het handelen van gemeente Leudal heeft dit gevolgen.

Voor alle lopende dossiers zijn de processtappen die als gevolg van het arrest (extra) nodig zijn, in beeld gebracht. Per casus wordt dit opgepakt. Daarnaast is van belang dat het arrest de uitgifte van gronden in brede zin raakt.

Bij de uitgifte van gronden of vastgoed ten behoeve van projectmatige ontwikkelingen wordt gewerkt met een marktconsultatie. Daarbij wordt reeds via de systematiek van het arrest gewerkt. Dit blijft ook in de toekomst zo. Dus bij één-op-één vragen van marktpartijen om aankoop van een perceel grond wordt naar deze systematiek verwezen en wordt geen één-op-één onderhandeling gevoerd. Tenzij sprake is van een beoogde functie waarvoor slechts één partij aan de selectiecriteria kan voldoen. De criteria worden vooraf bepaald en het voornemen tot verkoop wordt altijd bekend gemaakt/gepubliceerd.

In gevallen waar burgerinitiatieven betrokken zijn, gebeurde verkoop via selectiecriteria nog niet (dit waren immers geen marktpartijen met een commercieel belang). Dit zal in de toekomst moeten wijzigen. Er wordt uitgiftebeleid gemaakt c.q. criteria gesteld voor uitgifte van (vrijkomende) maatschappelijke locaties ten behoeve van (collectieve) burgerinitiatieven. Daarbij kan het college nog steeds, zij het door het formuleren van criteria, sturen op (woon- of leefbaarheids-)concepten die worden ontwikkeld door en voor inwoners. Denk aan woon coöperatieve vormen of CPO-concepten.

Vanaf 2016 zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV) nadere regels gesteld voor gebiedsontwikkeling. Voor een goed begrip van de achtergronden hiervan lichten we de drie belangrijkste aanleidingen voor deze nadere regels hieronder toe.

Ten eerste is de invoering van de vennootschapsbelasting (vpb) voor overheden per 1 januari 2016 een belangrijke aanleiding geweest om de regelgeving over grondexploitatie scherper neer te zetten en duidelijker af te bakenen van andere activiteiten die de gemeente uitvoert met grond en vastgoed. Het blijkt van belang om het begrippenkader van de fiscale wetgeving en van het BBV zo goed mogelijk op elkaar aan te laten sluiten, zodanig dat geen onduidelijkheid bestaat over de afbakening van de grondexploitatieactiviteiten en de lasten en baten die daaraan (moeten) worden toegerekend.

Een tweede aspect dat van belang is geweest voor de wijziging is het beperken van de risico's die gemeenten lopen met hun grondbeleid.

Een derde aspect is in het kader van het rapport 'Vernieuwing van de begroting en verantwoording van gemeenten' gepleit voor meer vergelijkbaarheid in de verslaggeving van gemeenten.
Met de wijziging in het BBV en met de notities van de commissie BBV is meer eenduidigheid en daarmee vergelijkbaarheid voor gemeentelijke grondbedrijven bewerkstelligd:

- spelregels over start en eind van grondexploitatieprojecten, besluitvorming door de gemeenteraad en verslaggeving in begroting en jaarrekening;
- eenduidigheid in de kostentoerekening (Wro/Bro en voorschriften voor rente);
- eenduidigheid in resultaatbepaling, verliesvoorziening en tussentijdse winstneming.

Daarnaast richt de opgave zich in ieder geval niet alleen op kwantitatieve groei, maar meer en meer ook op kwalitatieve groei.

Als gevolg van deze wijziging wordt de grondexploitatie als volgt gedefinieerd. De grondexploitaties zijn:

- Gronden in eigendom van de gemeente, waarvoor door de gemeenteraad een grondexploitatiecomplex met een grondexploitatiebegroting is vastgesteld. Vanaf dat moment wordt de bouwgrond in exploitatie geopend en kunnen kosten worden geactiveerd en bijgeschreven op de voorraadpositie bij onderhanden werk (bouwgronden in exploitatie) op de balans.
- Gronden die zich in het transformatieproces bevinden waarbij in bezit zijnde grond en (eventueel) aanwezige opstallen worden omgevormd naar bouwrijpe grond, met als oogmerk (opnieuw) te worden bebouwd. Er is derhalve sprake van ‘actief Grondbeleid’.

Momenteel werkt de commissie BBV aan een actualisering van de Notitie grondbeleid in begroting en jaarstukken (2019) in het kader van de Omgevingswet.

Daarnaast treedt de Omgevingswet in werking op 1 januari 2024. De Omgevingswet brengt een stelselherziening met zich mee voor het omgevingsrecht. De huidige 26 wetten worden gebundeld tot één Omgevingswet (aangevuld met nadere besluiten en regelingen). De wetgever beoogt hiermee het omgevingsrecht transparanter, integraler, sneller en beter te maken. De maatschappelijke doelen van het omgevingsrecht als geheel zijn opgenomen in artikel 1.3 van de Omgevingswet. Deze wet is gericht op het in onderlinge samenhang:

- bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit en
- doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften.

Omdat de inwerkingtreding van de Omgevingswet enkele keren is uitgesteld, wordt in deze nota geen datum meer genoemd, maar wordt gesproken over de “inwerkingtreding van de Omgevingswet”. Gelet op deze inwerkingtreding worden bovendien zoveel als mogelijk nieuwe termen gebruikt (omgevingsplan als opvolger van het bestemmingsplan, omgevingsvisie als opvolger van de structuurvisie, etc.). De instrumenten en terminologie kunnen – voor de toepassing van dit beleid – als vergelijkbaar worden beschouwd. Instrumenten zoals het voorkeursrecht en onteigening worden eveneens onderdeel van de Omgevingswet c.q. de Aanvullingswet Grondeigendom.

Uitvoering grondbeleid

In de praktijk was in de afgelopen jaren vooral het faciliterende Grondbeleid het adagium. De gemeente kon en wilde de risico’s die samenhangen met actief Grondbeleid niet dragen.
Alleen faciliterend Grondbeleid heeft echter ook nadelen. Je kunt als gemeente minder sturen en als een marktpartij iets niet wil, dan stopt het. Dit terwijl een ontwikkeling wel heel wenselijk kan zijn om één van onze kernen leefbaar te houden. In het nieuwe Grond- en vastgoedbeleid van de gemeente Leudal wordt voorgesteld situationeel Grond- en vastgoedbeleid toe te passen, zodat per geval de strategie afgewogen kan worden. Het zou bijvoorbeeld vanuit ruimtelijk-, maatschappelijk- of volkshuisvestelijk oogpunt op een gegeven moment wenselijk kunnen zijn om toch over te gaan tot actief grondbeleid. Om deze keuze op basis van objectieve criteria te kunnen maken wordt in de nieuwe nota aan het grond- en vastgoedbeleid een afwegingskader toegevoegd.

Grondprijsbeleid en vaststelling van grondprijzen voor woningbouw en bedrijventerreinen.

Uitgiftebeleid bouwgrond
Jaarlijks stelt het College van Burgemeester en Wethouders de verkoopprijzen grond voor verschillende functies opnieuw vast en/of past het aan de marktontwikkelingen aan, op basis van de residuele grondprijsmethode. De gemeenteraad wordt achteraf in kennis gesteld van de aanpassingen. Voor incidentele ontwikkelingen kan het College van Burgemeester en Wethouders een afwijkende grondprijsmethode hanteren.

Uitgiftebeleid reststroken
De verkoop van restgronden/groenstroken heeft de voorkeur boven verhuur/bruikleen, mits voldaan wordt aan de volgende condities:

- Er is geen sprake (meer) van een functionele of structurele betekenis.
- Bestemmingsplanvoorschriften.
- Verkeersveiligheid aspecten.
- Verkoop toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen niet in de weg staat/hindert.
- Opbrengsten uit verkopen van percelen groter dan 1.000 m², € 1 per m² aanwenden om de boekwaarde te verlagen.
- Opbrengsten uit verkopen van percelen kleiner dan 1.000 m² komen ten gunste van de reserve grondexploitaties.

Verkoopbeleid gronden niet voor de openbare dienst bestemd

- Gronden met een strategische waarde komen niet voor verkoop in aanmerking. Met strategische waarde wordt bedoeld dat deze gronden in de toekomst nog ruimtelijke, maatschappelijke of financiële mogelijkheden kunnen hebben.
- Voor gronden in en nabij een kern geldt in principe dat die strategisch zijn en dient het college gemotiveerd aan te geven waarom verkoop wel mogelijk is.
- Verkoop van gronden (niet zijnde reststroken) geschiedt alleen via openbare procedure (dit in overeenstemming met het Didam arrest). Verkoop aan derden op verzoek is toegestaan, maar dan vindt de verkoop plaats op basis van een getaxeerde verkoopprijs.

- Regulier verpachte percelen komen in principe niet voor verkoop in aanmerking vanwege de lagere opbrengstwaarde. Wel wordt het pachtbeleid geïntensiveerd met als doel reguliere verpachtingen te beëindigen en dan mogelijk te verkopen.
- Versnipperde bospercelen komen voor verkoop in aanmerking. In eerste instantie komen bos- en/of natuurbeherende instanties in aanmerking voor koop. Bij geen interesse wordt aan omliggende grondeigenaren aangeboden om de grond te kopen. Verkoopprijs wordt bepaald door een taxateur.

Verwervingsbeleid
De gemeente kiest ervoor om bij elke in ontwikkeling te brengen locatie op dat moment te kiezen voor een passend verwervingsbeleid, waarbij zoveel mogelijk wordt gekozen voor verwerving, passend bij de situatie of het doel wat de gemeente voor ogen heeft.

- De gemeente Leudal hanteert het instrument van onteigening structureel en al vroeg in het onderhandelingsproces als een beleidsinstrument. Zodra een bestemmingsplan is vastgesteld, wordt zo nodig aan de hand van een onteigeningsplan een onteigeningsbesluit genomen. De onteigening zal al administratief worden ingezet.
- Primaire inzet blijft het bereiken van een minnelijke aankoop. Echter, het onteigeningsbesluit dient in eerste instantie als drukmiddel en in tweede instantie om tot daadwerkelijke onteigening over te gaan indien van zelfrealisatie geen sprake is en minnelijke aankoop is mislukt.

Kostenverhaal
De inzet van de gemeente Leudal is er op gericht om zo vaak als mogelijk het kostenverhaal via vrijwillige overeenkomsten met een grondeigenaar (anterieure overeenkomsten) te verzekeren.

Herziening
De gemeente Leudal actualiseert jaarlijks alle grondexploitaties. De bijstelling vindt op twee momenten in het jaar plaats en wel bij de besluitvorming van de jaarstukken en de begrotingsstukken.

Risicomanagement
De gemeente Leudal voert een actief risicomanagement door:

- De uitgangspunten van de planexploitatie continu te monitoren en zo nodig bij te stellen, zonder dat hiermee de kwaliteit van het plan substantieel wordt aangetast. In dat geval is nieuw bestuurlijk draagvlak vereist.
- De onderdelen van de planontwikkeling realistisch in te schatten.
- Activiteiten in het planontwikkelingsproces te toetsen aan vastgestelde financiële kaders en het planresultaat te toetsen aan de mogelijkheden en onmogelijkheden met betrekking tot het weerstandsvermogen van de gemeente.

3.7.2 Exploitatieresultaat

De volgende activiteiten zijn uitgevoerd ofwel worden afgerond voor of in 2024:

- In de begroting is reeds melding gemaakt van het feit dat we signaleren dat ook in onze gemeente sprake is van een aantrekkende markt, dit onder andere omdat de interesse in en verkoop van kavels is toegenomen. De verkopen hebben in de afgelopen periode wel vertraging opgelopen als gevolg van de aangepaste normen voor Stikstof dispositie en PFAS. De verwachting is dat dit geen effect heeft voor 2024 en volgende jaren.
- Voor een gedeelte van de voormalige basisschool locatie Pinxtenstraat Haler is in samenspraak met het dorpsoverleg, de woningstichting Woonik (de rechtsopvolger van Woningstichting Stramproy) en een private ontwikkelaar gewerkt aan een kwalitatief plan dat voorziet in de realisatie van vijf levensloopbestendige woningen. Hiervoor is begin 2020 de grondexploitatie geactiveerd, het bestemmingsplan is gewijzigd met het doel deze ontwikkeling mogelijk te maken. Naar verwachting wordt de verkoop in 2024 gerealiseerd en kan de exploitatie daarna worden afgesloten.
- Voorbereidende gesprekken en werkzaamheden lopen er om invulling te geven aan de overeenkomst ruimte voor ruimte Regeling eerste trance op de locatie Heythuysen Bevelanden ‘Den Hoeck’. In 2022 is een anterieure overeenkomst gesloten, dit zodat de gronden in 2024 overgedragen kunnen worden aan de ontwikkelaar.

Voorbereidende werkzaamheden om plannen van de grond te krijgen hebben voornamelijk betrekking op:

- Bevelanden fase 1
  In 2022 is gestart met de aanleg van de infrastructuur voor fase 1 deel 1. Naar verwachting wordt de aanleg van de infrastructuur voor fase 1 deel 1 eind 2023 afgerond. De aanleg van de infrastructuur (onder andere de definitieve bestrating) geschied in delen omdat het ons streven is deze pas aan te leggen na het voldoende gereed zijn van de laatste woning in aanbouw. Door deze wijze van werken voorkomt de gemeente Leudal dat de infrastructuur kapot gereden wordt door het werkvervoer. Naar verwachting wordt de exploitatie afgesloten in 2024 en worden de noodzakelijke middelen voor het realiseren van de infrastructuur fase 1 deel 2 toegevoegd aan de grondexploitatiereserve, met het doel de middelen te reserveren voor het aanleggen van de infrastructuur voor fase 1 deel 2, dit na afronding van de bouwactiviteiten in het gebiedsdeel.
- Witte huis
  De gemeente Leudal is voornemens bouwrijpe gronden te verkopen. Door de kopende partij is er een passend plan voor deze locatie gemaakt. Om het plan ten uitvoer te brengen heeft er een wijziging plaats gevonden van het bestemmingsplan. De verkoop bevindt zich in een vergevorderd stadium. Naar verwachting wordt de verkoop eind 2023 gerealiseerd en kan de exploitatie in 2024 worden afgesloten.
- Heythuysen- Burgemeester Jansen van Sonlaan
  Er is principe overeenstemming bereikt met een partij voor de realisatie van 10 seniorenwoningen. In 2020 hebben de partijen de afspraken vastgelegd in een anterieure overeenkomst. De levering vindt plaats in 2024 nadat het planologisch kader in werking treedt en een bruikbare omgevingsvergunning voor de tien woningen is verleend.
- Grathem - Markt 8 en 8a
  Voor de locatie van het voormalige transportbedrijf aan de Markt 8 en 8a in Grathem heeft een marktconsultatie plaats gevonden en een projectontwikkelaar is geselecteerd om het project voor eigen rekening en risico te ontwikkelen. Om het voorgenomen plan van de projectontwikkelaar te realiseren is het bestemmingsplan gewijzigd. De verkoop bevindt zich in een vergevorderd stadium. Naar verwachting wordt de verkoop in 2023 gerealiseerd en kan de exploitatie in 2024 worden afgesloten.

- Bedrijventerrein Ittervoort fase 4
  Het bestemmingsplan voor de ontwikkeling van Ittervoort vierde fase is 22 december 2020 vastgesteld. Er zijn beroepschriften ingediend. In 2021 is het verweerschrift naar aanleiding van de ingediende beroepschriften toegestuurd aan de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Er is nog geen duidelijkheid over het vervolg. Voor de voorlopige realisatieplanning gaan we ervan uit dat er eind 2023 een uitspraak ligt. Parallel wordt gewerkt aan het sluiten van de koopovereenkomsten met de kandidaat kopers. Het streven is het project af te ronden in 2026.
- Ittervoort - Uitbreiding winkelgebied aan de Napoleonsweg
  Er is een principe overeenstemming bereikt met de ontwikkelaar voor de verkoop van de supermarktlocatie in Ittervoort. Eind 2023 wordt de grondexploitatie geactiveerd voor het winkelgebied Ittervoort. Het streven is het project in 2026 af te ronden.
- Grathem - Sportlaan
  In 2021/2022 heeft er haalbaarheidsonderzoek plaatsgevonden voor woningbouw op de locatie van de voormalige sportvelden in Grathem en hierbij de mogelijkheden van Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO) te onderzoeken. Het haalbaarheidsonderzoek is afgerond en er zijn geen ruimtelijke belemmeringen naar voren gekomen die ertoe leiden dat woningbouw op deze locatie niet mogelijk is. Wel zijn er enkele aandachtspunten. Verder is gebleken dat CPO een haalbare ontwikkeling is voor deze locatie.
  In 2022 wordt het haalbaarheidsonderzoek vastgesteld en vervolgens worden de voor woningbouwontwikkeling benodigde procedures opgestart (opstellen bestemmingsplan en verkoop- en exploitatieovereenkomst). Eind 2023 wordt de activering van de voorliggende exploitatie ter besluitvorming voorgelegd aan de gemeenteraad.

Prognose van te verwachten resultaten

Voor woningbouwplannen en de locaties voor bedrijventerreinen, die de gemeente exploiteert en/of waar de gemeente financiële verplichtingen heeft, wordt een grondexploitatie geopend. Van elke exploitatie is een opzet of berekening gemaakt van toekomstige uitgaven en inkomsten. Op deze wijze wordt het saldo op eindwaarde verkregen. Dit is het bedrag dat na uitvoering van een plan op de einddatum resteert aan winst of verlies. In de cyclus voor de jaarrekening worden jaarlijks de meerjarenplanning van de exploitaties geactualiseerd en door het college van Burgemeester en Wethouders ter vaststelling aangeboden aan de gemeenteraad. Uit de meerjarenplanning blijkt het financiële verloop en de ontwikkeling van de exploitaties.

(bedrag x 1.000)

Onderdeel	Boekwaarde 01-01-2024	Rente 2024	Raming resterende uitgaven	Raming resterende inkomsten	Raming eindsaldo
Woningbouw in exploitatie bestaande uit:					
Gemeentelijke bouwgrond in exploitatie	-1.741	-12	824	-694	-1.623
Faciliterend grondbeleid	-36	-1			-37
Bedrijventerrein in exploitatie	2.897	48	9.084	-12.802	-773
Totaal	**1.120**	**35**	**9.908**	**-13.496**	**-2.433**

Onderdeel	Boekwaarde 01-01-2024	Raming resterende uitgaven	Raming resterende inkomsten	Raming eindsaldo	Jaar afsluiting
					(bedrag x 1.000)
Woningbouw					
Baexem Witte huis	0	5	-5	0	2024
Heibloem P. van Donstraat	-472	62	0	-410	2024
Heythuysen De Bevelanden 1	-816	576	0	-240	2024
Heythuysen Walk	-199	0	0	-199	2023
Haler Pinxtenstraat	2	157	-159	0	2024
Haler Gruttostraat	-264	5	0	-259	2024
Heythuysen J. van Sonlaan	9	7	-531	-515	2024
Totaal	**-1.740**	**812**	**-695**	**-1.623**	

Woningbouw(gemeentelijke exploitaties) in exploitatie vooruitzichten
De op het einde van de exploitatietermijnen (eindwaarde) te behalen winstraming bedraagt € -1.623.901. De contante waarde (2024) bedraagt € -1.545.000.

Onderdeel	Boekwaarde 01-01-2024	Raming resterende uitgaven	Raming resterende inkomsten	Raming eindsaldo	Jaar afsluiting
					(bedrag x 1.000)
Bedrijventerreinen					
Heythuysen BT Arenbos	-833	60	0	-773	2024
Ittervoort, BT fase IV	3.656	5.174	-8.830	0	2026
Ittervoort Napoleonsweg	73	3.899	-3.971	1	2026
Totaal	**2.896**	**9.133**	**-12.801**	**-772**	

Bedrijventerreinen in exploitatie vooruitzichten
De op het einde van de exploitatietermijnen (eindwaarde) te behalen winstraming bedraagt € -772.553. De contante waarde (2024) bedraagt € -700.000.

De op het einde van de exploitatietermijnen (eindwaarde) te behalen winstraming (in het kader van de woningbouw en bedrijventerreinen) bedraagt € -2.396.454. De contante waarde (2024) bedraagt € -2.245.000.

Exploitaties door derden

Op grond van de wijziging BBV dienen wij in deze paragraaf in te gaan op de aanduiding van de wijze waarop de gemeente grondbeleid uitvoert. Daarnaast dienen wij in te gaan op de actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie. De exploitaties door derden worden op grond van de wijziging BBV niet gezien als grondexploitaties, maar als puur kostenverhaal, wat leidt tot een vordering op de balans. In de toekomst worden deze vorderingen opgenomen op de balans en daar toegelicht

.

Onderdeel	Boekwaarde 01-01-2024	Raming resterende uitgaven	Raming resterende inkomsten	Raming eindsaldo	Jaar afsluiting
					(bedrag x 1.000)
Woningbouw (exploitatie derden)					
Baexem Mariabosch (Gelissen Vastgoed BV)	62	1	0	63	***
Neeritter Op den Heuvel (Vestum Invest BV)	-98	-2	0	-100	
Totaal	**-36**	**-1**		**-37**	

Meerjarenplanning resterende uitgaven en inkomsten gemeentelijke exploitaties						
						(bedrag x 1.000)
Omschrijving	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**Totaal**
Woningbouw in exploitatie:						
Uitgaven	226	812				1.038
Inkomsten	-488	-694				-1.182
Bedrijventerrein in exploitatie:						
Uitgaven	178	3.875	3.606	1.652		9.311
Inkomsten	-578	-6.005	-2.603	-4.193		-13.379
Totaal	-662	-2.012	1.003	-2.541		-4.212
Uitgaven	**404**	**4.687**	**3.606**	**1.652**		**10.349**
Inkomsten	**-1.066**	**-6.699**	**-2.603**	**-4.193**		**-14.561**
Saldo	**-662**	**-2.012**	**1.003**	**-2.541**		**-4.212**

3.7.3 Reserves in relatie tot risico's

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

1. Enerzijds de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken
2. Anderzijds alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Het weerstandsvermogen voor de gemeente Leudal bestaat uit de reserve grondexploitatie en het algemeen gemeentelijk weerstandsvermogen wat onderdeel uitmaakt van de risicoparagraaf.

De reserve grondexploitaties is voor de gemeente Leudal de eerste buffer en heeft volgens de Nota Grondbeleid de volgende functies:

- Verrekenen van winsten en verliezen van de exploitaties;
- Afdekking van risico's;
- Buffer voor het voeren van een actieve grondpolitiek;
- Bepaalt de grens voor het voeren van een actieve grondpolitiek.

Het behalen van winsten is geen doel op zich, maar wel heel belangrijk om de reserve grondexploitatie op peil te houden en zodoende tegenvallers op te vangen. Het beleid bij winstnemingen is gebaseerd op het principe van voorzichtigheid.

Risico's grondexploitaties

Risico's van grondexploitaties worden afgedekt door de reserve grondexploitaties. Het kwalificeren van risico's wordt gebaseerd op enerzijds het risico en de kans dat het risico zich openbaart en anderzijds het bedrag dat daarmee gemoeid gaat. Bovendien moet de vraag worden beantwoord of het saldo van de reserve grondexploitaties voldoende is om de risico's af te dekken.
De reserve bedraagt € 1,809 miljoen en op basis van de huidige en toekomstige inschatting van de risico's wordt er vooralsnog vanuit gegaan dat de reserve toereikend is, zo blijkt ook uit de onderstaande tabel waarin de risico's zijn gekwantificeerd.

De belangrijkste risico's zijn:
1. Financiële resultaten van de afwikkeling van het faillissement van Nieuwe Borg;
2. Kostendekkendheid van de grote(re) exploitaties: de uitbreiding van het bedrijventerrein Ittervoort fase IV.

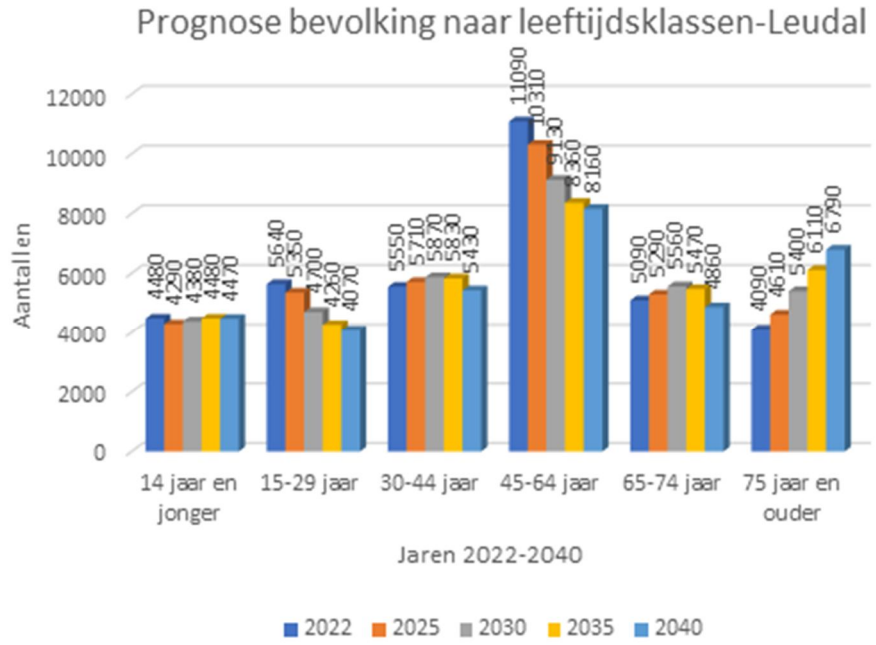
	(bedrag x 1.000)
Risico's grondexploitatie	**Bedrag**
Afzetrisico's gevolg van marktvertraging	50
Risico's m.b.t. kostendekkendheid van plannen	731
Risico's haalbaarheid plannen als gevolg van de marktsituatie	
Risico niet nakoming van overeenkomsten	812
Debiteurenrisico's	
Procedurekosten (investering Raad € 154.000)	
Verplichte bijdrage aan de algemene dienst	
Diverse overige risico's (o.a. onderzoek naar plannen die niet tot uitvoering komen)	216
Verliesvoorziening i.h.k.v. plannen	
Totaal	**1.809**

3.8 Demografische ontwikkelingen

3.8.1 Algemeen

Demografische veranderingen hebben gevolgen voor Leudal. De samenstelling van onze bevolking veranderd. We hebben niet alleen te maken met een afnemende bevolkingsomvang, maar ook met minder jongeren, meer senioren en toename aan diversiteit van afkomst.

De demografische ontwikkelingen hebben invloed op (bijna) alle beleidsvelden. Denk aan woningbouw, economie, arbeidsmarkt, welzijn, verenigingsleven, accommodatiebeleid, onderwijs, zorg enzovoorts. Juist daarom zijn demografische ontwikkelingen integraal onderdeel van onze gehele visievorming en beleidsuitvoering. In de strategische visie is rekening gehouden met demografische ontwikkelingen.

Bron: ABF Research - Primos prognose, Gemeente in Cijfers - Bevolking - Leudal

Omvang bevolking Leudal

Bevolking naar leeftijdsklassen Leudal, aantallen	2022	2025	2030	2035	2040
Beneden 14 jaar	4.480	4.290	4.380	4.480	4.470
15-29 jaar	5.640	5.350	4.700	4.260	4.070
30-44 jaar	5.550	5.710	5.870	5.830	5.430
45-64 jaar	11.090	10.310	9.130	8.360	8.160
65-74 jaar	5.090	5.290	5.560	5.470	4.860
75 + jaar	4.090	4.610	5.400	6.110	6.790
Totaal Leudal	**35.940**	**35.560**	**35.040**	**34.510**	**33.780**

3.9 Openbaarheidsparagraaf

3.9.1 Algemeen

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden. De Woo is bedoeld om de openheid en transparantie van de overheid te bevorderen en onderhouden. Dit betekent dat de gemeente ook meer informatie uit eigen beweging openbaar en toegankelijk moet maken. De Woo kent drie hoofdonderdelen: passieve openbaarmaking, actieve openbaarmaking en het op orde brengen van de informatiehuishouding.

3.9.2 Actieve openbaarmaking

De Woo verplicht om documenten uit 11 informatiecategorieën actief openbaar te maken. In 2024 wordt de implementatie van de actieve openbaarmaking van de Woo verder uitgerold conform het verhoogde ambitieniveau medium. Dit betekent dat de gemeente alvast aan de slag gaat met de actieve publicatieplicht via een eigen web omgeving met de naam open.leudal.nl.

In 2024 komen de volgende informatiecategorieën aan bod voor publicatie: (1) wet en regelgeving, (2) organisatiegegevens, (3) raadsstukken, (4) bestuursstukken (agenda en besluitenlijsten) en (5) Woo-dossiers. Indien de wettelijke fasering noodzaakt tot een andere fasering in 2024, wordt de wettelijke fasering gevolgd. De gemeente bepaalt naar beste weten wat deze 5 categorieën inhouden en houdt rekening met de uitleg vanuit het Rijk en landelijke ontwikkelingen in dit kader.

Voor de actieve openbaarmaking worden in 2024 de werkprocessen verder inzichtelijk gemaakt. Er moet achterhaald worden waar alle overheidsinformatie die openbaar gemaakt moet worden vandaan komt en wat wel en niet ontsloten moet worden. De gemeente gaat aan de slag met het creëren van dit overzicht.

Ook dit zal een speerpunt zijn bij de implementatie van de Woo in 2024. De gedachte van een open overheid zal hierbij centraal staan. Voor een succesvolle implementatie van de Woo is het nodig dat medewerkers zich bewust zijn van het belang van transparantie en dit in hun dagelijkse werkzaamheden uitdragen door documenten in begrijpelijke taal te schrijven en juist te archiveren.

Voor deze transitie naar een open overheid staat een wettelijke termijn van 5 jaar.

3.9.3 Passieve openbaarmaking

Op grond van de Woo kan iedereen een verzoek om publieke informatie bij een bestuursorgaan indienen. Het proces van de passieve openbaarmaking is in Leudal al ingeregeld en de doorlooptijd is meestal binnen de wettelijke termijn. Er zijn in 2024 geen extra maatregelen nodig voor dit onderdeel van de Woo.

3.9.4 Informatiehuishouding op orde

De Woo verplicht gemeenten om de informatiehuishouding op orde te brengen en hun digitale overheidsinformatie duurzaam toegankelijk te maken en te houden. Dit heeft betrekking op weten welke informatie er is en die snel kunnen vinden, gecontroleerd opslaan, meta dateren en vernietigen. De informatiehuishouding is het fundament onder de gemeentelijke dienstverlening. Juiste informatie draagt bij aan een goede en efficiënte taakuitvoering door de gemeente en aan de kwaliteit van publieke dienstverlening.

De informatiehuishouding op orde brengen is een grote opgave en een complex verbetertraject dat zich niet beperkt tot één discipline. Het is de combinatie van gedrag, processen, organisatie en techniek.

Voor de implementatie van dit onderdeel van de Woo staat een wettelijke termijn van 8 jaar.

4 Financiële bijlagen

4.1 Overzicht structurele en incidentele baten en lasten

(bedrag x 1.000)

Omschrijving	Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026			Begroting 2027		
	Totaal	Waarvan		Totaal	Waarvan		Totaal	Waarvan		Totaal	Waarvan	
		Incidenteel	Structureel		Incidenteel	Structureel		Incidenteel	Structureel		Incidenteel	Structureel
Baten per programma												
1. Bestuur en ondersteuning	-77.885		-77.885	-80.624	-150	-80.474	-76.630	-22	-76.608	-77.825		-77.825
2. Veiligheid	-165		-165	-165		-165	-165		-165	-165		-165
3. Verkeer, vervoer en waterstaat	-242		-242	-242		-242	-242		-242	-242		-242
4. Economie	-1.284	-100	-1.184	-1.204	-69	-1.134	-1.166	-32	-1.134	-1.166	-32	-1.134
5. Onderwijs	-75		-75	-75		-75	-75		-75	-75		-75
6. Sport, cultuur en recreatie	-754	-123	-630	-689	-59	-630	-597		-597	-398		-398
7. Sociaal domein	-8.720		-8.720	-8.725		-8.725	-8.698		-8.698	-8.557		-8.557
8. Volksgezondheid en milieu	-9.516		-9.516	-9.622		-9.622	-9.665		-9.665	-9.361		-9.361
9. Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing	-1.088	-52	-1.036	-1.088	-52	-1.036	-1.088	-52	-1.036	-1.088	-52	-1.036
Totaal baten programma's	**-99.728**	**-275**	**-99.453**	**-102.433**	**-330**	**-102.104**	**-98.326**	**-106**	**-98.220**	**-98.877**	**-84**	**-98.793**
Lasten per programma												
1. Bestuur en ondersteuning	20.224	278	19.947	21.015	20	20.995	21.560	20	21.540	22.639	20	22.619
2. Veiligheid	4.716		4.716	4.690		4.690	4.726		4.726	4.688		4.688
3. Verkeer, vervoer en waterstaat	4.482		4.482	4.749		4.749	4.852		4.852	5.123		5.123
4. Economie	1.329	48	1.280	1.301	26	1.276	1.273		1.273	1.272		1.272
5. Onderwijs	2.919		2.919	2.887		2.887	3.125		3.125	3.144		3.144
6. Sport, cultuur en recreatie	9.082	35	9.047	8.766		8.766	8.881		8.881	8.662		8.662
7. Sociaal domein	35.887		35.887	35.846		35.846	35.721		35.721	35.523		35.523
8. Volksgezondheid en milieu	11.016		11.016	11.145		11.145	11.248		11.248	10.959		10.959

(bedrag x 1.000)

Omschrijving	Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026			Begroting 2027		
	Totaal	Waarvan		Totaal	Waarvan		Totaal	Waarvan		Totaal	Waarvan	
		Inciden-teel	Structu-reel		Inciden-teel	Structu-reel		Inciden-teel	Structu-reel		Inciden-teel	Structu-reel
9. Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing	4.311	149	4.162	4.357	155	4.202	4.355	155	4.200	4.195		4.195
Totaal lasten programma's	**93.967**	**510**	**93.457**	**94.756**	**201**	**94.555**	**95.740**	**175**	**95.565**	**96.206**	**20**	**96.186**
Saldo van baten en lasten	**-5.761**	**235**	**-5.996**	**-7.678**	**-129**	**-7.548**	**-2.586**	**69**	**-2.655**	**-2.672**	**-64**	**-2.607**
Onttrekkingen uit reserves:	-7.173	-5.948	-1.225	-1.285		-1.285	-1.314		-1.314	-1.226		-1.226
Totaal onttrekkingen uit reserves	**-7.173**	**-5.948**	**-1.225**	**-1.285**	**0**	**-1.285**	**-1.314**	**0**	**-1.314**	**-1.226**	**0**	**-1.226**
Toevoegingen aan reserves:	6.198	5.690	508	459		459	459		459	435		435
Totaal toevoegingen aan reserves	**6.198**	**5.690**	**508**	**459**	**0**	**459**	**459**	**0**	**459**	**435**	**0**	**435**
Saldo mutaties reserves	**-974**	**-258**	**-716**	**-827**	**0**	**-827**	**-855**	**0**	**-855**	**-791**	**0**	**-791**
Gerealiseerd resultaat	**-6.735**	**-23**	**-6.712**	**-8.504**	**-129**	**-8.375**	**-3.441**	**69**	**-3.510**	**-3.463**	**-64**	**-3.398**

4.2 Overzicht van lasten en baten per taakveld

(Bedrag x 1.000)

		Lasten				Baten			
0	**Bestuur en ondersteuning**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
0.1	Bestuur	1.842	1.784	1.726	1.726	-1	-1	-1	-1
0.2	Burgerzaken	1.760	1.760	1.760	1.760	-669	-669	-669	-669
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	320	330	329	387	-19	-19	-19	-19
0.4	Overhead	13.325	13.488	13.391	13.308	-1.220	-1.220	-1.220	-1.220
0.5	Treasury	999	727	495	288	-1.576	-1.387	-1.235	-1.212
0.61	OZB woningen	198	205	211	218	-4.948	-5.072	-5.194	-5.313
0.62	OZB niet-woningen	84	87	90	93	-2.183	-2.238	-2.291	-2.345
0.64	Belastingen overig	31	33	33	34	0	0	0	0
0.7	Alg.uitkeringen en ov. uitkeringen GF	0	0	0	0	-67.268	-70.018	-66.001	-67.046
0.8	Overige baten en lasten	8.380	11.087	6.946	8.268	0	0	0	0
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	20	20	20	20	0	0	0	0
0.10	Mutaties reserves	6.198	459	459	435	-7.173	-1.285	-1.314	-1.226
	Totaal	**33.157**	**29.978**	**25.460**	**26.536**	**-85.057**	**-81.909**	**-77.944**	**-79.051**

1	**Veiligheid**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	3.494	3.468	3.509	3.471	-155	-155	-155	-155
1.2	Openbare orde en veiligheid	1.222	1.222	1.218	1.218	-10	-10	-10	-10
	Totaal	**4.716**	**4.690**	**4.726**	**4.688**	**-165**	**-165**	**-165**	**-165**

2	**Verkeer, vervoer en waterstaat**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
2.1	Verkeer en vervoer	4.389	4.656	4.760	5.063	-237	-237	-237	-237
2.2	Parkeren	12	12	12	12	0	0	0	0
2.3	Recreatieve havens	0	0	0	0	0	0	0	0
2.4	Economische havens en waterwegen	66	65	65	33	-5	-5	-5	-5
2.5	Openbaar vervoer	16	16	16	16	0	0	0	0
	Totaal	**4.482**	**4.749**	**4.852**	**5.123**	**-242**	**-242**	**-242**	**-242**

3	**Economie**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
3.1	Economische ontwikkeling	361	398	398	398	0	0	0	0
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	332	309	284	284	-220	-189	-152	-152
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	344	294	294	294	-103	-53	-53	-53
3.4	Economische promotie	292	300	297	297	-961	-961	-961	-961
	Totaal	**1.329**	**1.301**	**1.273**	**1.272**	**-1.284**	**-1.204**	**-1.166**	**-1.166**

4	Onderwijs	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
4.1	Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0
4.2	Onderwijshuisvesting	1.402	1.369	1.608	1.627	0	0	0	0
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.517	1.517	1.517	1.517	-75	-75	-75	-75
	Totaal	**2.920**	**2.887**	**3.125**	**3.144**	**-75**	**-75**	**-75**	**-75**

5	Sport, cultuur en recreatie	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
5.1	Sportbeleid en activering	522	522	489	290	-232	-232	-199	0
5.2	Sportaccommodaties	2.812	2.735	2.912	2.883	-270	-270	-270	-270
5.3	Cult.presentatie,-productie+-participati	1.498	1.249	1.329	1.408	0	0	0	0
5.4	Musea	49	33	68	33	-11	-11	-11	-11
5.5	Cultureel erfgoed	223	357	267	202	-16	-16	-16	-16
5.6	Media	725	557	464	462	-218	-154	-95	-95
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.253	3.312	3.351	3.383	-6	-6	-6	-6
	Totaal	**9.082**	**8.766**	**8.881**	**8.662**	**-754**	**-689**	**-597**	**-398**

6	Sociaal domein	2024	2025	2026	2027	2024	2025	2026	2027
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	3.988	3.946	3.977	3.864	-684	-688	-659	-518
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	2.264	2.220	2.220	2.220	0	0	0	0
6.3	Inkomensregelingen	6.778	6.782	6.786	6.790	-5.405	-5.405	-5.405	-5.405
6.4	WSW en beschut werk	3.368	3.425	3.282	3.197	0	0	0	0
6.5	Arbeidsparticipatie	1.513	1.495	1.496	1.490	0	0	0	0
6.6	Maatwerkvoorziening (WMO)	1.215	1.215	1.215	1.215	-11	-11	-11	-11
6.71a	Hulp bij het huishouden (WMO)	3.589	3.589	3.589	3.589	-220	-220	-220	-220
6.71b	Begeleiding (WMO)	3.201	3.201	3.201	3.201	0	0	0	0
6.71c	Dagbesteding (WMO)	190	190	190	190	0	0	0	0
6.72a	Jeugdhulp begeleiding	2.508	2.508	2.508	2.508	0	0	0	0
6.72b	Jeugdhulp behandeling	391	391	391	391	0	0	0	0
6.72c	Jeugdhulp dagbesteding	628	628	628	628	0	0	0	0
6.73a	Pleegzorg	425	425	425	425	0	0	0	0
6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig	998	998	998	998	0	0	0	0
6.74a	Jeugdhulp behand. GGZ zonder verblijf	2.984	3.004	2.984	2.984	0	0	0	0
6.74b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	506	486	486	486	0	0	0	0
6.74c	Gesloten plaatsing	316	316	316	316	0	0	0	0
6.81a	Beschermd wonen (WMO)	73	73	73	73	-1.800	-1.801	-1.802	-1.802
6.81b	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	20	20	20	20	-600	-600	-601	-601

6.82a	Jeugdbescherming	915	918	920	922	0	0	0	0
6.82b	Jeugdreclassering	14	14	14	14	0	0	0	0
	Totaal	**35.887**	**35.846**	**35.721**	**35.523**	**-8.720**	**-8.725**	**-8.698**	**-8.557**

7	**Volksgezondheid en milieu**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
7.1	Volksgezondheid	1.798	1.784	1.724	1.581	-204	-204	-143	-1
7.2	Riolering	3.564	3.588	3.639	3.648	-4.873	-4.878	-4.878	-4.879
7.3	Afval	3.946	4.059	4.168	4.279	-4.432	-4.534	-4.637	-4.744
7.4	Milieubeheer	1.697	1.703	1.707	1.710	0	0	0	0
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	11	11	11	11	-7	-7	-7	-7
	Totaal	**11.016**	**11.145**	**11.248**	**11.229**	**-9.516**	**-9.622**	**-9.665**	**-9.631**

8	**Volkshuisv., leefomgev. + sted.vernieuw.**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
8.1	Ruimte en leefomgeving	2.335	2.295	2.295	2.137	-38	-38	-38	-38
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerrein)	103	129	129	129	-52	-52	-52	-52
8.3	Wonen en bouwen	1.872	1.932	1.930	1.929	-998	-998	-998	-998
	Totaal	**4.311**	**4.357**	**4.355**	**4.195**	**-1.088**	**-1.088**	**-1.088**	**-1.088**

4.3 Overzicht MIP 2024 - 2027

Programma / product	E/M nut	2024	2025	2026	2027		2024	2025	2026	2027
										(bedrag x 1.000)
	rente	0,50%	0,50%	0,50%	0,50%	afschr.	afschrijving	afschrijving	afschrijving	afschrijving
PRGR 1 Bestuur en ondersteuning										
Overhead										
Piofach - ICT										
Vervanging telefooncentrale servers	E	100				7		14	14	14
Vervanging office & servers	E		300			4			75	75
Buitendienst										
Vervanging werkmaterieel	E		175	175	175	7			25	50
Vervanging wagenpark	E		350	350	350	7			50	100
PRGR 3 Verkeer, vervoer en waterstaat										
Verkeer en vervoer										
Beleidsplan openbare verlichting	M	215	216	221	221	20		11	22	33
GVVP (Gem. VerkeersVeiligheidsplan)	M	192	192	192	192	25		8	15	23
Infrastructurele werken: wegen	M	1.971	1.971	1.971	1.971	25		79	158	237
Infrastructurele werken: civieltechn. kunstwerken	M	300				25		12	12	12
PRGR 7 Volksgezondheid en milieu										
Riolering										
GRP 2022-2026 raamkrediet Vrijvervalriolen	E	956	956	956	956	50		19	38	57

Programma / product	E/M nut	2024	2025	2026	2027		2024	2025	2026	2027
										(bedrag x 1.000)
GRP 2022-2026 raamkrediet Gemalen	E	79	79	79	79	50		2	3	5
GRP 2022-2026 raamkrediet Persleiding	E	128	128	128	128	15		9	17	26
GRP 2022-2026 raamkrediet Milieumaatregelen	E	13	13	13	13	50		0	1	1
GRP 2022-2026 raamkrediet BRP maatregelen	E	676	676	676	676	50		14	27	41
PRGR 6 Sport, cultuur en recreatie										
Sportaccommodaties										
Investeringen buitensport	E	125	125	125	125	15		8	17	25
Openbaar groen										
Infrastructurele werken: groen	M	138	138	138	138	25		6	11	17
Speelvoorzieningen	E	*	300	300	300	10		-	30	60
Totaal		**4.891**	**5.618**	**5.322**	**5.322**		**-**	**180**	**514**	**774**

Samenvatting afschrijving investeringen op basis van dekking

Omschrijving	2024	2025	2026	2027
Investeringen met afschrijvingen	-	180	514	774
Investeringen met afschrijvingen gedekt uit vervangingsinvesteringen	-	14-	164-	239-
Investeringen met afschrijvingen gedekt uit reserves	-	-	30-	60-
Investeringen met afschrijvingen gedekt uit voorziening GRP	-	43-	86-	129-
Investeringen met afschrijvingen t.l.v. de Algemene dienst	-	123	234	346

**** Investering speelvoorzieningen 2024 is reeds gevoteerd bij kadernota 2024-2027***

4.4 Reserves

	Omschrijving	Werkelijke boekwaarde 31-12-2022	Geraamde boekwaarde 31-12-2023	Geraamde boekwaarde 31-12-2024	Geraamde boekwaarde 31-12-2025	Geraamde boekwaarde 31-12-2026	Geraamde boekwaarde 31-12-2027
							(bedrag x € 1.000)
R.0	**Algemene reserve**	**11.989**	**17.543**	**11.853**	**11.853**	**11.853**	**11.853**
	Bestemmingsreserves:						
	Dekkingsreserves:						
D.1	Accommodatie RKVB Baexem	517	498	479	459	440	421
D.2	Tennisaccommodatie Galgenberg	809	740	671	602	534	465
D.3	BMV Ell	1.011	984	957	931	904	878
D.4	De Bombardon Heythuysen	1.227	1.180	1.133	1.086	1.038	991
D.5	Postkoets Horn	1.701	1.651	1.601	1.551	1.501	1.451
D.6	BMV Roggel	2.884	2.798	2.712	2.626	2.541	2.455
D.7	BMV Heythuysen	803	780	756	732	709	685
D.8	BMV Grathem	716	695	675	654	634	613
D.9	SG St. Ursula	457	442	427	413	398	383
D.10	Gemeentehuis Leudal	2.531	2.457	2.382	2.308	2.233	2.159
D.11	Verbouw gemeentewerf Hunsel	640	602	565	527	489	452
D.12	Infrastructuur	2.493	2.297	2.100	1.904	1.707	1.511
D.13	Gebouwenaanpassingen de Widdonck	311	295	280	264	249	233
D.14	Centrumvisie Heythuysen	651	651	651	625	599	572
D.15	Onderwijshuisvesting Ortolaan/Widdonck		1.714	1.646	1.577	1.508	1.440
D.16	Speeltuinenbeleid			3.000	2.970	2.910	2.820
D.17	Overdracht woonwagenzaken			1.000	960	920	880
D.18	Huidige woonwagens			1.076	1.007	940	873
D.19	Uitbr. standplaatsen woonwagens Ell			96	92	88	84
D.20	Uitbr. standplaatsen woonwagens Haelen			322	308	295	281
D.21	Uitbr. standplaatsen woonwagens Roggel			96	92	88	84
	Totaal dekkingsreserves	**16.749**	**17.783**	**22.623**	**21.689**	**20.725**	**19.732**
	Overige financieel technische reserves:						
F.1	Kapitaalverstrekking gemeenschapshuizen	249	223	196	169	143	116
F.2	Onderhoud overweg Napoleonsweg	149	111	74	37		
	Totaal overige financieel technische reserves	**398**	**334**	**270**	**206**	**143**	**116**
	Overige Bestemmingsreserves:						
O.1	Onderhoud jachthaven Hanssum	178	183	187	192	196	201
O.2	Monumentensubsidie	230	230	230	230	230	230
O.3	Groenfonds	430	457	446	446	446	446
O.4	Grondexploitatie	2.073	1.817	1.817	1.817	1.817	1.817
O.5	Geblokkeerde reserve (vh. Boekwinst Essent)	25.700	25.596	25.442	25.297	25.151	25.086
O.6	Egalisatiereserve Gemeentefonds	3.586	1.328	1.328	1.328	1.328	1.328
O.7	Egalisatiereserve Gemeentefonds-taakmutaties		2.806	3.141	3.426	3.712	3.974
O.8	Bedrijfsvoering	2.528	1.947	1.648	1.607	1.565	1.524
O.9	Gecommitteerde reserve	1.918					
O.10	Revolverend duurzaamheidsfonds	22	17	12	12	12	12
O.11	Openbare verlichting	2.193	2.292	2.361	2.429	2.498	2.566
O.12	Meeropbrengst toeristenbelasting	103	103	103	103	103	103
O.13	Verkoop vastgoed	433	433	433	433	433	433
O.14	Econom. investeringsagenda Leudal	1.100	1.100	1.100	1.100	1.100	1.100
O.15	Uitvoeringsplan Recreatie en toerisme	200	200	200	200	200	200
O.16	Fondsvorming Wijnaerden	373	373	373	373	373	373
	Totaal overige bestemmingsreserves	**41.067**	**38.883**	**38.822**	**38.994**	**39.166**	**39.395**
	Totaal bestemmingsreserves	**58.214**	**56.999**	**61.715**	**60.889**	**60.034**	**59.243**
	Totaal reserves	**70.204**	**74.542**	**73.568**	**72.741**	**71.886**	**71.095**

R.0 Algemene reserve

Reserve R.0	Algemene reserve
Doel (aard en reden)	De Algemene reserve is bedoeld als buffer (onderdeel van de weerstandscapaciteit) voor het opvangen van financiële tegenvallers. Hiermee kan de gemeente onverwachte substantiële kosten dekken. De risico's worden jaarlijks bij de begroting gekwantificeerd.
Historische achtergrond	Deze reserve is in het verleden gevormd door batige saldi.
Soort	Reserve
Looptijd	Start datum: 01-01-2007 Eind datum: niet bepaald
Benodigd minimaal/ maximaal	Minimaal: 0,8 tot 1 van de incidentele weerstandscapaciteit vermeerderd met éénmaal de structurele risico's. Op basis van de begroting 2023, is het minimum van de reserve tussen de € 1.751.800 en € 1.962.000. Maximaal: niet van toepassing.
Storting	Overschot op de jaarrekening. Daarnaast ook de overschotten op of opheffing van andere reserves en voorzieningen. Tot slot mogelijke storting indien het minimum is bereikt.
Onttrekking	Op basis van specifieke voorstellen, incidentele dekking bij de begroting of kadernota of ingeval van tekort op de jaarrekening.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**10.095**	**11.989**	**17.543**	**11.853**	**11.853**	**11.853**
Bestemming rekeningresultaat 2021	2.102					
Bestemming rekeningresultaat 2022		7.268				
Totaal toevoegingen	**2.102**	**7.268**				
Bestemming rekeningresultaat 2018 (Rb 25-06-2019):						
- onderhoud wegen en groen	-121					
Incidentele aanwending Algemene reserve ter dekking van tekorten Begroting 2020-2023 (Rb 12-11-2019)	-87					
Storting in nieuw te vormen dekkingsreserve Onderwijshuisvesting Ortolaan/Widdonck (Rb 30-05-2023)		-1.714				
Storting in nieuw te vormen dekkingsreserves (Rb 04-07-2023):						
Uitbreiding standplaatsen woonwagens Ell			-100			
Uitbreiding standplaatsen woonwagens Haelen			-335			
Uitbreiding standplaatsen woonwagens Roggel			-100			
Storting in nieuw te vormen dekkingsreserves (Rb 04-07-2023 -Kadernota 2025-2027):						
Speeltuinenbeleid			-3.000			
Overdracht woonwagenzaken			-1.000			
Huidige woonwagens			-1.155			
Totaal onttrekkingen	**-208**	**-1.714**	**-5.690**			
Stand reserve 31-12-	**11.989**	**17.543**	**11.853**	**11.853**	**11.853**	**11.853**

D.1 Accommodatie RKVB Baexem

Reserve D.1	Accommodatie RKVB Baexem
Doel (aard en reden)	Dekking afschrijvingslasten.
Historische achtergrond	Deze reserve is ingesteld ter dekking van de kapitaallasten nieuwbouw accommodatie RKVB Baexem. De raad heeft destijds besloten tot het vormen van een dekkingsreserve.
Soort	Bestemmingsreserve Als er een reserve wordt ingezet om een investering te dekken moet dit volgens de voorschriften uitgevoerd worden in de vorm van jaarlijkse compensatie van de afschrijvingslasten door de inzet van de betreffende reserve. De investering in één keer ten laste van de reserve brengen is niet toegestaan.
Looptijd	Start datum: 01-01-2015 Eind datum: 31-12-2049
Benodigd minimaal/ maximaal peil	Minimum stand van de reserve is nihil Maximum stand van de reserve is gelijk aan de boekwaarde per 01-01 van enig jaar.
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats in deze reserve
Onttrekking	Jaarlijkse onttrekking is gelijk aan de jaarlijkse afschrijving.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**536**	**517**	**498**	**479**	**459**	**440**
Totaal toevoegingen						
Afschrijvingslasten	-19	-19	-19	-19	-19	-19
Totaal onttrekkingen	**-19**	**-19**	**-19**	**-19**	**-19**	**-19**
Stand reserve 31-12-	**517**	**498**	**479**	**459**	**440**	**421**

D.2 Tennisaccommodatie Galgenberg

Reserve D.2	Tennisaccommodatie Galgenberg
Doel (aard en reden)	Dekking afschrijvingslasten.
Historische achtergrond	Deze reserve is ingesteld ter dekking van een gedeelte van de kapitaallasten huisvesting tennisverenigingen Haelen en Horn. De raad heeft destijds besloten tot het vormen van een dekkingsreserve.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 01-01-2015 Eind datum: 31-12-2049
Benodigd minimaal/ maximaal peil	Minimum stand van de reserve is nihil Maximum stand van de reserve is gelijk aan de boekwaarde per 01-01 van enig jaar.
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats in deze reserve.
Onttrekking	Jaarlijkse onttrekking is gelijk aan de jaarlijkse afschrijving.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**877**	**809**	**740**	**671**	**602**	**534**
Totaal toevoegingen						
Afschrijvingslasten	-69	-69	-69	-69	-69	-69
Totaal onttrekkingen	**-69**	**-69**	**-69**	**-69**	**-69**	**-69**
Stand reserve 31-12-	**809**	**740**	**671**	**602**	**534**	**465**

D.3 BMV EII

Reserve D.3	BMV EII
Doel (aard en reden)	Dekking afschrijvingslasten.
Historische achtergrond	Deze reserve is ingesteld ter dekking van een gedeelte van de kapitaallasten nieuwbouw BMV EII. De raad heeft destijds besloten tot het vormen van een dekkingsreserve.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 01-01-2016 Eind datum: 31-12-2060
Benodigd minimaal/ maximum peil	Minimum stand van de reserve is nihil Maximum stand van de reserve is gelijk aan de boekwaarde per 01-01 van enig jaar.
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats in deze reserve.
Onttrekking	Jaarlijkse onttrekking is gelijk aan de jaarlijkse afschrijving.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**1.037**	**1.011**	**984**	**957**	**931**	**904**
Totaal toevoegingen						
Afschrijvingslasten	-27	-27	-27	-27	-27	-27
Totaal onttrekkingen	**-27**	**-27**	**-27**	**-27**	**-27**	**-27**
Stand reserve 31-12-	**1.011**	**984**	**957**	**931**	**904**	**878**

D.4 Bombardon Heythuysen

Reserve D.4	Bombardon Heythuysen
Doel (aard en reden)	Dekking afschrijvingslasten.
Historische achtergrond	Deze reserve is ingesteld ter dekking van een gedeelte van de kapitaallasten nieuwbouw gemeenschapshuis de Bombardon te Heythuysen. De raad heeft destijds besloten tot het vormen van een dekkingsreserve.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 01-01-2004 Eind datum: 31-12-2048
Benodigd minimaal/ maximum peil	Minimum stand van de reserve is nihil Maximum stand van de reserve is gelijk aan de boekwaarde per 01-01 van enig jaar.
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats in deze reserve.
Onttrekking	Jaarlijkse onttrekking is gelijk aan de jaarlijkse afschrijving.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**1.274**	**1.227**	**1.180**	**1.133**	**1.086**	**1.038**
Totaal toevoegingen						
Afschrijvingslasten	-47	-47	-47	-47	-47	-47
Totaal onttrekkingen	**-47**	**-47**	**-47**	**-47**	**-47**	**-47**
Stand reserve 31-12-	**1.227**	**1.180**	**1.133**	**1.086**	**1.038**	**991**

D.5 Postkoets Horn

Reserve D.5	Postkoets Horn
Doel (aard en reden)	Dekking afschrijvingslasten.
Historische achtergrond	Deze reserve is ingesteld ter dekking van een gedeelte van de kapitaallasten verbouwing Postkoets te Horn. De raad heeft destijds besloten tot het vormen van een dekkingsreserve.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 01-01-2012 Eind datum: 31-12-2056
Benodigd minimaal/ maximum peil	Minimum stand van de reserve is nihil Maximum stand van de reserve is gelijk aan de boekwaarde per 01-01 van enig jaar.
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats in deze reserve.
Onttrekking	Jaarlijkse onttrekking is gelijk aan de jaarlijkse afschrijving.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**1.751**	**1.701**	**1.651**	**1.601**	**1.551**	**1.501**
Totaal toevoegingen						
Afschrijvingslasten	-50	-50	-50	-50	-50	-50
Totaal onttrekkingen	**-50**	**-50**	**-50**	**-50**	**-50**	**-50**
Stand reserve 31-12-	**1.701**	**1.651**	**1.601**	**1.551**	**1.501**	**1.451**

D.6 BMV Roggel

Reserve D.6	BMV Roggel
Doel (aard en reden)	Dekking afschrijvingslasten.
Historische achtergrond	Deze reserve is ingesteld ter dekking van de kapitaallasten nieuwbouw BMV Roggel. De raad heeft destijds besloten tot het vormen van een dekkingsreserve.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 01-01-2012 Eind datum: 31-12-2056
Benodigd minimaal/ maximum peil	Minimum stand van de reserve is nihil Maximum stand van de reserve is. gelijk aan de boekwaarde per 01-01 van enig jaar
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats in deze reserve.
Onttrekking	Jaarlijkse onttrekking is gelijk aan de jaarlijkse afschrijving.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

						(bedrag x 1.000)
	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**2.969**	**2.884**	**2.798**	**2.712**	**2.626**	**2.541**
Jaarlijkse toevoeging	40	40	40	40	40	40
Totaal toevoegingen	**40**	**40**	**40**	**40**	**40**	**40**
Afschrijvingslasten	-126	-126	-126	-126	-126	-126
Totaal onttrekkingen	**-126**	**-126**	**-126**	**-126**	**-126**	**-126**
Stand reserve 31-12-	**2.884**	**2.798**	**2.712**	**2.626**	**2.541**	**2.455**

D.7 BMV Heythuysen

Reserve D.7	BMV Heythuysen
Doel (aard en reden)	Dekking afschrijvingslasten.
Historische achtergrond	Deze reserve is ingesteld ter dekking van een gedeelte van de kapitaallasten nieuwbouw BMV Heythuysen (schoolgebouw, bibliotheek en kinderopvang). De raad heeft destijds besloten tot het vormen van een dekkingsreserve.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 01-01-2012 Eind datum: 31-12-2056
Benodigd minimaal/ maximum peil	Minimum stand van de reserve is nihil Maximum stand van de reserve is gelijk aan de boekwaarde per 01-01 van enig jaar.
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats in deze reserve.
Onttrekking	Jaarlijkse onttrekking is gelijk aan de jaarlijkse afschrijving.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**827**	**803**	**780**	**756**	**732**	**709**
Totaal toevoegingen						
Afschrijvingslasten	-24	-24	-24	-24	-24	-24
Totaal onttrekkingen	**-24**	**-24**	**-24**	**-24**	**-24**	**-24**
Stand reserve 31-12-	**803**	**780**	**756**	**732**	**709**	**685**

D.8 BMV Grathem

Reserve D.8	BMV Grathem
Doel (aard en reden)	Dekking afschrijvingslasten.
Historische achtergrond	Deze reserve is ingesteld ter dekking van een gedeelte van de kapitaallasten nieuwbouw BMV Grathem. De raad heeft destijds besloten tot het vormen van een dekkingsreserve.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 01-01-2013 Eind datum: 31-12-2057
Benodigd minimaal/ maximum peil	Minimum stand van de reserve is nihil Maximum stand van de reserve is gelijk aan de boekwaarde per 01-01 van enig jaar.
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats in deze reserve.
Onttrekking	Jaarlijkse onttrekking is gelijk aan de jaarlijkse afschrijving.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**736**	**716**	**695**	**675**	**654**	**634**
Totaal toevoegingen						
Afschrijvingslasten	-20	-20	-20	-20	-20	-20
Totaal onttrekkingen	**-20**	**-20**	**-20**	**-20**	**-20**	**-20**
Stand reserve 31-12-	**716**	**695**	**675**	**654**	**634**	**613**

D.9 SG St. Ursula Heythuysen

Reserve D.9	SG St. Ursula Heythuysen
Doel (aard en reden)	Dekking afschrijvingslasten.
Historische achtergrond	Deze reserve is ingesteld ter dekking van een gedeelte van de kapitaallasten verbouw scholengemeenschap St. Ursula te Heythuysen. De raad heeft destijds besloten tot het vormen van een dekkingsreserve.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 01-01-2009 Eind datum: 31-12-2053
Benodigd minimaal/ maximum peil	Minimum stand van de reserve is nihil Maximum stand van de reserve is gelijk aan de boekwaarde per 01-01 van enig jaar.
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats in deze reserve.
Onttrekking	Jaarlijkse onttrekking is gelijk aan de jaarlijkse afschrijving.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**472**	**457**	**442**	**427**	**413**	**398**
Totaal toevoegingen						
Afschrijvingslasten	-15	-15	-15	-15	-15	-15
Totaal onttrekkingen	**-15**	**-15**	**-15**	**-15**	**-15**	**-15**
Stand reserve 31-12-	**457**	**442**	**427**	**413**	**398**	**383**

D.10 Gemeentehuis Leudal

Reserve D.10	Gemeentehuis Leudal
Doel (aard en reden)	Dekking afschrijvingslasten.
Historische achtergrond	Deze reserve is ingesteld ter dekking van een gedeelte van de kapitaallasten voor het realiseren van de centrale huisvesting Gemeentehuis Leudal. De raad heeft destijds besloten tot het vormen van een dekkingsreserve
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 01-01-2012 Eind datum: 31-12-2056
Benodigd minimaal/ maximum peil	Minimum stand van de reserve is nihil Maximum stand van de reserve is gelijk aan de boekwaarde per 01-01 van enig jaar.
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats.
Onttrekking	Jaarlijkse onttrekking is gelijk aan de jaarlijkse afschrijving.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**2.606**	**2.531**	**2.457**	**2.382**	**2.308**	**2.233**
Totaal toevoegingen						
Afschrijvingslasten	-74	-74	-74	-74	-74	-74
Totaal onttrekkingen	**-74**	**-74**	**-74**	**-74**	**-74**	**-74**
Stand reserve 31-12-	**2.531**	**2.457**	**2.382**	**2.308**	**2.233**	**2.159**

D.11 Verbouw gemeentewerf Hunsel

Reserve D.11	Verbouw gemeentewerf Hunsel
Doel (aard en reden)	Dekking afschrijvingslasten.
Historische achtergrond	Deze reserve is ingesteld ter dekking van een gedeelte van de kapitaallasten verbouw gemeentewerf te Hunsel. De raad heeft destijds besloten tot het vormen van een dekkingsreserve.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 01-01-2015 Eind datum: 31-12-2039
Benodigd minimaal/ maximum peil	Minimum stand van de reserve is nihil Maximum stand van de reserve is gelijk aan de boekwaarde per 01-01 van enig jaar.
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats in deze reserve.
Onttrekking	Jaarlijkse onttrekking is gelijk aan de jaarlijkse afschrijving.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**677**	**640**	**602**	**565**	**527**	**489**
Totaal toevoegingen						
Afschrijvingslasten	-38	-38	-38	-38	-38	-38
Totaal onttrekkingen	**-38**	**-38**	**-38**	**-38**	**-38**	**-38**
Stand reserve 31-12-	**640**	**602**	**565**	**527**	**489**	**452**

D.12 Infrastructuur

Reserve D.12	Infrastructuur
Doel (aard en reden)	Dekking afschrijvingslasten.
Historische achtergrond	Vanaf 01-01-2017 is het niet meer toegestaan om de investeringen van maatschappelijk nut (o.a. wegen) vervroegd af te schrijven. Vanaf 2017 moeten de kapitaallasten van deze investeringen in de begroting worden opgenomen. Om geen financiële nadelen van deze wijziging te ondervinden is bij het vaststellen van de Begroting 2017 voorgesteld om in 2017 een dekkingsreserve infrastructuur in te stellen.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 2017 Eind datum: niet bepaald
Benodigd minimaal/ maximum peil	Minimum stand van de reserve is nihil Maximum stand van de reserve is gelijk aan de boekwaarde per 01-01 van enig jaar.
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats in deze reserve.
Onttrekking	Jaarlijkse afschrijvingskosten van de investeringen Infrastructuur tot 2020.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**2.667**	**2.493**	**2.297**	**2.100**	**1.904**	**1.707**
Totaal toevoegingen						
Afschrijvingslasten	-174	-196	-196	-196	-196	-196
Totaal onttrekkingen	**-174**	**-196**	**-196**	**-196**	**-196**	**-196**
Stand reserve 31-12-	**2.493**	**2.297**	**2.100**	**1.904**	**1.707**	**1.511**

D.13 Gebouwaanpassingen de Widdonck

Reserve D.13	Gebouwenaanpassingen de Widdonck
Doel (aard en reden)	Dekking afschrijvingslasten.
Historische achtergrond	In de raadsvergadering van 12 december 2017 is ingestemd om een dekkingsreserve te vormen voor de dekking van de afschrijvingslasten die verband houden met de gebouwenaanpassingen naar aanleiding van de verhuizing van De Ortolaan te Heythuysen naar De Widdonck te Heibloem.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 01-01-2018 Eind datum: 31-12-2062
Benodigd minimaal/ maximum peil	Minimum stand van de reserve is nihil Maximum stand van de reserve is gelijk aan de boekwaarde per 01-01 van enig jaar.
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats in deze reserve.
Onttrekking	Jaarlijkse onttrekking is gelijk aan de jaarlijkse afschrijving.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**326**	**311**	**295**	**280**	**264**	**249**
Totaal toevoegingen						
Afschrijvingslasten	-16	-16	-16	-16	-16	-16
Totaal onttrekkingen	**-16**	**-16**	**-16**	**-16**	**-16**	**-16**
Stand reserve 31-12-	**311**	**295**	**280**	**264**	**249**	**233**

D.14 Centrumvisie Heythuysen

Reserve D.14	Centrumvisie Heythuysen
Doel (aard en reden)	Dekking afschrijvingslasten.
Historische achtergrond	In de raadsvergadering van 9 november 2021 is ingestemd om een dekkingsreserve te vormen voor de dekking van de afschrijvingslasten die verband houden met investering Centrumvisie Heythuysen.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 09-11-2021 Eind datum: 31-12-2047
Benodigd minimaal/ maximum peil	Minimum stand van de reserve is nihil Maximum stand van de reserve is gelijk aan de boekwaarde per 01-01 van enig jaar.
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats.
Onttrekking	Jaarlijkse onttrekking is gelijk aan de jaarlijkse afschrijving.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**651**	**651**	**651**	**651**	**625**	**599**
Totaal toevoegingen						
Afschrijvingslasten				-26	-26	-26
Totaal onttrekkingen				**-26**	**-26**	**-26**
Stand reserve 31-12-	**651**	**651**	**651**	**625**	**599**	**572**

D.15 Onderwijshuisvesting De Ortolaan / De Widdonck

Reserve D.15	Onderwijshuisvesting de Ortolaan / de Widdonck
Doel (aard en reden)	Dekking afschrijvingslasten.
Historische achtergrond	In de raadsvergadering van 30 mei 2023 is ingestemd om een dekkingsreserve te vormen voor de dekking van de afschrijvingslasten die verband houden met de uitbreiding onderwijshuisvesting de Ortolaan/de Widdonck in Heibloem.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 30-05-2023 Eind datum: 31-12-2048
Benodigd minimaal/ maximum peil	Minimum stand van de reserve is nihil Maximum stand van de reserve is gelijk aan de boekwaarde per 01-01 van enig jaar.
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats in deze reserve.
Onttrekking	Jaarlijkse onttrekking is gelijk aan de jaarlijkse afschrijving.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-			**1.714**	**1.646**	**1.577**	**1.508**
Nieuw te vormen dekkingsreserve (Rb 30-05-2023)		1.714				
Totaal toevoegingen		**1.714**				
Afschrijvingslasten			-69	-69	-69	-69
Totaal onttrekkingen			**-69**	**-69**	**-69**	**-69**
Stand reserve 31-12-		**1.714**	**1.646**	**1.577**	**1.508**	**1.440**

D.16 Speeltuinenbeleid

Reserve D.16	Speeltuinenbeleid
Doel (aard en reden)	Dekking afschrijvingslasten.
Historische achtergrond	Gelet op de achterstanden bij het vervangen van de speeltuinen en het nog op te stellen beleid, is in de raadsvergadering van 4 juli 2023 ingestemd om een dekkingsreserve te vormen voor een bedrag van € 3.000.000. De afschrijvingslasten van de nieuwe speeltuinen worden hieruit gedekt.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 04-07-2023 Eind datum: 31-12-2042
Benodigd minimaal/ maximum peil	Minimum stand van de reserve is nihil Maximum stand van de reserve is gelijk aan de boekwaarde per 01-01 van enig jaar.
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats in deze reserve.
Onttrekking	Jaarlijkse onttrekking is gelijk aan de jaarlijkse afschrijving.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-				**3.000**	**2.970**	**2.910**
Nieuw te vormen dekkingsreserve (Rb 04-07-2023)			3.000			
Totaal toevoegingen			**3.000**			
Afschrijvingslasten				-30	-60	-90
Totaal onttrekkingen				**-30**	**-60**	**-90**
Stand reserve 31-12-			**3.000**	**2.970**	**2.910**	**2.820**

D.17 Overdracht woonwagencentra

Reserve D.17	Overdracht woonwagenzaken
Doel (aard en reden)	Dekking afschrijvingslasten.
Historische achtergrond	Gelet op de aard van de investering overdracht woonwagenzaken, is in de raadsvergadering van 4 juli 2023 ingestemd om een dekkingsreserve te vormen. Indien de overdracht plaatsvindt kunnen de resterende afschrijvingslasten direct ten laste worden gebracht van deze dekkingsreserve, zonder dat dit tot een boekverlies in de exploitatie leidt.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 04-07-2023 Eind datum: bij plaatsvinden overdracht
Benodigd minimaal/ maximum peil	Minimum stand van de reserve is nihil Maximum stand van de reserve is gelijk aan de boekwaarde per 01-01 van enig jaar.
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats in deze reserve.
Onttrekking	Jaarlijkse onttrekking is gelijk aan de jaarlijkse afschrijving.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-				**1.000**	**960**	**920**
Nieuw te vormen dekkingsreserve (Rb 04-07-2023)			1.000			
Totaal toevoegingen			**1.000**			
Afschrijvingslasten				-40	-40	-40
Totaal onttrekkingen				**-40**	**-40**	**-40**
Stand reserve 31-12-			**1.000**	**960**	**920**	**880**

D.18 Huidige woonwagens

Reserve D.18	Huidige woonwagens
Doel (aard en reden)	Dekking afschrijvingslasten.
Historische achtergrond	Aangezien de woonwagens op termijn overgedragen gaan worden aan de woningcoöperaties, is in de raadsvergadering van 4 juli 2023 ingestemd om een dekkingsreserve te vormen op basis van de huidige boekwaarde. Indien de woonwagens definitief overgaan kunnen de resterende afschrijvingslasten direct ten laste worden gebracht van deze dekkingsreserve. De geraamde kapitaallasten vallen vrij ten gunste van het begrotingssaldo.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 04-07-2023 Eind datum: bij plaatsvinden overdracht
Benodigd minimaal/ maximum peil	Minimum stand van de reserve is nihil Maximum stand van de reserve is gelijk aan de boekwaarde per 01-01 van enig jaar.
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats in deze reserve.
Onttrekking	Jaarlijkse onttrekking is gelijk aan de jaarlijkse afschrijving.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-				**1.076**	**1.007**	**940**
Nieuw te vormen dekkingsreserve (Rb 04-07-2023)			1.155			
Totaal toevoegingen			**1.155**			
Afschrijvingslasten			-80	-68	-67	-67
Totaal onttrekkingen			**-80**	**-68**	**-67**	**-67**
Stand reserve 31-12-			**1.076**	**1.007**	**940**	**873**

D.19 Uitbreiding standplaatsen woonwagens EII

Reserve D.19	Uitbreiding standplaatsen woonwagens EII
Doel (aard en reden)	Dekking afschrijvingslasten.
Historische achtergrond	In de raadsvergadering van 4 juli 2023 is ingestemd om een dekkingsreserve te vormen voor de dekking van de afschrijvingslasten die verband houden met de investering uitbreiding standplaatsen woonwagens EII.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 04-07-2023 Eind datum: 31-12-2048
Benodigd minimaal/ maximum peil	Minimum stand van de reserve is nihil Maximum stand van de reserve is gelijk aan de boekwaarde per 01-01 van enig jaar.
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats in deze reserve.
Onttrekking	Jaarlijkse onttrekking is gelijk aan de jaarlijkse afschrijving.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-				**96**	**92**	**88**
Nieuw te vormen dekkingsreserve (Rb 04-07-2023)			100			
Totaal toevoegingen			**100**			
Afschrijvingslasten			-4	-4	-4	-4
Totaal onttrekkingen			**-4**	**-4**	**-4**	**-4**
Stand reserve 31-12-			**96**	**92**	**88**	**84**

D.20 Uitbreiding standplaatsen woonwagens Haelen

Reserve D.20	Uitbreiding standplaatsen woonwagens Haelen
Doel (aard en reden)	Dekking afschrijvingslasten.
Historische achtergrond	In de raadsvergadering van 4 juli 2023 is ingestemd om een dekkingsreserve te vormen voor de dekking van de afschrijvingslasten die verband houden met de investering uitbreiding standplaatsen woonwagens Haelen.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 04-07-2023 Eind datum: 31-12-2048
Benodigd minimaal/ maximum peil	Minimum stand van de reserve is nihil Maximum stand van de reserve is gelijk aan de boekwaarde per 01-01 van enig jaar.
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats in deze reserve.
Onttrekking	Jaarlijkse onttrekking is gelijk aan de jaarlijkse afschrijving.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-				**322**	**308**	**295**
Nieuw te vormen dekkingsreserve (Rb 04-07-2023)			335			
Totaal toevoegingen			**335**			
Afschrijvingslasten			-13	-13	-13	-13
Totaal onttrekkingen			**-13**	**-13**	**-13**	**-13**
Stand reserve 31-12-			**322**	**308**	**295**	**281**

D.21 Uitbreiding standplaatsen woonwagens Roggel

Reserve D.21	Uitbreiding standplaatsen woonwagens Roggel
Doel (aard en reden)	Dekking afschrijvingslasten.
Historische achtergrond	In de raadsvergadering van 4 juli 2023 is ingestemd om een dekkingsreserve te vormen voor de dekking van de afschrijvingslasten die verband houden met de investering uitbreiding standplaatsen woonwagens Roggel.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 04-07-2023 Eind datum: 31-12-2048
Benodigd minimaal/ maximum peil	Minimum stand van de reserve is nihil Maximum stand van de reserve is gelijk aan de boekwaarde per 01-01 van enig jaar.
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats in deze reserve.
Onttrekking	Jaarlijkse onttrekking is gelijk aan de jaarlijkse afschrijving.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-				**96**	**92**	**88**
Nieuw te vormen dekkingsreserve (Rb 04-07-2023)			100			
Totaal toevoegingen			**100**			
Afschrijvingslasten			-4	-4	-4	-4
Totaal onttrekkingen			**-4**	**-4**	**-4**	**-4**
Stand reserve 31-12-			**96**	**92**	**88**	**84**

F.1 Kapitaalverstrekking gemeenschapshuizen

Reserve F.1	Kapitaalverstrekking gemeenschapshuizen
Doel (aard en reden)	Jaarlijkse aflossing van afgesloten leningen aan gemeenschapshuis Neer en gemeenschapshuis Heibloem.
Historische achtergrond	Bij de bouw en inrichting van de gemeenschapshuizen in Neer en Heibloem is voor de hiervoor afgesloten leningen een reservering voor hetzelfde bedrag opgenomen.
Soort	Bestemmingsreserve Overig financieel technische reserve
Looptijd	Start datum: 01-01-2018 Eind datum: 31-12-2062
Benodigd minimaal/ maximaal peil	Minimum stand van de reserve is nihil Maximum stand van de reserve is gelijk aan de (restant) boekwaarde van de specifiek aangewezen kapitaalverstrekking, per 01-01 van enig jaar.
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats in deze reserve.
Onttrekking	Jaarlijkse onttrekking is gelijk aan de jaarlijkse aflossing lening.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**276**	**249**	**223**	**196**	**169**	**143**
Totaal toevoegingen						
Aflossing gemeenschapshuis:						
Neer	-9	-9	-9	-9	-9	-9
Heibloem	-17	-17	-17	-17	-17	-17
Totaal onttrekkingen	**-27**	**-27**	**-27**	**-27**	**-27**	**-27**
Stand reserve 31-12-	**249**	**223**	**196**	**169**	**143**	**116**

F.2 Onderhoud overweg Napoleonsweg

Reserve F.2	Onderhoud overweg Napoleonsweg
Doel (aard en reden)	Een gelijkmatige verdeling van de kosten voor onderhoud overweg Napoleonsweg.
Historische achtergrond	In 2005 is een afkoopsom van € 585.000 van de Provincie voor dit onderhoud gestort in deze reserve. De jaarlijkse onderhoudsbijdrage aan Prorail wordt hieruit bekostigd.
Soort	Bestemmingsreserve Overig financieel technische reserve
Looptijd	Start datum: 2005 Eind datum: niet bepaald
Benodigd minimaal/ maximum peil	Er is geen minimum of maximum voor de reserve bepaald.
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats in deze reserve.
Onttrekking	De jaarlijkse onderhoudsbijdrage aan Prorail.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**182**	**149**	**111**	**74**	**37**	
Totaal toevoegingen						
Jaarlijkse bijdrage overweg Napoleonsweg	-33	-37	-37	-37	-37	
Totaal onttrekkingen	**-33**	**-37**	**-37**	**-37**	**-37**	
Stand reserve 31-12-	**149**	**111**	**74**	**37**		

O.1 Onderhoud Jachthaven Hanssum

Reserve O.1	Onderhoud jachthaven Hanssum
Doel (aard en reden)	Op basis van de erfpachtovereenkomst met de watersportvereniging Hanssum is de gemeente verplicht zorg te dragen voor het op diepte/bevaarbaar houden van de haven en komen de kosten voor rekening van de gemeente.
Historische achtergrond	Deze reserve is in het verleden ingesteld ter dekking van het (groot) onderhoud van de jachthaven.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: vóór 2007 Eind datum: niet bepaald
Benodigd minimaal/ maximum peil	Er is geen minimum of maximum voor de reserve bepaald.
Storting	De toevoeging dient voldoende te zijn om de lasten van het onderhoud aan de haven te dekken. De toevoeging bestaan uit: - jaarlijkse erfpachtcanon van watersportvereniging Hanssum en - jaarlijkse erfpachtcanon van Peulen Neer.
Onttrekking	De huidige onttrekking bestaat uit de dekking van de onderhoudslasten. Naar behoefte op basis van uitvoeringsprogramma opgenomen in het onderhoudsplan.
Algemene opmerkingen	Jaarlijks wordt de erfpachtcanon van watersportvereniging Hanssum Neer gestort minus de jaarlijkse onderhoudskosten (B&W-besluit 22-06-2010). Met ingang van maart 2011 wordt ook jaarlijks de erfpachtcanon Peulen Neer gestort minus jaarlijkse onderhoudskosten (B&W-besluit 25-01-2011).

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**174**	**178**	**183**	**187**	**192**	**196**
Erfpachtcanon Hanssum Neer	3	3	3	3	3	3
Erfpachtcanon Peulen Neer	1	1	1	1	1	1
Totaal toevoegingen	**5**	**5**	**5**	**5**	**5**	**5**
Totaal onttrekkingen						
Stand reserve 31-12-	**178**	**183**	**187**	**192**	**196**	**201**

O.2 Monumentensubsidie

Reserve O.2	Monumentensubsidie
Doel (aard en reden)	De reserve is bestemd om verplichtingen jegens eigenaren van gemeentelijke monumenten op te kunnen vangen en voor het opvangen van fluctuaties in het jaarlijks subsidiebudget monumenten (raadsbesluit 31-08-2010). Dit betreft subsidies voor restauratie van gemeentelijke monumenten.
Historische achtergrond	In de loop van 2012 zijn in Leudal een 120-tal bouwwerken aangewezen als gemeentelijk monument. De eigenaren van deze monumenten hebben de mogelijkheid om op basis van de "Subsidieverordening cultuurhistorisch erfgoed Leudal" monumentensubsidie aan te vragen. Jaarlijks is er voor monumentensubsidie een budget beschikbaar van € 65.540. Dit structurele budget zal, indien het in enig jaar niet geheel wordt uitgegeven, gestort worden in de reserve monumentensubsidie. De subsidietoekenningen gelden voor een periode van 6 jaar volgens de systematiek van Provincie en Rijk (bijv. 2014-2019, 2020-2025).
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 01-09-2010 Eind datum: niet bepaald
Benodigd minimaal/ maximum peil	Gelet op de aard van de reserve geldt er geen minimum of maximum peil voor de reserve.
Storting	Restant jaarlijks beschikbaar budget monumentensubsidie.
Onttrekking	Subsidietoekenningen boven jaarlijks beschikbaar budget monumentensubsidie.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**183**	**230**	**230**	**230**	**230**	**230**
Niet uitgegeven subsidiegelden	47					
Totaal toevoegingen	**47**					
Totaal onttrekkingen						
Stand reserve 31-12-	**230**	**230**	**230**	**230**	**230**	**230**

O.3 Groenfonds

Reserve O.3	Groenfonds
Doel (aard en reden)	Financiële bijdrage aan projecten die de kwaliteit van het buitengebied verbeteren.
Historische achtergrond	Het Groenfonds is een doelfonds, gericht op de verbetering van de kwaliteit van het buitengebied. Op die manier wordt de causaliteit tussen ingreep en kwaliteitsverbetering bewaakt. Het fonds is transparant in de inkomsten en uitgaven van de bijdragen. Kan een initiatiefnemer zelf geen compensatie realiseren dan kan hij een financiële bijdrage leveren aan projecten, die de kwaliteit van het buitengebied verbeteren. Door deze werkwijze is het mogelijk om bijdragen te bundelen en op die manier grotere kwaliteitsverbeterende projecten te realiseren.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 01-01-2007 Eind datum: niet bepaald
Benodigd minimaal/ maximum peil	Gelet op de aard van de reserve geldt er geen minimum of maximum peil voor de reserve.
Storting	Bijdragen van derden indien woningbouwplan niet rechtstreeks in bestemmingsplan is opgenomen.
Onttrekking	Op de projectenlijst groenfonds staan de projecten vermeld waaraan een bijdrage wordt verstrekt. Op grond van artikel 4 van de Financiële verordening van de gemeente Leudal 2018 geldt dat uitgaven in de loop van het begrotingsjaar, die niet in de begroting zijn opgenomen en hoger zijn dan € 50.000, door het college van Burgemeester en Wethouders voorafgaand aan het aangaan van verplichtingen, worden voorgelegd aan de raad ter autorisatie. Het college van B&W kan jaarlijks tot een bedrag van € 50.000 uitgaven uit dit fonds doen, zonder de raad vooraf te informeren. Uiteraard voor zover deze uitgaven passen binnen de doelstelling van de reserve.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**431**	**430**	**457**	**446**	**446**	**446**
Kwaliteitsbijdragen diversen	35	37				
Totaal toevoegingen	**35**	**37**				
Afschrijvingslasten	-11	-11	-11			
Bijdrage sanering	-25					
Totaal onttrekkingen	**-36**	**-11**	**-11**			
Stand reserve 31-12-	**430**	**457**	**446**	**446**	**446**	**446**

O.4 Grondexploitatie

Reserve O.4	Grondexploitatie
Doel (aard en reden)	De reserve grondexploitaties heeft een relatie met het Grondbeleid. Deze reserve vormt een buffer voor de financie risico's die samenhangen met de grondexploitatie (geen inkomensfunctie). Het is ingesteld voor: - Verrekenen van winsten en verliezen van de grondexploitaties; - Afdekken van de risico's verbonden aan de grondexploitaties; - Buffer voor het voeren van een actieve grondpolitiek.
Historische achtergrond	Deze reserve is ingesteld ter financiering "groene" projecten ter compensatie bij woningbouwontwikkeling buiten bestemmingsplannen ("groen voor rood").
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 01-01-2007 Eind datum: niet bepaald
Benodigd minimaal/ maximum peil	Jaarlijks vindt de actualisatie plaats van alle bouwgrondcomplexen en wordt de verwachte eindwaarde berekend. Op het moment dat een verlies wordt geprognosticeerd, wordt een voorziening getroffen tegen de contante waarde van dat geprognosticeerde verlies. Hierdoor is het nader bepalen van een (minimale c.q. maximale) norm en het doen van verdere stortingen niet aan de orde. Eventuele vrijval van middelen kan eerst worden bepaald als complexen definitief worden afgesloten. Minimum of maximum afstemmen op jaarlijkse risico-inschatting.
Storting	Deze reserve wordt gevoed door: - winstnemingen uit grondexploitaties en - opbrengsten van incidentele grondverkopen < 1.000 m2 buiten de grondexploitaties. De toevoeging was afhankelijk van de exploitatieopzetten, uitkomsten van de diverse grondcomplexen en de aanwezige gronden en risico's die gelopen worden bij actief en faciliterend grondbeleid, zoals conform de nota Grondbeleid in de gemeente Leudal wordt uitgevoerd.
Onttrekking	Bij afsluiten van verlieslatende grondexploitaties.
Algemene opmerkingen	Jaarlijks vindt een beoordeling plaats van de verwachte verliezen bouwgrondexploitatie en wordt het saldo van deze reserve tegen contante waarde daarop afgestemd. Op dit moment is de reserve gereserveerd voor het compenseren van verliesgevende complexen op het moment van afsluiting.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**1.811**	**2.073**	**1.817**	**1.817**	**1.817**	**1.817**
Verkoop gronden	55	8				
Anterieure overeenkomsten	212					
Totaal toevoegingen	**267**	**8**				
Terugdraaien vorming verliesvoorziening BT Ittervoort in 2021	-219					
Verliesneming 2021 BT Ittervoort IV	219					
Diverse kosten Grex	-6					
Verliesneming 2022 BT Ittervoort IV		-264				
Totaal onttrekkingen	**-6**	**-264**				
Stand reserve 31-12-	**2.073**	**1.817**	**1.817**	**1.817**	**1.817**	**1.817**

O.5 Geblokkeerde reserve

Reserve O.5	Geblokkeerde reserve (tot 2023 Boekwinst Essent)
Doel (aard en reden)	Afschrijving van investeringen met maatschappelijk nut.
Historische achtergrond	In de raadsvergadering van 15 december 2009 is ingestemd tot het vormen van een nieuwe reserve "Reserve boekwinst Essent". Deze reserve is ontstaan uit de verkoop van de aandelen Essent, waarvan de liquide middelen in een beleggingsportefeuille zijn ondergebracht.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 2009 Eind datum: niet bepaald
Benodigd minimaal/ maximum peil	Minimaal: € 20.000.000 Maximaal: niet bepaald
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats in deze reserve.
Onttrekking	Op basis van specifieke voorstellen.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**26.017**	**25.700**	**25.596**	**25.442**	**25.297**	**25.151**
Totaal toevoegingen						
Afschrijvingslasten:						
Externe E-dienstverlening fase 3	-44	-44	-88	-88	-88	-45
Interne E-dienstverlening fase 2	-25					
Informatiebeveiliging	-8	-8	-8			
E-dienstverlening	-15	-19	-24	-24	-24	-9
Project Just Join	-22	-22	-22	-22	-22	
Overheveling Project Just Join naar Project Goed en Tijdig Antwoorden		-11	-11	-11	-11	-11
MIP: naar reserve Openbare verlichting tot 2023	-204					
Totaal onttrekkingen	**-317**	**-104**	**-154**	**-146**	**-146**	**-65**
Stand reserve 31-12-	**25.700**	**25.596**	**25.442**	**25.297**	**25.151**	**25.086**

O.6 Egalisatiereserve Gemeentefonds

Reserve O.6	Egalisatiereserve Gemeentefonds
Doel (aard en reden)	Buffer voor het opvangen van fluctuaties in de algemene uitkering uit het Gemeentefonds. Reservering nog niet ingezette middelen voor taakmutaties vanuit het Gemeentefonds.
Historische achtergrond	Deze reserve is ingesteld door de raad aangewezen middelen.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 01-01-2010 Eind datum: niet bepaald
Benodigd minimaal/ maximum peil	Minimaal egalisatiedeel: niet bepaald Maximaal egalisatiedeel: € 1.328.373. Maximum is vastgesteld op 2% van het gemiddelde niveau van de algemene uitkering over de periode van zes jaar op basis van de bedragen in de meicirculaire. Voor 2023 berekend over de periode van 2022 tot en met 2027.
Storting	Storting wordt gedaan op basis van voordelen in het gemeentefonds in het lopende jaar of voorgaande jaren, tot het maximum is bereikt.
Onttrekking	De gelden worden aangewend ter egalisatie van nadelen in het gemeentefonds in het lopende jaar of voorgaande jaren.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**997**	**1.234**	**1.328**	**1.328**	**1.328**	**1.328**
Gedeelte resultaat 2022 (meicirculaire 2022)	272					
Resultaat 2021 en 2022 (meicirculaire 2023)		10				
Gedeelte resultaat 2023 (meicirculaire 2023)		85				
Totaal toevoegingen	**272**	**94**				
Resultaat 2021 (meicirculaire 2022)	-34					
Totaal onttrekkingen	**-34**					
Stand reserve 31-12- Egalisatie-deel	**1.234**	**1.328**	**1.328**	**1.328**	**1.328**	**1.328**

						(bedrag x 1.000)
	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**774**	**2.351**				
TK Wet open overheid	115					
TK Donorwet	12					
TK Robuust rechtsbeschermingssysteem	36					
TK Impuls integraal werken	8					
TK Systeemleren	11					
TK Uitvoering klimaatakkoord (meicirculaire 2022)	253					
TK Asiel (inburgering) (septembercirculaire 2022)	39					
TK Maatschappelijke begeleiding statushouders (septembercirculaire 2022)	90					
TK Invoeringskosten Omgevingswet (septembercirculaire 2022)	433					
TK Wet kwaliteitsborging bouw (Wkb) (septembercirculaire 2022)	71					
TK Energietoeslag (decembercirculaire 2022)	577					
TK DU Gezond in de stad (decembercircualire 2022)	17					
TK DU Faciliteitenbesluit opvangcentra (decembercirculaire 2022)	269					
Overheveling taakmutaties naar een eigen reserve (Rb 13-12-2022)		-2.351				
Totaal toevoegingen	**1.931**	**-2.351**				
Vrijval uitvoeringskosten participatiewet	-26					
Vrijval uitvoeringskosten wetsvoorstel vrijlating lijfrenteopbouw i.k.v. participatiewet	-18					
Vrijval verhoging taalniveau statushouders	-42					
Vrijval versterking gemeentelijk antidiscrimi-natievoorziening	-14					
Vrijval versterking ondersteuning wijkteams 2021	-60					
Verlaging DU Faciliteitenbesluit opvangcentra ter dekking van subsidie Vluchtelingenwerk	-45					
Verlaging DU Faciliteitenbesluit opvangcentra ter dekking van incidentele kosten opvang vluchtelingen	-12					
Onttrekking TK klimaatmiddelen t.d.v. inhuur medewerker duurzaamheid	-82					
Onttrekking TK klimaatakkoord t.d.v. bijdrage RES NML 2022	-54					
Totaal onttrekkingen	**-354**					
Stand reserve 31-12- Taakmutatie-deel	**2.351**					
Totaal stand reserve 31-12-	**3.585**	**1.328**		**1.328**	**1.328**	**1.328**

O.7 Egalisatiereserve Gemeentefonds-taakmutaties

Reserve O.7	Egalisatiereserve Gemeentefonds-taakmutaties
Doel (aard en reden)	Reservering nog niet ingezette middelen voor taakmutaties vanuit het Gemeentefonds.
Historische achtergrond	Deze reserve is ingesteld door de raad aangewezen middelen.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 01-01-2023 Eind datum: niet bepaald
Benodigd minimaal/ maximum peil	Minimum stand van de reserve is nihil Maximum stand van de reserve is gelijk aan de boekwaarde per 01-01 van enig jaar.
Storting	Reservering nog niet ingezette middelen voor taakmutaties vanuit het Gemeentefonds.
Onttrekking	Onttrekkingen vinden plaats bij voorstellen ten aanzien van de gereserveerde nog niet ingezette middelen voor taakmutaties.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-			**2.806**	**3.141**	**3.426**	**3.712**
Overheveling taakmutaties naar een eigen reserve (Rb 13-12-2022)		2.351				
TK Uitvoeringskosten participatiewet		26				
TK Uitvoeringskosten wetsvoorstel vrijlating lijfrenteopbouw i.h.k.v. participatiewet		18				
TK Ambulantisering GGZ		52				
TK Donorwet		13	13	13	13	13
TK Asiel (inburgering)		86	68			
TK Wet open overheid		129	144	161	161	161
TK Robuust rechtsbeschermingssysteem		40	41	41	42	42
TK Versterking ondersteuning wijkteams		62				
TK Impuls integraal werken		4				
TK Systeemleren		20	20	21	21	21
TK Wet kwaliteitsborging bouw (Wkb)		24	24	24	24	
TK Wet Goed Verhuurderschap		36	24	25	25	24
Totaal toevoegingen		**2.864**	**335**	**286**	**286**	**262**
Verlaging TK Faciliteitenbesluit opvangcentra ter dekking van subsidie Vluchtelingenwerk		-10				
Vrijval taakmutaties voorgaande jaren		-48				
Totaal onttrekkingen		**-58**				
Totaal stand reserve 31-12-		**2.806**	**3.141**	**3.426**	**3.712**	**3.974**

Specificatie Taakmutaties	t/m 2022	2023	2024	2025	2026	2027
						(bedrag x 1.000)
Uitvoeringskosten participatiewet		26				
Wetsvoorstel vrijlating lijfrenteopbouw		18				
Ambulantisering GGZ		52				
Donorwet		13	13	13	13	13
Klimaatmiddelen	147					
Faciliteitenbesluit opvangcentra	442					
Kerkenvisies	25					
Brede aanpak dak- en thuisloosheid	50					
Maatschappelijke begeleiding statushouders	130					
Wet open overheid	115	129	144	161	161	161
Robuust rechtsbeschermingssysteem	71	40	41	41	42	42
Versterking ondersteuning wijkteams		62				
Impuls integraal werken	55	4				
Systeemleren	21	20	20	21	21	21
Uitvoering klimaatakkoord	117					
Asiel (inburgering)	39	86	68			
Invoeringskosten Omgevingswet	433					
Wet kwaliteitsborging bouw (Wkb)	71	24	24	24	24	
Energietoeslag	577					
Wet Goed Verhuurderschap		36	24	25	25	24
Totaal	**2.294**	**512**	**335**	**286**	**286**	**262**

O.8 Bedrijfsvoering

Reserve O.8	Bedrijfsvoering
Doel (aard en reden)	Reservering van niet benutte middelen voor bedrijfsvoering beschikbaar houden voor personeel en de ontwikkeling van de bedrijfsvoering.
Historische achtergrond	Deze reserve is in het verleden gevormd door storting van niet-bestede herindelingsgelden.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 01-01-2008 Eind datum: niet bepaald
Benodigd minimaal/ maximum peil	Er is geen minimum of maximum voor de reserve bepaald.
Storting	Overschotten binnen de personele budgetten.
Onttrekking	Gebruik voor of tekort op personele budgetten.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**2.363**	**2.528**	**1.947**	**1.648**	**1.607**	**1.565**
Niet-benutte P-budgetten	657					
Niet ingezette middelen ICT	100					
Niet ingezette gelden IPPC	13					
Totaal toevoegingen	**770**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Mutaties P-budgetten	-7	-144				
ICT-gelden	-100					
Afschrijvingslasten project Goed en Tijdig Antwoorden		-41	-41	-41	-41	-41
Projectgelden	-133	-133	-133			
IPPC inrichtingen	-124	-124	-124			
Reservering P 2022	-210					
Reservering P 2023		-138				
Restant P-taakstelling 2022	-30					
Totaal onttrekkingen	**-605**	**-582**	**-299**	**-41**	**-41**	**-41**
Stand reserve 31-12-	**2.528**	**1.947**	**1.648**	**1.607**	**1.565**	**1.524**

O.9 Gecommitteerde reserve

Reserve O.9	Gecommitteerde reserve
Doel (aard en reden)	Het oormerken van relevante restant budgetten in enig dienstjaar om de uitgestelde dienst (product) in het volgend dienstjaar te kunnen realiseren.
Historische achtergrond	Deze reserve is in het verleden ingesteld.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 01-01-2007 Eind datum: niet bepaald
Benodigd minimaal/ maximum peil	Er is geen minimum of maximum voor de reserve bepaald.
Storting	Exploitatie voorgaand begrotingsjaar.
Onttrekking	Realiseren uitgestelde dienst (product).
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**2.217**	**1.918**				
Storting diversen ten laste van exploitatie 2022 (Rb 1-11-2022)	1.918					
Totaal toevoegingen	**1.918**					
Aanwending stortingen 2021	-2.217					
Aanwending stortingen 2022		-1.918				
Totaal onttrekkingen	**-2.217**	**-1.918**				
Stand reserve 31-12-	**1.918**					

O.10 Revolverend duurzaamheidsfonds

Reserve O.10	Revolverend duurzaamheidsfonds
Doel (aard en reden)	Dekking duurzame maatregelen ten behoeve van gemeentelijk vastgoed (dekking tekorten op de exploitatie in de aanloopfase).
Historische achtergrond	In de raadsvergadering van 25 juni 2013 is ingestemd met het instellen van een reserve revolverend duurzaamheidsfonds. Het fonds is gevoed uit ontvangen SLOK-gelden (€ 40.000) en LES-subsidie (€ 20.000).
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 01-01-2013 Eind datum: 31-12-2033
Benodigd minimaal/ maximum peil	Er is geen minimum of maximum voor de reserve bepaald.
Storting	Subsidies.
Onttrekking	Afschrijvingslasten duurzame maatregelen t.b.v. vastgoed.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**28**	**22**	**17**	**12**	**12**	**12**
Totaal toevoegingen						
Afschrijvingslasten Ledverlichting en zonneboilersysteem sporthal Horn	-5	-5	-5			
Totaal onttrekkingen	**-5**	**-5**	**-5**			
Stand reserve 31-12-	**22**	**17**	**12**	**12**	**12**	**12**

O.11 Openbare verlichting

Reserve O.11	Openbare verlichting
Doel (aard en reden)	Het gelijkmatig verdelen van de kosten voor onderhoud openbare verlichting.
Historische achtergrond	In de raadsvergadering van 2 augustus 2016 is bij bestemming rekeningresultaat 2015 ingestemd met het instellen van een reserve openbare verlichting. Bij de vaststelling van de nota openbare verlichting was op advies van onze vorige accountant een voorziening gevormd met als doel om de kosten van openbare verlichting gelijkmatig te verdelen. Uit de accountantscontrole 2015 kwam naar voren dat uit deze voorziening ook energiekosten en reguliere onderhoudskosten werden gehaald. Dit is volgens de BBV niet toegestaan. Om te voldoen aan de BBV is de voorziening openbare verlichting ad. € 538.676 in 2015 vrijgevallen ten gunste van het resultaat. Omdat deze gelden de komende jaren nodig zijn, is een reserve openbare verlichting ingesteld.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 01-01-2016 Eind datum: niet bepaald
Benodigd minimaal/ maximum peil	Minimum stand van de reserve is nihil Maximum stand van de reserve is gelijk aan de boekwaarde per 01-01 van enig jaar
Storting	Jaarlijkse storting uit reserve Boekwinst Essent ter dekking van de afschrijvingslasten openbare verlichting tot 2023.
Onttrekking	Jaarlijkse afschrijvingslasten van de investeringen openbare verlichting tot 2023.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**1.878**	**2.193**	**2.292**	**2.361**	**2.429**	**2.498**
Beleidsplan Openbare verlichting 2018-2022	129					
Beleidsplan Openbare verlichting 2023-2027		129	129	129	129	129
Storting uit reserve Boekwinst Essent ter dekking van de afschrijvingskosten openbare verlichting" tot 2023	204					
Totaal toevoegingen	**333**	**129**	**129**	**129**	**129**	**129**
Afschrijvingslasten	-18	-29	-60	-60	-60	-60
Totaal onttrekkingen	**-18**	**-29**	**-60**	**-60**	**-60**	**-60**
Stand reserve 31-12-	**2.193**	**2.292**	**2.361**	**2.429**	**2.498**	**2.566**

O.12 Meeropbrengst Toeristenbelasting

Reserve O.12	Meeropbrengst Toeristenbelasting
Doel (aard en reden)	Dat bij een "plus" bij de opbrengst van de toeristenbelasting deze door een ondernemer naar rato teruggevorderd kan worden om te investeren in het bedrijf.
Historische achtergrond	In de raadsvergadering van 27 september 2016 heeft de raad ingestemd met het convenant Gastvrij Leudal. In het convenant is een regeling opgenomen dat bij een "plus" bij de opbrengst van de toeristenbelasting deze door een ondernemer naar rato teruggevorderd kan worden om te investeren in het bedrijf. Dit is een extra prikkel voor ondernemers om te blijven investeren in de kwaliteit van hun bedrijf in tijden dat een bancaire financiering daarvan steeds minder vanzelfsprekend is. Bij raadsbesluit van 27 september 2016 is deze reserve ingesteld.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 01-01-2018 Eind datum: 31-12-2020
Benodigd minimaal/ maximum peil	Er is geen minimum of maximum voor de reserve bepaald.
Storting	Meeropbrengst toeristenbelasting in enig dienstjaar t/m 2020.
Onttrekking	Terugvordering door ondernemer om te investeren in het bedrijf.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**108**	**103**	**103**	**103**	**103**	**103**
Storting meeropbrengst toeristenbelasting: begrotingsjaar 2018 e.v. > € 840.403						
Vanaf 2021 géén stortingen						
Verlaging storting meeropbrengst 2020	-5					
Totaal toevoegingen	**-5**					
Totaal onttrekkingen						
Stand reserve 31-12-	**103**	**103**	**103**	**103**	**103**	**103**

O.13 Verkoop vastgoed

Reserve O.13	Verkoop vastgoed
Doel (aard en reden)	De totale boekwaarden van de pilotpanden bedroeg per 1-1-2020 bijna 1,2 miljoen. Uit de gesprekken met de vastgoedbeheerders blijkt dat de panden niet altijd goed onderhouden zijn en al geruime tijd te koop staan voor waarden rond de boekwaarde. Gezien voornoemde zaken, het feit dat de gemeente op een ander manier haar vastgoed wil verkopen en om de doorlooptijd bij verkopen te verminderen is voorgesteld om een reserve in te stellen.
Historische achtergrond	In 2019 is een start gemaakt om een viertal panden aan te wijzen als pilot locaties voor het anders in de markt zetten van ons vastgoed. Aan de hand van een aantal gunningscriteria wordt een koper geselecteerd. Hierbij is niet langer de prijs leidend, maar zijn andere aspecten zoals maatschappelijke meerwaarde van groter belang. Gezien het feit dat de prijs niet meer leidend is bij de verkoop, kan het derhalve voorkomen dat een pand voor minder dan de boekwaarde verkocht gaat worden. Een incidenteel boekverlies is dan het gevolg, waar zoals gebruikelijk een dekking tegenover dient te staan. De boekwaarden per 1-1-2020 van de panden is als volgt: 1. Boerderij Bruggerhof € 437.465* 2. Voormalig Rabobankgebouw Heythuysen € 577.391 3. Voormalig gemeentehuis Haelen € 73.714 4. Voormalig gemeentehuis Hunsel € 87.235 Totaal € 1.175.805 *In de boekwaarde van de boerderij is een bedrag van € 199.953 voor grond opgenomen. Het is op dit moment onduidelijk of deze bij het pand hoort of onderdeel is van de omliggende percelen. Voorzichtigheidshalve is voor nu de volledige boekwaarde van het pand en de grond opgenomen. Het bedrag kan niet hoger worden dan hier aangegeven."
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 11-02-2020 Eind datum: niet bepaald
Benodigd minimaal/ maximum peil	€ 650.000
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats in deze reserve.
Onttrekking	Incidenteel boekverlies verkocht pand.
Algemene opmerkingen	De beslissingsbevoegdheid om onttrekkingen te plegen te mandateren aan het college, onder voorwaarde dat het college die onttrekkingen achteraf jegens de gemeenteraad verantwoordt bij de eerste daarop volgende raadsrapportage in het kader van de planning & controle cyclus. Na afronding van de pillotprojecten, vloeit het restant terug naar de reserve Essentgelden.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**433**	**433**	**433**	**433**	**433**	**433**
Totaal toevoegingen						
Totaal onttrekkingen						
Stand reserve 31-12-	**433**	**433**	**433**	**433**	**433**	**433**

O.14 Economische investeringsagenda Leudal

Reserve O.14	Economische investeringsagenda Leudal
Doel (aard en reden)	Om als gemeente sturing te geven aan belangrijke ontwikkeling voor Leudal, is een bedrag gereserveerd voor de economische investeringsagenda Leudal. Projecten worden voorgelegd aan de gemeenteraad, waarbij gedacht kan worden aan; Burgerinitiatieven Vrijkomende locaties Ontwikkelingen in het buitengebied Garantstellingen.
Historische achtergrond	Tijdens de raadsvergadering van 13 juli 2021, is als onderdeel van de resultaat bestemming € 1.100.000 beschikbaar gesteld voor de economische investeringsagenda Leudal.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 13-07-2021 Eind datum: niet bepaald
Benodigd minimaal/ maximum peil	Er is geen minimum of maximum voor de reserve bepaald.
Storting	Bij de jaarstukken is € 1.100.000 gestort in de reserve als onderdeel van de resultaatbestemming 2020.
Onttrekking	Onttrekkingen vinden plaats bij voorstellen ten aanzien van de economische investeringsagenda Leudal.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**1.100**	**1.100**	**1.100**	**1.100**	**1.100**	**1.100**
Totaal toevoegingen						
Totaal onttrekkingen						
Stand reserve 31-12-	**1.100**	**1.100**	**1.100**	**1.100**	**1.100**	**1.100**

O.15 Uitvoeringsplan Recreatie en toerisme

Reserve O.15	Uitvoeringsplan recreatie en toerisme
Doel (aard en reden)	Bij opbrengsten met betrekking tot de toeristenbelasting hoger dan € 858.000, met een maximum van € 100.000 per jaar, worden toegevoegd aan deze reserve. Hierbij kunnen initiatieven die voortvloeien uit het uitvoeringsplan recreatie en toerisme ondersteund dan wel uitgevoerd worden.
Historische achtergrond	Deze reserve is een vervolg op het convenant met een vaststelling in 2016. Deze reserve geeft op een andere manier invulling aan de besteding van de meeropbrengsten toeristenbelasting. In de raadsvergadering van 13 juli 2021 heeft de raad ingestemd met de vorming van deze reserve en de wijze om te komen tot een storting in deze reserve.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 13-07-2021 Eind datum: niet bepaald
Benodigd minimaal/ maximum peil	Er is geen minimum of maximum voor de reserve bepaald.
Storting	Jaarlijks bij de jaarstukken worden de inkomsten van de toeristenbelasting bekend. Opbrengsten meer dan € 858.000 met een maximum van € 100.000 worden toegevoegd aan deze reserve.
Onttrekking	Onttrekking gebeurt bij voorstellen ten aanzien van het uitvoeringsplan recreatie en toerisme.
Algemene opmerkingen	Niet van toepassing

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-	**100**	**200**	**200**	**200**	**200**	**200**
Meeropbrengst toeristenbelasting 2022 met een maximum van € 100.000	100					
Meeropbrengst toeristenbelasting 2023 met een maximum van € 100.000						
Totaal toevoegingen	**100**					
Totaal onttrekkingen						
Stand reserve 31-12-	**200**	**200**	**200**	**200**	**200**	**200**

O.16 Fondsvorming Wijnaerden

Reserve O.16	Fondsvorming Wijnaerden
Doel (aard en reden)	De verbetering van de recreatieve infrastructuur, toerisme en natuur gedurende de gehele winning, zoals uitgewerkt in het beheer-eindplan van Wijnaerden.
Historische achtergrond	In artikel 5 en 7 van de realisatieovereenkomst zijn afspraken gemaakt inzake de te leveren maatschappelijke meerwaarde en de vorming van een fonds voor de verbetering van de recreatieve infrastructuur, toerisme en natuur gedurende de gehele winning, zoals uitgewerkt in het beheer-eindplan van Wijnaerden. Kuypers zal daartoe, in dit door de gemeente te beheren fonds, een bijdrage van € 0,20 per ton te winnen zand en grind uit het project Wijnaerden storten.
Soort	Bestemmingsreserve
Looptijd	Start datum: 01-01-2022 Eind datum: niet bepaald
Benodigd minimaal/ maximum peil	Maximum: € 2.000.000
Storting	Jaarlijks wordt door Kuypers Kessels een overzicht verstrekt ten aanzien van de grondwinning in het gebied. Op basis van deze gegevens vindt uitbetaling plaats, die in de reserve zal worden gestort.
Onttrekking	Onttrekking gebeurt bij voorstellen die voldoen aan het gestelde in het visiedocument Wijnaerden.
Algemene opmerkingen	De raad heeft het college gemandateerd om uitgaven tot maximaal € 10.000 te doen, waarbij verantwoording achteraf plaats mag vinden.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand reserve 1-1-		**373**	**373**	**373**	**373**	**373**
Nieuw te vormen reserve (Rb 15-02-2022)						
Realisatie gebiedsontwikkeling 2019	139					
Realisatie gebiedsontwikkeling 2020	121					
Realisatie gebiedsontwikkeling 2021	122					
Totaal toevoegingen	**382**					
Bijdrage vogelkijkwandhut	-9					
Totaal onttrekkingen	**-9**					
Stand reserve 31-12-	**373**	**373**	**373**	**373**	**373**	**373**

4.5 Voorzieningen

	Omschrijving	Werkelijke boekwaarde 31-12-2022	Geraamde boekwaarde 31-12-2023	Geraamde boekwaarde 31-12-2024	Geraamde boekwaarde 31-12-2025	Geraamde boekwaarde 31-12-2026	Geraamde boekwaarde 31-12-2027
							(bedrag x € 1.000)
	Voorzieningen:						
	Voor verplichtingen, verliezen en risico's:						
V.3	Afrekening BBZ-leningen niet-starters	150	150	150	150	150	150
V.4	Bedrijventerrein Ittervoort fase IV	-					
V.5	APPA Pensioenen	1.636	1.636	1.636	1.636	1.636	1.636
	Ter egalisatie van kosten:						
V.1	Rioleringen Leudal	2.724	2.858	2.949	2.986	3.024	3.061
	Voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven						
	Voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is:						
V.2	Compensatiegelden Nunhems	1.876	1.876	1.876	1.876	1.876	1.876
	Totaal voorzieningen	**6.386**	**6.520**	**6.611**	**6.649**	**6.686**	**6.724**

V.1 Riolering

Voorziening V.1	Riolering
Doel (aard en reden)	Dekking van investeringen (afschrijvingslasten) en onderhoudslasten met betrekking tot onderhoud en vervanging van bestaande vrijverval riolering, drukriolering, technische installaties en IBA's overeenkomstig het GRP. Doel is om sterke fluctuaties in de tariefstelling te voorkomen.
Historische achtergrond	De voorziening is ingesteld door overheveling van reserves riolering voormalige gemeenten.
Soort	Voorziening
Looptijd	Start datum: 01-01-2008 Eind datum: niet bepaald
Benodigd minimaal/ maximum peil	Het benodigde minimale of maximale peil is gebaseerd op vastgestelde GRP, dat iedere vijf jaar wordt geactualiseerd. Het saldo moet voldoende zijn om de extreme schommelingen in de rioolheffing te kunnen opvangen.
Storting	Jaarlijks op basis vastgestelde GRP.
Onttrekking	Jaarlijkse onttrekking is gebaseerd op het uitvoeringsprogramma en kostendekkingsplan van het vastgestelde GRP.
Algemene opmerkingen	De benodigde stand van deze voorziening is gebaseerd op het geldende door de raad vastgestelde GRP. Noot: voor nu is dit het GRP dat is vastgesteld op 2021.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand voorziening 1-1-	**2.406**	**2.724**	**2.858**	**2.949**	**2.986**	**3.024**
Storting conform GRP	208	133	91	37	37	37
Storting saldo overdekkend	110					
Totaal toevoegingen	**318**	**133**	**91**	**37**	**37**	**37**
Totaal onttrekkingen						
Stand voorziening 31-12-	**2.724**	**2.858**	**2.949**	**2.986**	**3.024**	**3.061**

V.2 Compensatiegelden Nunhems

Voorziening V.2	Compensatiegelden Nunhems
Doel (aard en reden)	Kwaliteitsverbeterende maatregelen voor ontwikkeling van het open gebied tussen Buggenum, Neer en de Napoleonsweg.
Historische achtergrond	Door de gemeenteraad is op 11 februari 2014 de "Structuurvisie Buggenumse veld" vastgesteld. De structuurvisie is vastgesteld in relatie tot de nieuwbouw van Nunhems Netherlands B.V. aan de oostzijde van de Napoleonsweg (het Buggenumse veld). Door nieuwbouw gaan omgevingskwaliteiten in het Buggenumse veld verloren. Een van de doelen van de structuurvisie is door realisatie van compensatiemaatregelen de aantasting van de kwaliteit van het Buggenumse veld te compenseren, of zelfs te verbeteren. In het kader van de vaststelling van de Structuurvisie Buggenumse veld is een gebiedsfonds (voorziening) ingesteld. Het gebiedsfonds wordt gevuld door kwaliteitsbijdragen die verschuldigd zijn als gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen in het Buggenumse veld. Door Nunhems Netherlands B.V. is in 2016 een bijdrage voldaan van € 2.844.743. Op grond van de structuurvisie is 95% hiervan ten gunste van het gebiedsfonds gestort. Derhalve € 2.702.506.
Soort	Voorziening
Looptijd	Start datum: 01-01-2016 Eind datum: niet bepaald
Benodigd minimaal/ maximum peil	Er is geen minimum of maximum voor de voorziening bepaald.
Storting	Er vinden geen stortingen meer plaats in deze voorziening.
Onttrekking	Financiële bijdragen in kwaliteitsverbeterende maatregelen Buggenumse veld.
Algemene opmerkingen	De raad heeft het college gemandateerd om uitgaven tot maximaal € 10.000 te doen, waarbij verantwoording achteraf plaats mag vinden.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand voorziening 1-1-	**1.995**	**1.876**	**1.876**	**1.876**	**1.876**	**1.876**
Totaal toevoegingen						
Akkervogelbeheer 2019-2021	-6					
Akkervogelbeheer 2022	-4					
Erfverfraaiingen, poelen en kruis Gendijk	-18					
Ontwikkelkader recreatieve routestructuren	-44					
Project Mooi Buggenum 2	-33					
Algemene projectkosten	-14					
Totaal onttrekkingen	**-119**					
Stand voorziening 31-12-	**1.876**	**1.876**	**1.876**	**1.876**	**1.876**	**1.876**

V.3 Afrekening BBZ-leningen niet-starters

Voorziening V.3	Afrekening BBZ-leningen niet-starters
Doel (aard en reden)	De ontvangsten op de verstrekte BBZ-leningen worden jaarlijks afgerekend met het Rijk. De voorziening is bedoeld om deze afrekening te realiseren.
Historische achtergrond	De gemeenteraad heeft op 3 juli 2018, bij bestemming resultaat jaarrekening 2017, ingestemd om € 150.000 toe te voegen aan de nieuw te vormen voorziening afrekening BBZ-leningen niet-starters.
Soort	Voorziening
Looptijd	Start datum: 03-07-2018 Eind datum: niet bepaald
Benodigd minimaal/ maximum peil	Er is geen minimum of maximum voor de voorziening bepaald.
Storting	De voorziening kan jaarlijks worden aangevuld uit de ontvangsten in het kader van de verstrekte BBZ-leningen.
Onttrekking	Het Rijk stelt jaarlijks vast of een bedrag dient te worden terugbetaald. Het vastgestelde bedrag wordt jaarlijks onttrokken uit de voorziening.
Algemene opmerkingen	Het bedrag van de afrekening met het bedrijf wordt jaarlijks bij het opmaken van de jaarrekening bepaald. Middels de Sisa-verantwoording wordt deze kenbaar gemaakt aan het Rijk. Het Rijk stelt daarop het bedrag vast dat moet worden terugbetaald.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand voorziening 1-1-	**150**	**150**	**150**	**150**	**150**	**150**
Totaal toevoegingen						
Totaal onttrekkingen						
Stand voorziening 31-12-	**150**	**150**	**150**	**150**	**150**	**150**

V.4 APPA Pensioenen

Voorziening V.4	APPA Pensioenen
Doel (aard en reden)	Op grond van de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdrager (APPA) is de gemeente verantwoordelijk voor de uitvoering van de pensioenrechten voor de wethouders. Voor de invulling van deze wettelijke verplichting is voor de aanspraken van enkele wethouders een verzekeringspolis afgesloten. Het opgebouwde kapitaal wordt bij het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd aan de gemeente uitgekeerd. Uit dit kapitaal moeten de toekomstige pensioenbetalingen aan deze wethouders worden gedekt. Het is niet meer mogelijk om nieuwe polissen af te sluiten. Op lopende polissen kan ook niet meer worden bijgestort. Daarom dient het tekort op het doelvermogen dat nodig is om aan de toekomstige pensioenverplichtingen van actieve wethouders te kunnen voldoen ook te worden opgenomen in de voorziening.
Historische achtergrond	Op grond van de BBV zijn gemeenten verplicht om te beschikken over een toereikend saldo om aan toekomstige pensioenverplichtingen voor politieke ambtsdragers (wethouders) te kunnen voldoen. Jaarlijks wordt een actuariële berekening opgesteld door PROambt om te beoordelen of de voorziening en de waarde van de verzekeringspolissen toereikend zijn. Als uit deze berekening blijkt dat een aanvullende storting noodzakelijk is dan vindt deze ultimo dienstjaar alsnog plaats. De te betalen pensioenuitkeringen worden direct ten laste van deze voorziening gebracht.
Soort	Voorziening
Looptijd	Start datum: 01-01-2022 Eind datum: niet bepaald
Benodigd minimaal/ maximum peil	Er is geen minimum of maximum voor de voorziening bepaald.
Storting	Indien de voorziening en de waarde van de verzekeringspolissen niet toereikend zijn, vindt er een aanvullende storting plaats.
Onttrekking	De te betalen pensioenuitkeringen.
Algemene opmerkingen	APPA (Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers).

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand voorziening 1-1-		**1.636**	**1.636**	**1.636**	**1.636**	**1.636**
Nieuw te vormen voorziening (Rb 27-09-2022)	1.673					
Totaal toevoegingen	**1.673**					
Pensioenuitkeringen 2022 Pensioenuitkeringen 2023	-37					
Totaal onttrekkingen	**-37**					
Stand voorziening 31-12-	**1.636**	**1.636**	**1.636**	**1.636**	**1.636**	**1.636**

V.5 Bedrijventerrein Ittervoort fase IV

Voorziening V.5	Bedrijventerrein Ittervoort fase IV
Doel (aard en reden)	Voor specifieke grondexploitatieprojecten waarvan een verlies wordt verwacht dient een voorziening te worden getroffen voor de omvang van het verwachte verlies.
Historische achtergrond	Winst nemen op meerjarige grondexploitaties wordt beheerst door het voorzichtigheidsbeginsel. Voorziene verliezen worden al in de jaarrekening opgenomen zodra zij bekend zijn. Positieve resultaten, ofwel winsten, worden pas in de jaarrekening verwerkt als zij met voldoende zekerheid vaststaan en dus zijn gerealiseerd. Dit gebeurt per bouwgrond in exploitatie. Dit houdt in dat in de jaarrekening voorziene verliezen van een grondexploitatie of het totaal van de grondexploitaties niet kunnen worden gecompenseerd door verwachte toekomstige (nog niet gerealiseerde) winsten. Bij grondexploitaties met deelcomplexen is het belangrijk dat de verschillende deelcomplexen wat betreft (verwachte) opbrengsten en kosten goed worden gedefinieerd en afgebakend, om de mogelijke verwachte verliezen en winsten te kunnen bepalen en op de juiste wijze te verwerken. In hoeverre (deel)complexen tot één grondexploitatie behoren hangt af van eerdere keuzes met betrekking tot locaties, bestemmingsplannen, raadsbesluiten etc. Waar de (tussentijdse) winsten voor worden aangewend is een bevoegdheid van de gemeenteraad.
Soort	Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's
Looptijd	Start datum: jaarrekening 2021 Eind datum: tot afsluiting project
Benodigd minimaal/ maximum peil	De benodigde omvang wordt jaarlijks opnieuw berekend.
Storting	Wanneer sprake is van een voorziene verlies vindt er een storting in de voorziening plaats ten laste van reserve grondexploitatie.
Onttrekking	Bij het afsluiten van de grondexploitatie.
Algemene opmerkingen	Het verwachte verlies wordt nu geschat op € 219.000, dit op basis van de huidige MPG.

(bedrag x 1.000)

	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Stand voorziening 1-1-	**219**					
Totaal toevoegingen						
Terugdraaien nieuw te vormen verliesvoorziening BT Ittervoort in 2021	-219					
Totaal onttrekkingen	**-219**					
Stand voorziening 31-12-						

5 Overige bijlagen

5.1 Risicobeheermatrix

Overige economische ontwikkelingen	
Gemeente Garanties	
Beschrijving risico	De risico's van in het verleden gegarandeerde hypothecaire geldleningen zijn ondergebracht bij de Nationale Hypotheek Garantie (NHG). Wanneer de NHG niet aan haar verplichting kan voldoen, wordt de gemeente aangesproken.
Risico categorie	Financieel
Gevolgen als het risico zich voordoet	Als de gemeente wordt aangesproken voor de achtervang, dient er direct geld beschikbaar te zijn om het waarborgfonds overeind te houden.
Verantwoordelijke PHO	H. van Helden
Kans dat het zich voordoet	Laag
Incidenteel of structureel	Incidenteel
Beheersmaatregelen	Op basis van actuele inzichten in de ontwikkeling van de economie en de koopwoningmarkt en bij stabiel overheidsbeleid verwacht de Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen geen aanspraak te maken op de achtervangfunctie van gemeenten.
Restrisico	Hoog
Weerstands component in €	€ 0

Gemeente garanties sociale woningbouw	
Beschrijving risico	De WSW (Waarborgfonds Sociale Woningbouw) verstrekt leningen aan woningcorporaties waarbij de gemeente een achtervangpositie heeft. Mocht WSW de verplichting niet kunnen voldoen, dan kan de gemeente worden aangesproken.
Risico categorie	Financieel
Gevolgen als het risico zich voordoet	Als de gemeente wordt aangesproken zijn daar geen middelen voor voorzien. Uitgangspunt is dat de leningen afgedekt moeten worden door de WOZ-waarde van de desbetreffende panden.
Verantwoordelijke PHO	H. van Helden
Kans dat het zich voordoet	Laag
Incidenteel of structureel	Incidenteel
Beheersmaatregelen	Met ingang van 2021 hoeven achtervang posities niet meer bij iedere gemeente apart afgesloten te worden. Dit heeft geleid tot enkele achtervang posities waar de gemeente voor 2 tot 4% garant staat. Het waarborgfonds ziet toe op een goede verdeling van de achtervangposities.
Restrisico	Laag
Weerstands component in €	€ 0

Koersrisico beleggingen	
Beschrijving risico	De gelden die ontvangen zijn na de verkoop van de aandelen Essent zijn grotendeels belegd. Beleggen kan financiële risico's met zich meebrengen.
Risico categorie	Financieel
Gevolgen als het risico zich voordoet	De waardering van de deelneming is gewaardeerd op de balans onder de financiële vaste activa tegen de verkrijgingsprijs (nominale waarde) conform art 63 BBV, voor de gemeente een wettelijke verplichting. Vanuit de wet Fido mogen overheden alleen aandelen hebben vanuit publiek belang en dus is de waardering tegen verkrijgingsprijs of lagere waarde. Gedurende de looptijd van de portefeuille fluctueert de marktwaarde maar eindigt deze op het einde van de looptijd in principe op de nominale waarde.
Verantwoordelijke PHO	H. van Helden
Kans dat het zich voordoet	
Incidenteel of structureel	
Beheersmaatregelen	ASR Vermogensbeheer beheert onze beleggingsportefeuille. Als gevolg van schatkistbankieren wordt de portefeuille geleidelijk afgebouwd en vinden geen tussentijdse herbeleggingen meer plaats. Zonder tussentijdse verkopen van posities in de beleggingsportefeuille is het risico op koersverliezen nihil, omdat deze zijn belegd in obligaties. Ook worden beleggingen tegen de nominale waarde opgenomen op de balans.
Restrisico	Laag
Weerstands component in €	€ 0

Overige risico's	
Algemene rampen	
Beschrijving risico	Er kunnen zich rampen en crisissen voordoen, zoals bijvoorbeeld hoog water, corona en vluchtelingen Oekraine
Risico categorie	Bestuurlijk/financieel
Gevolgen als het risico zich voordoet	De gemeente moet personeel en materieel inzetten. Het is mogelijk dat een gedeelte van deze kosten onder verzekering, schadefonds valt of door het rijk wordt gecompenseerd. Er zullen ook kosten voor de gemeente zijn.
Verantwoordelijke PHO	D.H. Schmälschlager
Kans dat het zich voordoet	
Incidenteel of structureel	Incidenteel
Beheersmaatregelen	Door een goede voorbereiding op rampen/calamiteiten en een adequate aanpak de schade beperken. Hiervoor zijn diverse plannen voorbereid zoals een bestrijdingsplan hoogwater Maas. Ook wordt geïnvesteerd in opleiding/oefening functionarissen Oranje Kolom.
Restrisico	Laag
Weerstands component in €	€ 125

Audits	
Beschrijving risico	Niet voldoende scoren op de audits zoals in het kader van de ENSIA.
Risico categorie	Financieel/imago
Gevolgen als het risico zich voordoet	Het Rijk sluit bijvoorbeeld DigiD af waardoor geen digitale dienstverlening mogelijk is. De gemeente moet eerst de verbeteringen doorvoeren. In het uiterste geval regelt het Rijk dit op kosten van de gemeente Leudal. Dit heeft mede imagoschade tot gevolg.
Verantwoordelijke PHO	H. van Helden
Kans dat het zich voordoet	Hoog
Incidenteel of structureel	Incidenteel
Beheersmaatregelen	Er wordt een pre-audit uitgevoerd alvorens de officiële audit, waarbij er nog herstelmaatregelen kunnen worden uitgevoerd om zodoende te voldoen aan de ENSIA-normen. ENSIA-proces is ingeregeld en de beheerders zijn bekend met de taken/verantwoordelijkheden t.b.v. ENSIA.
Restrisico	Laag
Weerstands component in €	€ 13

Bezwaar aanslagen rioolheffingen	
Beschrijving risico	Door een woningcorporatie is bewaar gemaakt tegen de aanslagen rioolheffing 2013 en 2014. De BsGW heeft deze bezwaren ongegrond verklaard. Hiertegen heeft de woningcorporatie beroep aangetekend bij de rechtbank Limburg. Eind 2020 heeft de rechtbank Limburg uitspraak in deze procedure gedaan. Het beroep is gegrond verklaard. Hetgeen inhoudt dat woningstichting in het gelijk is gesteld. Tegen de uitspraak is door de BsGW hoger beroep aangetekend bij het gerechtshof 's-Hertogenbosch. De zaak is inmiddels inhoudelijk behandeld door Hof Den Bosch, maar de uitspraak is to op heden nog niet gepubliceerd.
Risico categorie	Financieel/imago
Gevolgen als het risico zich voordoet	Als de woningcorporatie door het gerechtshof in het gelijk wordt gesteld, betekent dit dat er een financieel nadeel is. De door de woningcorporatie betaalde aanslagen rioolheffing, dienen dan te worden terugbetaald.
Verantwoordelijke PHO	H. Wijers
Kans dat het zich voordoet	Hoog
Incidenteel of structureel	Incidenteel
Beheersmaatregelen	Het door de BsGW ingeschakeld, gespecialiseerd adviesbureau in lokale heffingen heeft tegen de uitspraak van de rechtbank Limburg hoger beroep aangetekend bij het gerechtshof 's-Hertogenbosch.
Restrisico	Laag
Weerstands component in €	€ 104

Bodemsanering	
Beschrijving risico	Door illegale dumpingen of andere verontreinigingen in openbaar gebied kan de grond verontreinigd worden.
Risico categorie	Financieel
Gevolgen als het risico zich voordoet	Indien de grond (voor zover het gemeentelijke eigendommen betreft) schoongemaakt moet worden, brengt dat kosten met zich mee.
Verantwoordelijke PHO	H. Wijers
Kans dat het zich voordoet	Laag
Incidenteel of structureel	Incidenteel
Beheersmaatregelen	Inzetten op actief opsporen amfetaminelabs zodat illegale dumpingen worden voorkomen.
Restrisico	Laag
Weerstands component in €	€ 10

Burgerzaken	
Beschrijving risico	Identiteitsfraude. In steeds meer gemeenten worden medewerkers burgerzaken vanuit de 'onderwereld' onder druk gezet om mee te werken aan het verkrijgen van een valse identiteit.Hier is steeds meer aandacht voor vanuit de daarvoor bedoelde vakorganisaties zoals de NVVB, maar ook de RIVGIn sommige gevallen zijn de gevolgen van identiteitsfraude verstrekkend. Als criminelen bijvoorbeeld op jouw naam leningen weten af te sluiten of een pand te huren, kan ineens de deurwaarder of politie voor je deur staan. Het kan dan jaren duren voordat je naam is gezuiverd.Verdwijnen van contact geldAan de balie wordt gewerkt met contant geld, het risico kan zijn dat dit verdwijnt.
Risico categorie	Financieel/imago
Gevolgen als het risico zich voordoet	Identiteitsfraude heeft wel verstrekkende gevolgen voor de betrokkenen. De mogelijkheid bestaat dat dit wordt verhaald op de gemeente van afgifte van de documenten.Het verdwijnen van contant geld heeft beperkte financiële gevolgen voor de gemeente.
Verantwoordelijke PHO	D.H. Schmälschlager
Kans dat het zich voordoet	Laag
Incidenteel of structureel	Structureel
Beheersmaatregelen	Er wordt gewerkt volgens vaste procedures o.a. 4 ogen principe, waarbij beveiliging en persoonlijke (op naam geregistreerde) toegang van toepassing is. Deze procedures zijn vast gelegd in daarvoor bedoelde documenten welke jaarlijks geaudit worden. Kluizen zowel groot als klein zijn afgesloten ook tijdens de momenten dat er personeel aanwezig is. Deze gaat alleen open als dit nodig is voor werkzaamheden.
Restrisico	Hoog
Weerstands component in €	€ 0

Gebruik en beschikbaarheid ICT	
Beschrijving risico	Uitval van ICT-systemen of verlies, oneigenlijk gebruik persoonsgegevens.
Risico categorie	Financieel/imago
Gevolgen als het risico zich voordoet	Dienstverlening is niet mogelijk en verlies aan arbeidsproductiviteit en/of kwaliteit van dienstverlening.
Verantwoordelijke PHO	D.H. Schmälschlager
Kans dat het zich voordoet	Laag
Incidenteel of structureel	Incidenteel
Beheersmaatregelen	Voor 3 servers, het SAN van 18TB, backupunit en 2 printers met 2 lades heeft Leudal een uitwijkovereenkomst met KPN. Het volledige serverpark is redundant uitgevoerd, dat betekent dat voor data/intranet/wifi altijd een back-up systeem aanwezig is. Daarnaast wordt dagelijks een back-up gemaakt van onze bestanden en op een externe locatie opgeslagen. Uitvoeren informatieveiligheidsplan en sturing met behulp van het uitvoeren van Data Protection Impact Assessments (DPIA's) en ENSIA audits.
Restrisico	Laag
Weerstands component in €	€ 10

Gladheidsbestrijding	
Beschrijving risico	Bestrijding van gladheid afhankelijk van daadwerkelijke winter, waardoor kosten moeilijk zijn in te schatten.
Risico categorie	Financieel
Gevolgen als het risico zich voordoet	Een financieel tekort, gebaseerd op een extreme winter ten opzichte van het gemiddelde van de Leudalse winters van afgelopen jaren, waarop de financiën het Beleidsplan gladheidsbestrijding is gebaseerd.
Verantwoordelijke PHO	R. Martens
Kans dat het zich voordoet	Gemiddeld
Incidenteel of structureel	Structureel
Beheersmaatregelen	Er is een gladheidbestrijdingsplan
Restrisico	Gemiddeld
Weerstands component in €	€ 100

Grootschalige stroomstoring ICT en elektriciteit voor langere tijd	
Beschrijving risico	Bij een elektriciteitsstoring is de rol van de gemeente het verminderen van de maatschappelijke ontwrichting en zorgen voor de kwetsbare inwoners.
Risico categorie	Financieel/imago
Gevolgen als het risico zich voordoet	Bij grootschalige uitval of verstoring heeft de gemeente een rol in het bestrijden van het incident. Het bestuur moet crisisbesluiten kunnen nemen.
Verantwoordelijke PHO	D.H. Schmälschlager
Kans dat het zich voordoet	
Incidenteel of structureel	Incidenteel
Beheersmaatregelen	De serverruimte is voorzien van een voorziening voor de eerste 45 minuten (UPS-systeem) en een noodstroomaggregaat is beschikbaar voor de langdurige stroomuitval. De gemeente Leudal is aangesloten op het Nationale Noodnet.
Restrisico	Laag
Weerstands component in €	€ 5

Illegale dumpingen afval w.o. xtc afval en asbest	
Beschrijving risico	Het ruimen van xtc afval gaat gepaard met hoge kosten, waarbij een verplichting is ten aanzien van het ruimen.
Risico categorie	Financieel
Gevolgen als het risico zich voordoet	De onderzoek-, ruiming- en vernietigingskosten zijn erg hoog. Verder grote kans op bodemvervuiling waardoor sanering van grond dient plaats te vinden.
Verantwoordelijke PHO	H. Wijers
Kans dat het zich voordoet	Laag
Incidenteel of structureel	Incidenteel
Beheersmaatregelen	Investeren in het actief opsporen van amfetaminelabs en preventief inzetten op vergroten meldingsbereidheid van signalen
Restrisico	Laag
Weerstands component in €	€ 15

Inbreuk persoonsgegevens	
Beschrijving risico	Vrijkomen, lekken of oneigenlijk gebruik van (bijzondere en gevoelige) persoonsgegevens.
Risico categorie	Financieel/imago
Gevolgen als het risico zich voordoet	Afhankelijk van de aard, de ernst en de duur van de inbreuk wordt een bestuurlijke boete opgelegd.Door de inbreuk kan een burger een negatief beeld/minder vertrouwen in de (administratieve) organisatie van gemeente Leudal krijgen. Financieel risico is een schatting op basis van de eerder uitgegeven boetes door de Autoriteit Persoonsgegevens in Nederland.
Verantwoordelijke PHO	D.H. Schmälschlager
Kans dat het zich voordoet	Gemiddeld
Incidenteel of structureel	Incidenteel
Beheersmaatregelen	Er zijn procedures opgesteld binnen gemeente Leudal rond het melden van /datalekken en rechten van betrokkenen. In het informatiebeveiligingsbeleid en het privacybeleid is onder andere veel aandacht voor de bewustwording bij de medewerkers.
Restrisico	Gemiddeld
Weerstands component in €	€ 300

Rechtszaken/ aansprakelijkstellingen	
Beschrijving risico	Voor 2023 is de verwachting dat er ca. 30 rechtszaken/ aansprakelijkstellingen zullen lopen. Kosten van rechtsbijstand + uitkeringen tot een max. eigen risico ad. €2.500,- /- claim komen voor rekening van de gemeente.
Risico categorie	Financieel
Gevolgen als het risico zich voordoet	Het risico van de aan de WA-verzekeraar voorgelegde claims bedraagt maximaal het eigen risico ad. € 2.500 per claim.Afgaande op ervaringen vanuit het verleden, zal het risico ca. € 37.000 bedragen.
Verantwoordelijke PHO	Diversen
Kans dat het zich voordoet	Gemiddeld
Incidenteel of structureel	Incidenteel
Beheersmaatregelen	Getracht wordt zoveel mogelijk lering te trekken uit schadegevallen zodat toekomstige schadegevallen worden voorkomen. Voorts wordt er geprocedeerd om betaling van schade te voorkomen. Schadegevallen die onder dekking van de WA-verzekering vallen, worden voorgelegd aan de verzekeraar.
Restrisico	Gemiddeld
Weerstands component in €	€ 37

Veranderende bevolkingssamenstelling	
Beschrijving risico	Demografische veranderingen hebben gevolgen voor Leudal. De samenstelling van onze bevolking veranderd. We hebben niet alleen te maken met een afnemende bevolkingsomvang, maar ook met minder jongeren, meer senioren en toename aan diversiteit van afkomst.
Risico categorie	Bestuurlijk/financieel/imago
Gevolgen als het risico zich voordoet	De demografische ontwikkelingen hebben invloed op (bijna) alle beleidsvelden. Denk aan woningbouw, economie, arbeidsmarkt, welzijn, verenigingsleven, accommodatiebeleid, onderwijs, zorg en zo voorts. We willen in onze visievorming en beleidsuitvoering inspelen op deze veranderende bevolkingssamenstelling. Het is niet de vraag of de demografie verandert, maar welke strategie wij kiezen om hier op een juiste manier mee om te gaan.
Verantwoordelijke PHO	M. Graef
Kans dat het zich voordoet	Zeer hoog
Incidenteel of structureel	Structureel
Beheersmaatregelen	Demografische ontwikkelingen dienen een integraal onderdeel te zijn van ons denken en handelen.
Restrisico	Hoog
Weerstands component in €	

Vastgoed & Grondexploitatie	
Afzetrisico's a.g.v. marktvertraging	
Beschrijving risico	Extra rentekosten omdat plannen langer in exploitatie zijn en extra kosten die plannen aantrekkelijker kunnen maken. Extra ruimte om grondprijzen aan te passen om verkopen te bevorderen. Afzetrisico's zijn van toepassing op de woningbouwplannen: Baexem Witte Huis.
Risico categorie	Financieel/economisch
Gevolgen als het risico zich voordoet	Exploitatie wordt negatief.
Verantwoordelijke PHO	M. Graef
Kans dat het zich voordoet	Hoog
Incidenteel of structureel	Incidenteel
Beheersmaatregelen	In de reserve grondexploitaties is € 50.000 opgenomen om dit risico te dekken.
Restrisico	Afgedekt via reserve/voorziening
Weerstands component in €	n.v.t.

Exploitatie	
Beschrijving risico	Het merendeel van het gemeentelijk vastgoed heeft een maatschappelijke functie. Dit vastgoed is soms incourant, waardoor privatisering of verkoop complexer is. Afhankelijk van de bestemming en de gebruiksmogelijkheden kan er minder vraag zijn naar dit type vastgoed. Herbestemming of herontwikkeling van deze vastgoedobjecten of locaties biedt ook kansen om (meer)waarde te realiseren. Dit zijn echter onzekere trajecten, zowel in tijd als in te verwachten opbrengsten. Daarom nemen we dit op in de risicoparagraaf. Ook brengen het lagere onderhoudsniveau en leegstand risico's met zich mee in de periode tot herontwikkeling/-bestemming. Van locaties waarvan duidelijk is dat herontwikkeling of herbestemming een uitkomst is, wordt dan ook voorgesteld om het vastgoed zo snel mogelijk te verkopen of te slopen.
Risico categorie	Financieel/imago
Gevolgen als het risico zich voordoet	Het risico is dat er op incourant (maatschappelijk) vastgoed versneld moet worden afgeboekt. Hier komt bij dat er niet wordt afgeboekt op vastgoed dat actief te koop wordt aangeboden. Daar staat tegenover dat kosten voor het onderhoud op minimaal niveau plaatsvindt en dat herontwikkeling mogelijk een meerwaarde met zich mee brengt. Hierdoor wordt het risico als 'gemiddeld' ingeschat en structureel, althans voor de periode tot aan afronding van een herontwikkeling of herbestemming.
Verantwoordelijke PHO	M. Graef
Kans dat het zich voordoet	Gemiddeld
Incidenteel of structureel	Structureel
Beheersmaatregelen	Sinds enkele jaren wordt nadrukkelijk ingezet op verkoop van overtollig (leegstaand) gemeentelijk vastgoed ten behoeve van herontwikkeling of herbestemming. Dit heeft tot resultaten geleid en biedt voor het toekomstig overtollige vastgoed kansen, door aansluiting op behoefte en vraag vanuit de markt. Hiertoe is beleid opgesteld. Bij leegstand voor een langere (1 jaar of langer) wordt ook leegstandsbeheer of tijdelijke verhuur toegepast. Hierbij is uitgangspunt om vandalisme en verpaupering tegen te gaan. De huuropbrengsten zullen hierbij zelden kostendekkend zijn. Het toenemende inzicht op de gemeentelijke vastgoedportefeuille en de nadere uitwerking van het accommodatiebeleid zorgen voor een afnemend risico.
Restrisico	Gemiddeld
Weerstands component in €	€ 100

Onderhoud	
Beschrijving risico	In de afgelopen periode is de exacte omvang van ons ons vastgoedbestand geïnventariseerd. Het gaat daarbij om diverse soorten vastgoed, variërend van gemeenschapshuizen tot kapellen en kruisen langs fietsroutes. Ook de staat van onderhoud is wisselend, evenals het lopende proces om via een bestuursopdracht tot een actualisatie en uitvoering van het accommodatiebeleid en vastgoedbeheerbeleid te komen. Hiermee verkrijgen we een beter inzicht om zo 'de basis op orde' te brengen. Dit heeft al geleid tot concrete keuzes ten aanzien van ons vastgoed (behouden, afstoten of slopen). Voor deze laatste categorie geldt veelal dat het pand geen marktwaarde meer vertegenwoordigd, maar de locatie daarentegen zeker wel. Deze locaties komen dan ook voor sloop en herontwikkeling in aanmerking. In samenhang met bovengenoemde inventarisatie is ook het MeerJarenOnderhoudsPlan (MJOP) vastgesteld op basis waarvan onderhoud kan worden uitgevoerd aan verschillende accommodaties. Dit wordt gevolgd door het maken van een Duurzaam MJOP (aansluitend op keuzes uit het geactualiseerde accommodatiebeleid). Met deze acties zijn accommodaties beter in beeld gebracht wat in sommige gevallen tot verassingen heeft geleid, zoals onverwachte tegenvallers met betrekking tot de onderhoudstoestand of wensen vanuit een maatschappelijke accommodatie die meer met duurzaamheid en/of exploitatie te maken hebben, dan enkel met de staat van onderhoud. Door dit proces te blijven opvolgen, krijgen we steeds meer inzicht in (noodzakelijk) onderhoud, wensen en eisen waardoor de risico's beter en beter te beheersen zijn.
Risico categorie	Financieel
Gevolgen als het risico zich voordoet	Meer 'de basis op orde', voortgang in het proces om na actualisatie en voortzetting van uitvoering van het accommodatiebeleid te komen tot vastgoedbeheerbeleid en een beter inzicht in de staat van het onderhoud door vaststelling van het MJOP's en het toewerken naar een Duurzaam MJOP, zorgen voor een beperking van het effect op de risico's in dit verband. Deze risico's zitten met name in de onzekerheid tussen de taxatie-/boekwaarde en de uiteindelijke opbrengstwaarde van het te verkopen vastgoed en de mogelijkheden/kansen om op locaties tot een succesvolle herontwikkeling of herbestemming te komen. Behalve de keuze wat te doen met het vastgoed heeft ook het gehanteerde onderhoudsniveau hier invloed op. Dit is alleen niet het geval als tot sloop wordt overgegaan, dan is een laag onderhoudsniveau juist in ons voordeel geweest. Doordat ook in de komende periode beleid en inzicht verder wordt uitgekristalliseerd, kwalificeren wij dit risico als 'gemiddeld' en als structureel, althans gedurende de periode die hiervoor nodig gaat zijn.
Verantwoordelijke PHO	M. Graef
Kans dat het zich voordoet	Gemiddeld
Incidenteel of structureel	Structureel

Beheersmaatregelen	De te nemen maatregelen om de risico's te beheersen zijn de zaken die reeds vernoemd zijn als ontwikkelingen die een drukkend effect op de risico's hebben. We blijven voortgaan met het op orde brengen van de basis, en daarmee het inventariseren en vastleggen van informatie per locatie. Daarnaast is de actualisatie en vervolguitvoering van het accommodatiebeleid in volle gang en wordt het toekomstig Duurzame meerjarenonderhoud vastgesteld, in samenhang met de keuzes uit het geactualiseerde accommodatiebeleid. Hierdoor blijft het inzicht toenemen in zowel de staat van onderhoud als de wensen en eisen die gebruikers aan gebouwen stellen.
Restrisico	Gemiddeld
Weerstands component in €	0

Onvoorziene risico's	
Beschrijving risico	Algemene post om niet benoemde tegenvallers (o.a. procedurekosten) op te vangen. Het betreft hier o.a. kosten die niet afgedekt worden binnen de lopende plannen. De kosten hebben betrekking op plannen die niet van de grond komen en waarbij wij het wel noodzakelijk achten te onderzoeken wat de oorzaak is van de vertraging.
Risico categorie	Financieel/economisch
Gevolgen als het risico zich voordoet	Door vertragingen kunnen vervolgschades optreden ten aanzien van de plannen.
Verantwoordelijke PHO	M. Graef
Kans dat het zich voordoet	Hoog
Incidenteel of structureel	Incidenteel
Beheersmaatregelen	In de reserve grondexploitaties is € 215.552 opgenomen om dit risico te dekken.
Restrisico	Afgedekt via reserve/voorziening
Weerstands component in €	n.v.t.

Risico's m.b.t. kostendekkendheid plannen	
Beschrijving risico	"Ten behoeve van de uitbreiding van bedrijventerrein Ittervoort is € 3.656.118 (per 1 januari 2024) geïnvesteerd. Invulling vindt plaats op basis van maatwerk, niet op basis van een concreet plan. Bovendien moeten er nog kosten worden gemaakt voor het bouwrijp maken. Het terugverdienen van de kosten is een risico."
Risico categorie	Financieel/economisch
Gevolgen als het risico zich voordoet	Exploitatie wordt negatief
Verantwoordelijke PHO	M. Graef
Kans dat het zich voordoet	Hoog
Incidenteel of structureel	Incidenteel
Beheersmaatregelen	In de reserve grondexploitatie en verliesvoorziening is € 731.224 opgenomen om dit risico te dekken.
Restrisico	Afgedekt via reserve/voorziening
Weerstands component in €	n.v.t.

Risico's niet nakoming van overeenkomsten	
Beschrijving risico	Op dit moment rest nog de afwikkeling van het faillissement van Nieuwe Borg (o.a. Ittervoort Noord en Neeritter Op den Heuvel) wat extra risico's (€ 812.352) oplevert. De risico's hebben betrekking op zaken waarmee de gemeente geconfronteerd kan worden bij de afwikkeling van het faillissement Nieuwe Borg.
Risico categorie	Financieel/economisch
Gevolgen als het risico zich voordoet	Als het risico zich voordoet zijn dit de kosten (minus de marktwaarde voor de grond) die niet verhaald kunnen worden.
Verantwoordelijke PHO	M. Graef
Kans dat het zich voordoet	Hoog
Incidenteel of structureel	Incidenteel
Beheersmaatregelen	In de reserve grondexploitaties is € 812.352 opgenomen om dit risico te dekken.
Restrisico	Afgedekt via reserve/voorziening
Weerstands component in €	n.v.t.

Verbonden partijen	
Modulaire gemeenschappelijke regeling sociaal domein Limburg-Noord (MGR)	
Beschrijving risico	Met ingang van 2022 neemt Leudal deel aan de MGR voor het onderdeel beschermd wonen/maatschappelijke opvang. Voorheen was dit een regionale taak die door Venlo werd uitgevoerd. Uit de begroting die door de MGR is opgesteld volgt dat de Leudalse uitgaven lager worden ingeschat dan de rijksvergoeding. Het risico bestaat dat de werkelijke inkomsten/uitgaven achteraf toch hoger uitvallen dan ingeschat.
Risico categorie	Financieel
Gevolgen als het risico zich voordoet	Het uitgavenbudget met betrekking tot beschermd wonen/maatschappelijke opvang wordt overschreden.
Verantwoordelijke PHO	H. van Helden
Kans dat het zich voordoet	Gemiddeld
Incidenteel of structureel	Structureel
Beheersmaatregelen	Vanuit de MGR worden rapportages ontvangen waarin de ramingen worden afgezet tegen actuele prognoses.
Restrisico	Zeer hoog
Weerstands component in €	€ 1.258

OML	
Beschrijving risico	De gemeente Leudal is aandeelhouder van de Ontwikkelingsmaatschappij Midden-Limburg (OML) met een aandelenkapitaal van € 2,4 miljoen. OML levert een bijdrage aan de versterking van de economische ontwikkeling van Midden-Limburg en is daarvoor afhankelijk van externe financiering.OML heeft een sterke financiële positie qua liquiditeit , solvabiliteit en rentabiliteit. Een sterke financiële basis met voldoende kredietruimte om aan de verplichtingen te kunnen blijven voldoen én ruimte om te investeren in nieuwe projecten.Vanwege de solide financiële positie volstaat het bewaken van het risico van OML als verbonden partij. Het risico van de borgstelling is minimaal en het is niet nodig het weerstandsvermogen van de gemeente Leudal te verhogen; de algemene reserve is hiervoor de buffer.
Risico categorie	Financieel
Gevolgen als het risico zich voordoet	Verlies aandelenkapitaal
Verantwoordelijke PHO	R. Martens
Kans dat het zich voordoet	Laag
Incidenteel of structureel	Incidenteel
Beheersmaatregelen	Mogelijkheid tot sturing en beïnvloeden besluiten via aandeelhouderschap. Uitvoering vindt plaats op basis van ondernemingsplan 2022-2026
Restrisico	Laag
Weerstands component in €	€ 432

5.2 Kerngegevens

Sociale structuur	Jaarrekening 2021	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Inwoners				
Aantal inwoners	35.929	36.137	36.100	**36.150**
waarvan tot 20 jaar	6.433	6.364	6.800	**6.500**
vanaf 65 jaar	9.184	9.407	9.200	**9.500**
Organisatie / formatie-sterkte				
Fte personeel	208,77	217,75	208,87	**229,92**
Fte Griffie/rekenkamer	3	3	3	**3**
Raadsleden	25	25	25	**25**
Fte college	5	5	3,9	**4,6**
Sociale zaken				
Aantal lage inkomens	4.333	4.341	4.321	*
Aantal periodieke bijstandsgerechtigden	335	324	330	**324**
waarvan:				
W.W.B.	316	309	313	**309**
I.O.A.W.	17	12	15	**12**
I.O.A.Z.	1	2	1	**2**
B.B.Z.	1	1	1	**1**
Personen werkzaam in sociale werkplaatsen	140	132	137	**134**
Onderwijs				
Aantal leerlingen basisonderwijs	2.200	2.191	2.270	**2.250**
Aantal leerlingen voortgezet onderwijs	2.007	2.015	2.050	**2.075**
Aantal leerlingen speciaal onderwijs (basis+voortgezet etc.)	290	285	290	**285**
Scholen				
Basisonderwijs	14	14	13	**12**
Speciaal onderwijs	2	2	2	**2**
Voortgezet onderwijs	2	2	2	**2**
Voortgezet speciaal onderwijs	1	1	1	**1**

** Door een nieuwe verdeling gemeentefonds vanaf 2023 is dit geen maatstaf meer*

en zijn deze gegevens niet meer bekend.

Fysieke structuur	Jaarrekening 2021	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Oppervlakte				
Gemeente	16.490	16.491	16.490	**16.491**
- oppervlakte	16.239	16.242	16.239	**16.242**
- water	251	249	251	**249**
Bebouwing				
Verblijfsobjecten met woonfunctie:				
Aantal woningen	16.157	16.210	16.210	**16.312**
Overige verblijfsobjecten met logiesfunctie	392	483	483	**482**
Aantal huurwoningen	3.619	3.683	3.665	**3.705**
Woonwagenlocaties:				
standplaatsen (eigendom gemeente)	43	44	44	**44**
standplaatsen (eigendom derden)	11	11	11	**11**
Woonwagens (eigendom gemeente)	20	20	20	**20**
Woonwagens (eigendom derden)	28	29	30	**30**
Lengte van wegennet				
Wegen (in meters)	685.500	685.500	685.500	**685.500**
Waarvan:				
binnen de bebouwde kom	239.000	238.500	239.000	**239.000**
buiten de bebouwde kom	446.500	447.000	446.500	**446.500**
Recreatieve fiets-, en wandelpaden	64.000	64.000	64.000	**64.000**
Recreatieve ruiterpaden	70.000	70.000	70.000	**70.000**
Zand, grond- en stolwegen	180.000	179.500	180.000	**180.000**
Trottoirs	151.000	151.500	151.000	**151.000**
Sportaccommodaties				
Aantal voetbalvelden	29	29	29	**29**
Aantal tennisbanen	35	35	35	**35**
Atletiekbaan	1	1	1	**1**

Financiële structuur	Jaarrekening 2021	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lokale heffingen				
Onroerende zaakbelastingen	-6.428	-6.438	-6.889	**-7.131**
Toeristenbelasting	-904	-962	-858	**-858**
Hondenbelasting	-224	-218	-222	**-**
Baatbelasting	-4	-4	0	**-**
Afvalstoffenheffing	-3.641	-3.057	-4.050	**-4.251**
Rioolheffing	-4.837	-4.842	-4.793	**-4.798**
Marktgelden	-5		-10	**-10**
Begraafrechten	-10	-10	-7	**-7**
Leges titel 1	-457	-520	-285	**-805**
Leges titel 2	-1.185	-951	-743	**-801**
Leges titel 3	-2	-10	-2	**-26**
Gemeentefonds				
Algemene uitkering	-50.559	-58.332	-58.709	**-64.231**
Integratie uitkering sociaal domein:				
Participatie	-3.047	-3.026	-2.836	**-3.037**
Voogdij/18+	-4.537	-2.290	0	**0**
Totaal algemene uitkering	-58.143	-63.649	-61.545	**-67.268**

Financiële structuur	Jaarrekening 2021	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Gemeentelijke woonlasten				
- Eigenaar	-569	-565	-566	**-585**
- Gebruiker	-226	-233	-233	**-294**
- Eigenaar + gebruiker	-795	-798	-799	**-879**
- Limburg				
OZB	-287	-283	-302	**-303**
(aanname gemiddelde woz-waarde van woningen; 335.000 voor 2023)				
Afvalstoffenheffing woningen	-226	-233	-223	**-294**
Rioolheffing	-283	-283	-283	**-283**

Producten	Jaarrekening 2021	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Burgerzaken				
Paspoorten	879	1.371	450	**3.000**
ID-kaarten	2.126	1.391	1.060	**3.500**
Rijbewijzen	4.046	3.180	2.900	**2.500**
Afschriften BRP (vh GBA)	832	796	800	**800**
Bouwzaken				
Conceptaanvraag	144	242	145	**200**
Omgevingsvergunningen	302	234	270	**200**
Informatieverzoeken	400	230	230	**230**
Bouwmeldingen W.K.B.		170	180	**111**
Sloopvergunningen- en meldingen	208	170	180	**180**

5.3 Lijst van gebruikte afkortingen

AMW	Algemeen maatschappelijk werk
AMW - ML	Algemeen maatschappelijk werk Midden-Limburg
ANLb	Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
ASL	Afvalsamenwerking Limburg
AVL	Afvalverwijdering Limburg
AU	Algemene uitkering
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWB	Algemene wet bestuursrecht
AZC	Asielzoekerscentrum
APPA	Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdrager
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
BBP	Bruto binnenlands product
BIB	Buitengebied in beweging
B&P	Bemoeizorg en preventie
BBV	Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten
BBZ	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen
BCF	BTW –compensatiefonds
BDUR	Brede Doeluitkering Rampenbestrijding
BIZ heffing	Bedrijveninvesteringszones
BGT	Basisregistratie Grootschalige Topografie
BMV	Brede Maatschappelijke Voorziening
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BRP	Basisregistratie Personen
BsGW	Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen
BT	Bedrijventerreinen
BUIG	Wet bundeling van uitkeringen inkomensvoorziening aan gemeenten
BW	Beschermd Wonen
CBS	Centraal Bureau voor Statistiek
CJG - ML	Centrum voor Jeugd en Gezin
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin Midden-Limburg
COA	Centraal Orgaan Asielzoekers
COELO	Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water-Wegenbouw en de Verkeerstechniek
DM	Dekkingsmiddelen
D'S	Decentralisaties
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
EHBO	Eerste hulp bij ongelukken
EU	Europese Unie
E-HRM	Digitaal personeelsinformatiesysteem

EMU	Economische en Monetaire Unie
FIDO	Financiering decentrale overheden
FIP	Financieel Informatie Punt
FPU	Flexibel Pensioen en Uittreden
FMA	Fonds Maatschappelijke Activiteiten
FTE	Formatieplaats
GALA	Gezond actief leven akkoord
GGD	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg
GHOR	Geneeskundige Hulp bij Ongelukken en Rampenbestrijding
GR	Gemeenschappelijke Regeling
Grex	Grondexploitaitie
GS	Gedeputeerde Staten
GRP	Gemeentelijk rioleringsplan
GVVP	Gemeentelijk Verkeers- en Vervoer Plan
HIC	Higt Impact Crimes
HKP	Hulpkostenplaatsen
I&A	Informatisering en Automatisering
IBA	Individuele Behandeling Afvalwater
IBOR	Integraal beleidsplan Openbare Ruimte
IC	Interne controle
ICT	Informatie- en communicatie technologie
IHP	Integraal huisvestingsplan
IKL	Instandhouding Kleine Landschapselementen
IOAW	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
IVN	Instituut voor natuureducatie
IV	Informatievoorziening
IWP	Individuele werkplannen
IZ	Internationale zaken
JB	Jeugdbescherming
JZ+	Jeugdzorg plus
JR	Jeugdreclassering
KCC	Klant Contact Centrum
KvK	Kamer van Koophandel
KVS	Kostenverdeelstaat
KRW	Kader Richtlijn Water
LIOF	Limburgse Ontwikkelings- en Investeringsmaatschappij
LTA	Landelijk Transitie Arrangement
LTO	Lange Termijn Ombuigingen

MAP	Module arbeidsactivering en participatie
MGR	Modulaire gemeenschappelijke regeling sociaal domein Limburg-Noord
MIP	Meerjarig Investeringsplan
MKB	Midden- en kleinbedrijf
MKBA	Maatschappelijke Kosten Baten Analyse
ML	Midden Limburg
MLW	Midden Limburg West
MJOP	Meerjarig onderhoudsplan
MO	Maatschappelijke Opvang
MOB	Mensontwikkelbedrijf
MSN	Maas-Schwalme-Netwerk
MT	Management
NIP	Natioaal Isolatie Programma
NJI	Nederlands Jeugd Instituut
NML	Noord en Midden Limburg
NPO	Nationaal Programma Onderwijs
OGGz	Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OML	Ontwikkelingsmaatschappij Midden-Limburg
OOG	Overleg Orgaan Gemeenschapshuizen
OR	Ondernemingsraad
OV	Openbare verlichting
OZB	Onroerende zaakbelastingen
PBE	Publiek Belang Electriciteitsproductie
P&C	Planning en Control
PDCA	plan do check act
PIO	Platteland in Ontwikkeling
PIP	Persoonlijke internet pagina
PIOFACH	Personeel, Informatievoorziening, Organisatie, Financiën, Automatisering, Communicatie, Huisvesting
P&O	Personeel en organisatie
pNB	Prijs Nationale Bestedingen
POH Jeugd	Pilot ondersteuners - Jeugd
PPS	Planontwikkeling en -realisatie in een samenwerking
PS	Provinciale Staten
PvA	Plan van Aanpak
PW	Participatiewet
Rarap	Raadsrapportage
RDM	Reinigingsdienst Maasland
RES	Regionale Energie Strategie
RIVM	Rijksinstituut Volksgezondheid en Milieu
RMC	Regionaal meld- en coordinatiecentrum
RMO	Regionaal Mobiliteitsoverleg Midden-Limburg

RO	Ruimtelijke Ordening
RUD	Regionale Uitvoeringsdienst
SBHH	Structuurbeelden Haelen – Horn
SMART	Specifiek Meetbaar Acceptabel Realistisch Tijdgebonden
SML	Samenwerking Midden-Limburg
SPOLT	Stichting Primair Onderwijs Leudal en Thornerkwartier
SO	Speciaal onderwijs
SOML	Speciaal onderwijs Midden-Limburg
SPP	Strategische personeelsplanning
SVn	Stimuleringsfonds volkshuisvesting
UP	Uitvoeringsplan
VPB	Vennootschapsbelasting
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VTH	Vergunningverlening, toezicht en handhaving
VVE	Voor- en vroegschoolse educatie
VVV	Vereniging voor Vreemdelingenverkeer
VRLN	Veiligheidsregio Limburg Noord
VWS	Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WABO	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WAJO	Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten
Wdo	Wet digitale overheid
werkveld EEB	Werkveld Energie en Economische Bedrijven
Wet Hof	Wet Houdbare Overheidsfinanciën
WGR	Wet gemeenschappelijke regeling
Wkb	Wet kwaliteitsborging
WIJ	Wet Investeren in Jongeren
WML	Waterleidingmaatschappij
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
WNT	Wet normering topinkomens
WOB	Wet openbaarheid van bestuur
Woo	Wet open overheid
WOZ	Waardering onroerende zaken
WSW	Wet sociale werkvoorziening
WWB	Wet werk en bijstand

5.4 Lijst van begrotingssubsidies

Naam	Begroting 2024
Algemeen maatschappelijk werk ML	401.432
Algemeen maatschappelijk werk ML (cliëntondersteuning)	40.056
Bibliocenter	520.200
Bibliocenter (specifieke uitkering Informatiepunt Digitale Overheid)	35.351
Centrum voor jeugd en gezin	1.709.129
Cultuurregio Noord-Limburg	7.500
Cultuur Theater Bombardon	8.500
Guus droesen tuinen	2.685
Huis voor de Sport (participatiebijdrage)	1.850
Kerngezond	20.300
ML5 (omroepbijdrage)	24.900
Molenstichting (vrijwilligersbijdragen)	15.635
Molenstichting (promotie activiteiten)	2.725
Pogorzela comité Hunsel	3.000
Promotieplatform Limburg	12.500
Slachtofferhulp Nederland	13.401
Spolt (cultuureducatie)	20.000
Starterscentrum Limburg	17.348
Stichting Bezoekerscentrum Leudal	39.000
Stichting BIZ Centrummanagement	7.000
Stichting Kunst en Cultuur	19.800
Stichting Limburg Festival	27.000
Stichting Routebureau Noord en Midden Limburg	16.623
Stichting sleuteloverdracht Leudal	5.700
Stichting studiegroep Leudal	2.079
Stichting Veteranen Leudal	3.000
Stichting VVV Midden-Limburg/Limburg Marketing	53.171
Synthese	558.570
Vluchtelingenwerk Limburg	172.311
TOTAAL	**3.760.766**